

UURAISTEN KUNNAN LIIKUNTASUUNNITTELUPROJEKTI

Ilkka Ylitalo

Liikunnan yhteiskuntatieteiden pro gradu -tutkielma

Liikuntatieteellinen tiedekunta

Jyväskylän yliopisto

Kevät 2019

TIIVISTELMÄ

Ylitalo, I. 2019. Uuraisten kunnan liikuntasuunnitteluprojekti. Liikuntatieteellinen tiedekunta, Jyväskylän yliopisto, Liikunnan yhteiskuntatieteiden pro gradu -tutkielma, 74 s., 1 liite.

Tämä pro gradu -tutkielma käsittelee Uuraisten kunnan kahta erillistä liikuntasuunnitteluprojektia suunnitteluvaiheesta rakentamisen alkuun. Lisäksi siinä tarkastellaan Uuraisten peruskoululaisten mielipiteitä liikunnasta ja urheilusta. Tutkielman kirjallisuuskatsauksessa selvitetään liikuntahallinnon kehitystä ja muotoutumista Suomessa sekä liikuntasuunnittelun historiaa ja nykytilaa. Keskeisiksi käsitteiksi nousevat yhteissuunnittelu ja osallistuva suunnittelu, joita tarkastellaan esimerkiksi Suomen (1989; 1998) sekä Salmikankaan (2004) tutkimusten pohjalta. Liikuntasuunnittelun osalta tutkielmassa sivutaan myös yleistä kaupunkisuunnittelua.

Uuraisten kunnan peruskoululaisten mielipiteitä liikunnasta ja urheilusta on tutkittu koululaiskyselyn (N=442, vastausprosentti 79) avulla. Kyselyn tarkoituksena oli selvittää peruskoululaisten liikunnan harrastamista ja siihen liittyvää liikuntapaikkojen käyttöä. Lisäksi peruskoululaisilta kysyttiin mielipiteitä kunnan liikuntapaikkojen määrästä ja kunnosta sekä mahdollisista toiveista uusien liikuntapaikkojen suhteen. Kyselyn avulla toteutettiin myös kuntalain (410/2015) asettamaa vaatimusta kuntalaisten kuulemisesta heitä koskevissa päätöksissä.

Liikuntasuunnitteluprojektin tuloksena syntyi kaksi erillistä liikuntapaikkasuunnitelmaa, Hirvasen koulun liikuntapaikkasuunnitelma sekä Uuraisten keskustan liikunta- ja urheilualan liikuntapaikkasuunnitelma. Näiden suunnitelmien pohjalta Uuraisten kunta toteutti Hirvasen koulun lähiliikuntapaikan.

Koululaiskyselyn mukaan valtaosa Uuraisten kunnan peruskoululaisista harrastaa liikuntaa vähintään 1–2 kertaa viikossa, osa jopa päivittäin. Kyselyn perusteella voidaan todeta, että vastaajat ovat varsin tyytyväisiä nykyisiin liikunta- ja urheilupalveluihin Uuraisilla. Kyselyn tuloksena saatiin kuulla vastaajien toiveita uusista liikuntamahdollisuuksista. Näiden joukossa oli niin perinteisiä liikuntapaikkoja kuten uimahalli, ja myös varsin abstrakteja ehdotuksia kuten koulun pihalle sijoitettavat suuret kivet.

Asiasanat: liikunta, liikuntasuunnittelu, lähiliikuntapaikka, yhteissuunnittelu, osallistuva suunnittelu

ABSTRACT

Ylitalo, I. 2019. Sports planning project at Uurainen. Faculty of Sport and Health Sciences, University of Jyväskylä, Master's thesis, 74 pp, 1 appendice.

This master's thesis discusses two different sport planning projects at the municipality of Uurainen. It covers them from planning phase to the start of construction phase. It also incorporates a survey for Uurainen's primary school pupils about their opinions on exercise and sport.

The thesis is mainly based on works and theories of Suomi (1989; 1998) and Salmikangas (2004) but it also incorporates concepts of urban planning theories. Its main concepts are co-design (collaborative planning) and participatory planning.

Primary school students survey's (N=442, response rate 79) goal was to identify pupils exercise rate and use of sport facilities. Pupils were also asked how they feel about the current state of sport facilities and the number of them. One of the surveys aims was to make sure that inhabitants were given a change to be heard as is stated in communal law (kuntalaki 410/2015).

Sport planning project led to two different plans, one for Hirvaskangas school and one for Uurainen town centre area. Hirvaskangas school's sports facility plan was constructed based on that plan. It was constructed as a neighbourhood sport facility.

According to the area's primary school survey a large portion of pupils partake in exercise and sport at least once or twice a week. Some of them even exercise at a daily basis. The survey also indicates that primary school pupils are somewhat pleased for the sport facilities of Uurainen. In the survey pupils were also able to submit their ideas about possible new sport facilities. These ideas included traditional sport facilities such as a swimming hall but also incorporated out-of-the-box thinking in a form of large rocks planted in school yard.

Key words: exercise, sports planning, neighbourhood sport facility, collaborative planning, participatory planning

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ

1 JOHDANTO.....	1
2 KUNNALLISEN LIIKUNTATOIMEN ROOLI JA LAINSÄÄDÄNNÖLLINEN PERUSTA	4
2.1 Liikuntahallinnon kehitys Suomessa.....	6
2.2 Vuoden 1980 liikuntalaki	9
2.3 Muiden lakien vaikutus liikuntalakiin	10
3 KUNNALLINEN LIIKUNTASUUNNITTELU	13
3.1 Liikuntasuunnittelun historiaa	13
3.2 Osallistuva suunnittelu	14
3.3 Yhteissuunnittelu	17
3.4 Liikunnan elinpiirisuunnittelu	21
3.5 Elinpiirien esittely	22
4 LIIKUNTAPAIKKARAKENTAMINEN.....	25
4.1 Liikuntapaikkarakentamisen suuntaviivoja Suomessa	26
4.2 Liikuntapaikkarakentaminen ja lainsäädäntö	28
5 LÄHILIIKUNTAPAIKKA	30
5.1 Lähiliikuntapaikkojen historia.....	31
5.2 Lähiliikuntapaikan suunnittelu	34
5.3 Lähiliikuntapaikan rakentaminen	35
5.4 Lähiliikuntapaikan sijainti	37
6 TUTKIMUSKOhteena UURAISTEN KUNTA	41
6.1 Väestön avainluvut	41

6.2	Uurainen, urheilu ja liikunta.....	43
6.3	Uuraisten liikunnan ja urheilun avainluvut	43
7	UURAISTEN KUNNAN LIIKUNTASUUNNITTELUPROJEKTIN TAUSTA JA TOTEUTUS	46
7.1	Hirvasen koulun liikuntapaikkasuunnitelma	46
7.2	Uuraisten keskustan liikunta- ja urheilualue	48
8	UURAISTEN KUNNAN KOULULAISKYSELY	52
8.1	Kyselyn toteutus	53
8.2	Kysymykset	54
8.3	Kyselyn tulokset	55
8.3.1	Koulu	56
8.3.2	Sukupuoli.....	56
8.3.3	Luokka-aste	57
8.3.4	Liikunnan ja urheilun harrastaminen	57
8.3.5	Liikunta ja urheilu seurassa	59
8.3.6	Liikunnan harrastamisen yleisyys	61
8.3.7	Tyytyväisyys asuinalueen liikuntamahdollisuuksiin.....	63
8.3.8	Liikunta- ja urheilulajien harrastustoiveet.....	63
8.3.9	Minkä lajien harrastusmahdollisuuksia toivoisit koulullesi	64
9	POHDINTA.....	66
	LÄHTEET	69
	LIITTEET	75

1 JOHDANTO

Työni tarkoituksena on dokumentoida Uuraisten kunnan vuonna 2016 alkanutta liikuntasuunnitteluprojektia, ja selvittää miten prosessi eteni. Edellä mainitun ohella sivuan liikuntapaikkarakentamisen ja -suunnittelun historiaa maassamme, erityisesti lähiliikuntapaikkojen osalta. Tutkin myös erilaisia yhteissuunnittelun piiriin lukeutuvia teorioita, sillä ne nousivat keskiöön käytännön työssä. Lähiliikuntapaikat nostan tarkempaa tarkasteluun siksi, että suunnitteluprojektin eräs painopistealueista oli juuri alueiden vapaa ja helppo käytettävyys lähiliikuntapaikkoina.

Varsinaiseen suunnitteluprojektiin kuului kaksi osa-aluetta. Ensimmäinen oli uuden Hirvasen koulun piha- ja lähialueiden liikuntapaikkojen suunnittelu. Toinen osa-alue oli Uuraisten kirkonkylän keskustan jo olemassa olevien liikunta- ja urheilualueiden perusparannus sekä osittainen uudisrakentaminen. Projektiin liittyvät liikuntapaikkasuunnitelmat sekä kyselyt toteutettiin samalla kertaa, mutta Uuraisten kunta oli asettanut Hirvasen koulun alueiden rakentamisen etusijalle. Tämä johtui siitä, että uuden koulun valmistuessa tuli sen ulkoliikunta-alueet saattaa sekä koululiikunnan että vapaa-ajan toiminnan vaatimalle tasolle. Lisäksi katsottiin, että jo olemassa oleva keskustan alueen liikuntainfrastruktuuri on käyttökelpoista ja täten sen uudisrakentamiselle ei ole välitöntä tarvetta ainakaan käytettävyyden näkökulmasta.

Alun perin kyse oli pelkästään liikuntasuunnitteluprojektista, mutta varsin aikaisessa vaiheessa, vuonna 2016, syntyi ajatus projektin tarkemmasta dokumentoinnista pro gradu tutkielman muodossa. Suunnitteluprosessi lähti etenemään vuoden 2016 aikana, ja saman vuoden loppupuolella esitettiin kunnan päättäjille sekä kyselyiden tulokset että liikuntapaikkasuunnitelmat. Myöhemmin suunnitteluprojektin ensimmäinen osa, Hirvasen koulun piha- ja ulkoilun alueiden liikuntapaikkasuunnitelma, toteutettiin koulun valmistumisen yhteydessä vuonna 2017. Tätä tekstiä kirjoittaessa ei ole tietoa siitä, onko suunnitteluprojektin toinen osa, Uuraisten keskustan liikunta- ja urheilun alueen uudisrakentaminen, toteutuksessa.

Tutkielmani kohteena on Uurainen, noin 3 750 asukkaan kunta Jyväskylän pohjoispuolella (Tilastokeskus 2017). Uuraisilla on LIPAS-tietokannan (2018) mukaan 52 liikuntapaikkaa. Tämä luku sisältää muutamia tiloja, joiden listaaminen liikuntapaikoiksi ei ole itsestään selvää. Toisaalta liikunnasta suurin osa tapahtuu paikoilla, jotka eivät ole varsinaisia liikuntapaikkoja ainakaan peruskäyttötarkoitukseltaan (Pyykkönen et al. 2013, 31). Hyvänä esimerkkinä tästä toimivat kevyenliikenteenväylät, joita ei Uuraistenkaan tapauksessa ole merkitty liikuntapaikoiksi LIPAS-tietokantaan. Kuitenkin kevyen liikenteen väylät ovat erittäin paljon käytettyjä liikuntapaikkoja, ja esimerkiksi kävelytie nousee Suomen (2000, 53) tutkimuksessa käytetyimmäksi liikuntapaikaksi. Tutkimustulos ei ole ainoa laatuaan, ja tämä taas johtaa siihen, että kevyen liikenteen väyliä olisi kunnissa syytä käsitellä liikuntapaikkoina. Kevyen liikenteen väylät ovat Suomen käytetyimpiä liikuntapaikkoja, joten niiden merkitys tulisi tunnustaa ja tunnistaa (Suomi 2000, 184).

Liikuntasuunnittelulla on maassamme pitkät perinteet. Se on saanut alkunsa nykyaikaisen urheiluliikkeen kehityksen siivellä. Vuosien saatossa se on muuttunut paljon. Eri aikakausina pinnalla ovat olleet suunnittelun erilaiset suuntaukset, ja niiden vaikutus voidaan huomata myös liikuntasuunnittelussa (Suomi 1998, 11). Yhteiskunta- ja kaupunkisuunnittelun vaikutuksen voidaan katsoa olevan suuri, ja liikuntasuunnittelu voidaan useilta osin lukea näiden alakäsitteeksi.

Voidaan todeta, että liikuntasuunnittelu ei ole koskaan ollut täysin itsenäinen tai erillinen kokonaisuus, vaan siihen on aina vaikuttanut ympäröivä yhteiskunta ja sen muutokset (Pyykkönen et al. 2013, 25). Tässä yhteydessä yhteiskunnallisiin muutoksiin voidaan lukea lähes mikä tahansa asia tai ilmiö, joka on vaikuttanut yhteiskunnan eri osa-alueisiin. Näitä voivat olla vaikkapa erilaiset suunnittelun suuntaukset, poliittisen tilanteen muutokset tai taloudelliset muutokset kuten lama.

Liikuntasuunnittelun keskeisenä käsitteenä voidaan pitää tässä yhteydessä osallistuvaa suunnittelua. Se tarkoittaa käytännössä sitä, että suunnitteluprosessiin sisällytetään erilaisia ryhmiä yhteiskunnan eri sektoreista. Tarkoitus on kerätä kokoon otos, jossa on edustettuna tahoja niin yksityiseltä, julkiselta kuin vapaaehtoiselta sektorilta. Käytännössä tämä voi tarkoittaa

vaikkapa liikuntapalvelujen käyttäjiä, liikunnan päätöksenteosta vastaavia tahoja tai erilaisia liikunnan ja urheilun piirissä toimivia järjestöjä. (Suomi 1998, 12–13.) Osallistuva suunnittelu nousee tässä työssä keskiöön siksi, että se oli tutkimuskohteena olevassa suunnitteluprojektissa pääsääntöisesti hyödynnetty suunnittelutapa. Myös lakisääteinen kunnan asukkaiden kuuleminen heitä koskevissa päätöksissä oli helppo sijoittaa tämän suunnittelutavan kautta osaksi projektia.

Työ on jaettu yhdeksään lukuun. Se etenee liikuntasuunnittelun historian ja käsitteiden kautta kohti kunnallisen liikuntasuunnittelun historiaa, muutosta ja nykytilaa. Tämän jälkeen paneudun tarkemmin lähiliikuntapaikan käsitteeseen ja siihen liittyviin suunnitteluteoreettisiin kysymyksiin. Seuraavana esittelyvuorossa on Uurainen, tämän työn esimerkkikunta ja kohde. Esimerkkikunnan yleisen taustoittamisen jälkeen edetään kohti Uuraisten kunnalle laatimiani liikuntapaikkasuunnitelmia ja suunnittelun yhteydessä toteutettuja kyselytutkimuksia. Viimeisenä vuorossa on tutkimuksen tulokset sekä pohdintaa esiin nousseista seikoista.

2 KUNNALLISEN LIIKUNTATOIMEN ROOLI JA LAINSÄÄDÄNNÖLLINEN PERUSTA

Suomessa kuntien vastuulla on järjestää asukkailleen niin kutsuttuja peruspalveluita. Peruspalveluita ovat sellaiset kuntien järjestys- ja rahoitusvastuulla olevat palvelut, joihin ne saavat valtiolta rahoitusta (Peruspalvelujen tila -raportti 2016, 17). Tämän määritelmän mukaan myös liikuntatoimi on kunnan järjestämisvastuulla oleva peruspalvelu. Se ei kuitenkaan ole arvoasteikossa yhtä korkealla kuin sosiaali- ja terveyspalvelut tai koulutus (Salmikangas 2012, 133). Toisaalta liikunta voidaan myös lukea osaksi sosiaali- ja terveyspalveluita sekä koulutusta. Liikunta voidaan siis määritellä varsin monisyisesti osaksi eri kokonaisuuksia, tilanteesta riippuen. Suomen (2000, 20) mukaan karkea jako liikunnan ja urheilun suhteen tapahtuu niin, että liikunta olisi peruspalvelu, mutta kilpa- ja huippu-urheilu taas ei. Kuitenkin on huomattava, että tämäkin jako ei ole yksiselitteinen. Voidaan esittää kysymys siitä, milloin toiminta muuttuu harrastuksesta huippu-urheiluksi. Onko vain aikuisten urheilu huippu-urheilua? Suomi (2000, 20) sisällyttää lasten ja nuorten kilpaurheilun osaksi liikunnan peruspalveluja. Tästä voidaan huomata, että on edelleen epäselvää, miten mikäkin toiminta kulloinkin määritellään.

Karkeasti jakaen voidaan kunnallisen liikuntatoimen rooliksi nähdä liikunnan peruspalvelujen tuottaminen mahdollisimman laajoille väestöryhmille. Tämä pitää sisällään niin lasten ja nuorten harrastus- ja kilpaurheilun kuin myös erityisryhmille suunnatun liikunnan sekä kunto- ja terveysliikunnan (Suomi 2000, 20). Kaiken kaikkiaan kunnallisen liikuntatoimen rooli onkin osittain epäselvä ja kuten edellisessä kappaleessa osoitetaan, se voi vaihdella tilanteen ja tarpeen mukaan. Onkin siis turvallista sanoa, että pelkästään edellä esitettyjen määrittelyjen perusteella ei voida osoittaa liikunnan olevan peruspalvelu. Tarvitaan myös lainsäädännöllistä näkökulmaa.

Lainsäädännöllinen perusta liikuntatoimen järjestämiseksi pohjaa pääasiassa liikuntalakiin (390/2015), kuntalakiin (410/2015) sekä terveydenhuoltolakiin (1326/2010). Liikuntalaki (390/2015) erottelee selkeästi kunnan vastuun liikuntatoimen järjestämisessä. Lain mukaan kunnan tulee 1) järjestää liikuntapalveluja sekä terveyttä ja hyvinvointia edistävää

liikuntatoimintaa eri kohderyhmät huomioon ottaen; 2) tukea kansalaistoimintaa mukaan lukien seuratoiminta sekä 3) rakentaa ja ylläpitää liikuntapaikkoja. Lisäksi liikuntalaki velvoittaa kunnat kuulemaan asukkaitaan liikuntaa koskevissa keskeisissä päätöksissä ja arvioimaan heidän liikunta-aktiivisuuttaan. (liikuntalaki 390/2015.) Liikuntalaki ei ota kantaa siihen, miten edellä mainitut tavoitteet täytetään. Se onkin niin sanottu puitelaki. Tämä tarkoittaa lyhyesti sitä, että vaikka liikuntalaki määrittelee esimerkiksi kunnan velvoitteita liikunnan ja urheilun suhteen, eivät nämä määrittelyt ole yksiselitteisen tarkkoja vaan enemmänkin yleisluontoisia ja suuntaa antavia. Puitelaki antaa siis ikään kuin vapaat kädet ennalta määriteltyjen tavoitteiden saavuttamiseksi.

Liikuntalaki valmisteltiin 1970-luvulla ja se tuli voimaan vuonna 1980. Ajatus ei kuitenkaan ollut uusi, vaan jo vuonna 1947 valtion liikuntakasvatuskomitea oli ehdottanut yhtenäistä lainsäädäntöä koskemaan julkista liikuntahallintoa. Kuitenkin vasta liikuntalain voimaantulon myötä tuo tavoite täyttyi. Kunnalliseen liikuntatoimeen liikuntalaki liittyi vahvasti jo valmisteluvaiheessaan. Lakialoitteessa painotettiin kuntien merkitystä liikuntapalvelujen tuotannossa. (Ilmanen 1996, 158–159.) Liikuntalaki täytti liikunnan ja urheilun järjestämiseen liittyvää lainsäädännöllistä tyhjiötä, ja pakotti eri toimijoita yhdenmukaistamaan toimintaansa. Valtion liikuntakasvatuskomitean vuoden 1947 ehdotuksesta oli kuitenkin varsin pitkä matka siihen, että liikuntalaki tuli voimaan.

Liikuntalain voimaantulo mahdollisti valtionapua myös muihin kuin liikuntapaikkojen rakennuskustannuksiin. Lisäksi se muutti kunnallisten liikuntapalveluiden järjestämisen lakisääteiseksi. Valtionosuuksien myötä liikuntatoimen järjestäminen kattavasti mahdollistui entistä useammassa kunnassa. Toisaalta valtionavun sitominen pelkästään asukasmäärään ja kuntien oman päätösvallan merkittävä kasvu ovat lisänneet kuntien välistä eriarvoisuutta. (Suomi 2000, 14–15.) Liikuntalaki toi siis mukanaan mahdollisuuksia tukea liikuntaa ja urheilua myös muilla tavoin kuin vain suorituspaikkojen rakentamisen ja korjaamisen kautta. Tätä voidaan pitää käännteentekeväenä, sillä nyt valtionapua voitiin kohdistaa myös muihin liikunnan ja urheilun kustannuksiin ottamatta silti resursseja pois korjaus- ja uudisrakentamisesta.

2.1 Liikuntahallinnon kehitys Suomessa

Jotta voidaan tutkia ja analysoida liikuntasuunnittelua Suomessa, täytyy tuntea liikunnan ja urheilun muutosta ja kansallisia piirteitä. Vaikka pääsääntöisesti liikunta ja urheilu ovatkin maailman mittakaavassa kehittyneet melko samansuuntaisesti, on tietysti jokaisen maan liikunta- ja urheilukulttuureissa kansallisia erityispiirteitä. Näiden piirteiden tunnistaminen ja sitä kautta kansallisen liikunnan kentän laajempi ymmärrys auttaa hahmottamaan sitä, miten nykyiseen tilanteeseen on päädytty. Lisäksi voidaan havainnoida sitä, millä tavoin menneiden aikojen kaikuja on mahdollisesti yhä nähtävissä niin liikuntasuunnittelussa kuin -rakentamisessakin.

Ilmasen (2015) mukaan suomalainen liikunnan ja urheilun järjestäytyminen on tapahtunut alhaalta ylöspäin. Tämä tarkoittaa sitä, että liikunta ja urheilu ovat järjestäytyneet ensin seura- ja yhdistystasolla. Tämän järjestäytymisen jälkeen on alettu vaatia myös julkishallinnon panostusta, joka on taas johtanut täysin uusien hallinnonalojen ja palveluiden syntyyn ja kehitykseen. Suomalaisessa liikunnan ja urheilun palveluiden järjestämisessä on alusta asti ollut mukana myös niin yksityishenkilöitä kuin yrityksiäkin. Tästä johtuen kokonaisuutta voidaan tarkastella kolmen sektorin kautta. Nämä sektorit ovat julkinen, yksityinen ja kolmas sektori. Julkinen sektori koostuu valtiosta, kunnista ja seurakunnista. Yksityinen sektori kattaa nimensä mukaisesti liikunta-alan yritykset. Kolmas sektori tarkoittaa yksinkertaistettuna seuroja tai vaikkapa erilaisia yhdistyksiä. (Ilmanen 2015, 19–21.) Kuten edeltävästä voidaan nähdä, on järjestäytyminen ollut alusta lähtien sekä laaja-alaista että monet eri sidosryhmät kattavaa. Voidaan kysyä, olisiko Suomen kaltaisessa harvaan asutussa ja suhteellisen vähäväkisessä maassa ollut edes muuta vaihtoehtoa kuin laaja yhteistyö eri ryhmien välillä. Toki täytyy muistaa, että myös meillä on nähty, ja yhä edelleen nähdään, esimerkiksi yksittäisten varakkaiden kansalaisten valtavia panostuksia vaikkapa yksittäiseen urheiluseuraan. Tällaiset yhden henkilön projektit eivät kuitenkaan ole, eivätkä voikaan olla, täysin irrallaan esimerkiksi kunnallisesta liikuntahallinnosta tai vaikkapa erilaisista järjestöistä.

Varsinaisesti 1800-luvun lopulta alkanut muutos johti aluksi pääasiassa erilaisten seurojen ja yhdistyksien perustamiseen sekä liikunta- ja urheilupaikkojen rakentamiseen. Vaikka kehitystä hidasti merkittävästi ensimmäinen maailmansota sekä vuoden 1918 sisällissota, alkoivat olot jälleen normalisoitua 1920-luvulle tultaessa. Lukuisa määrä seuroja ja yhdistyksiä näki päivänvalon. (Ilmanen 1996, 40–42.) On ymmärrettävää, että poikkeuksellisista ajoista toipuminen ottaa oman aikansa, joten on selvää, että muut yhteiskunnalliset asiat painoivat liikunta- ja urheiluliikkeen vaatimuksia enemmän. Toisaalta on niin, että liikunta ja urheilu politisoitumisestaan huolimatta edustivat vaikeina aikoina jonkinlaista toivoa paremmasta huomisesta.

Luonnollisesti muutos lähti vahvasti liikkeelle maamme pääkaupungista Helsingistä, mutta sen vanavedessä seurasi muitakin kuntia. Helsingin tilanteesta poikkeuksellisen teki yhtäältä sen asema maamme pääkaupunkina ja toisaalta sen nopea muutos kohti modernia teollisuuskaupunkia (Ilmanen 1996, 37). Helsingin on muutenkin hyvä nostaa tämän asian suhteen esille, sillä käytännöllisesti katsoen se koki ensimmäisenä muutokset, jotka aikanaan johtivat tilanteeseen, jossa maamme nykyään on liikuntasuunnittelun suhteen. Toisaalta aikakauden muutos näkyi Ilmanen (1996, 38) mukaan myös siinä, että tulosurheilu nosti päätään keräten yhä suurempia joukkoja seuraamaan ja ihastelemaan urheilutapahtumia. Helsinki oli siis 1900-luvun alussa tilanteessa, jossa sen urheiluhallintoa vauhdittivat sekä kilpaurheilun läpimurto, että uudenlaiset kaupunkisuunnittelun painotukset (Ilmanen 1996, 38). Tämän seurauksena Helsinkiin syntyi jo varsin varhaisessa vaiheessa useita erilaisia liikuntapaikkoja. Ajalle leimallista oli myös liikunnan ja urheilun suorituspaikkojen syntyminen yhteistyössä eri järjestöjen toimesta.

Tultaessa 1930-luvulle maassamme oli jo lukuisia kunnallisia liikuntahallinnon elimiä, pääasiassa kaupungeissa. Maaseudun kunnissa vastaavat hallintoelimet olivat yhä harvinaisia ja alueellisia eroja esiintyi laajalti. (Ilmanen 1996, 41.) Tämä on ymmärrettävää, sillä liikuntahallinnon toimet eivät olleet vielä lakisääteisiä, ja useilla kunnilla ei ollut halua saatikka varaa ylimääräisiin palveluihin. Ilmanen (1996, 51–53) toteaa, että sotien välisenä aikana ei Suomessa saavutettu perusteellista kunnallisen liikuntahallinnon läpilyöntiä. Hän nostaa esiin yhtenä syynä sen, että maalaiskuntien hallinto ei ollut kaupunkien tasalla ja toisaalta hallinto oli kuntien rakenteen johdosta hieman epämääräisesti järjestäytynyt. Kaiken

kaikkiaan on nähtävissä, että kaupunkien ja maaseudun perusteelliset erot olivat osatekijänä siinä, miksi kaupunkien kunnallinen liikuntahallinto oli keskimäärin maaseudun kuntien vastaavaa edellä. Toisaalta voimakkaasti kasvavissa kaupungeissa lienee ollut enemmän rahaa ja halua järjestää palveluita, jotka eivät olleet lakisääteisiä.

1940-luvun alkua varjostivat sekä kansalliset että kansainväliset tragediat, joiden johdosta käytännön tasolla ei tapahtunut kovinkaan suurta toimintaa ainakaan siviilielämän puolella. Toki kaupunkien ja kuntien hallinto on noinkin aikoina toiminut tai ainakin yrittänyt toimia normaalisti, mutta ei silti liene liioiteltua sanoa, että kaikki ylimääräiset varat ja resurssit on tuolloin kohdennettu tavalla tai toisella sotaan ja sodankäyntiin. Sotavuosien jälkeen 1950-luku kului lähinnä jälleenrakennukseen ja sotakorvauksiin, joten yhteiskunnan mahdolliset panostukset ovat edelleen olleet varsin vähäisiä. Ajanjaksoa leimasi myös uuden poliittisen tekijän, kommunistien ja kansandemokraattien, nousu kuntien ja kaupunkien hallintoon. Tämä vaikutti samalla myös liikuntalautakuntiin. Käytännössä tämä tarkoitti esimerkiksi avustusten jakamisessa sitä, että politiikka vaikutti vahvasti siihen, mitkä seurat saivat avustuksia. Tämä johti osaltaan apurahojen jakoperusteiden muutokseen niin, että pyrittiin löytämään selkeitä toiminnallisia mittareita poliittisten arvojen sijaan (Ilmanen 1996, 152). Poliitiikan roolin ollessa vahva koko yhteiskunnassa, olisi vaarana voinut olla liiallinen polarisoituminen.

1960-luvun loppupuolella kehitys kohti jälkitekollista palveluyhteiskuntaa oli erittäin nopeaa ja vahvaa. Ajanjaksoa leimasi erityisesti maaseudun rakennemuutos, jonka vaikutuksesta ihmiset muuttivat työn perässä joko kaupunkiin tai Ruotsiin. Elintaso nousi tasaisesti ja synnytti kansan parissa voimakasta optimismia ja uskoa tulevaisuuteen. Rakennemuutos muutti myös yhteiskunnan rytmiä, sillä sen johdosta ihmisten ajankäyttöä säätelivät heidän itsensä itselleen luomat raamit. Lisääntynyt vapaa-aika oli varmasti omiaan lisäämään myös liikuntaan ja urheiluun käytettyä aikaa. Toisaalta muuttoliike kaupunkiin tarkoitti uudisrakentamisen aaltoa, jonka osana olivat myös liikuntapaikat. Syntyi uusia liikunta- ja urheilusuuntia, kuten kuntoliikunnan kasvu. Kuntien toiminnassa muutos näkyi selvimminkin, että alettiin siirtyä kohti liikuntakeskeistä ajattelumallia. Liikuntapaikoista rakennettiin eritoten kevyen liikenteen väyliä, vaikka niiden pääasiallinen rakennusperuste olikin liikenneturvallisuus (Ilmanen 1996, 154–158). Nykyisestä katsantokannasta tarkastellen kevyen liikenteen väylien pitäminen liikuntapaikkoina on luonnollista, mutta tuohon aikaan

niitä ei katsottu varsinaisiksi liikuntapaikoiksi. Nykyään asia nähdään kuitenkin toisin. Kevyessä liikenteessä voidaan nähdä useita hyötyjä, kuten liikunnan yhdistyminen liikenteeseen sekä liikunnallisten elämäntapojen oppiminen ja koetun sosiaalisen turvallisuuden kasvu (Tiehallinto 2005, 11).

2.2 Vuoden 1980 liikuntalaki

Vuonna 1980 voimaan tuli ensimmäinen liikuntalaki, joka on siitä lähtien ollut valtion liikuntapolitiikan keskeinen toteutusväline. Liikuntalain tarkoituksena on varmistaa se, että erilaiset ihmisryhmät saavat mahdollisuuden tasavertaisiin liikunta- ja urheilumahdollisuuksiin. Toisaalta liikuntalakia voidaan pitää sosiaalivaltion keinona ohjata ihmisten käyttäytymistä, tässä tapauksessa liikunnan saralla, haluttuun suuntaan. (Suomi 2012, 21–22.) Vaikka liikuntalain voidaan nähdä olevan tosiasiallisesti valtion ohjauskeino, ei se poista sen vaikutusta liikunnan ja urheilun mahdollisuuksien tasa-arvoistumisessa. Kokkosen (2010) mukaan liikuntalaki on aikansa lapsi, 1970-luvun konsensusajatteluun pohjaava säädöskokoelma, jonka pääasialliset hyötyjät olivat päätöksentekoon osallistuneet tahot. Liikuntasuunnittelun kannalta liikuntalaki on merkittävä siksi, että sen avulla liikuntapoliittinen suunnittelu saatiin suurelta osin kuntien vastuulle ja tämä taas teki liikuntasuunnittelusta osan laajempaa yhteiskuntasuunnittelua. Vaikka liikuntalaki tuli voimaan vasta vuonna 1980 voidaan sen juuret nähdä aina 1960-luvulla saakka (Suomi 2012, 22). Liikuntalain tarve nousi esiin tavoitteesta turvata liikunnan asema (Kokkonen 2010, 158–159). Vaikka tarpeet liikunnan virallisen yhteiskunnallisen aseman suhteen olivat olemassa, eivät ne olleet vielä tuossa vaiheessa selkiytyneet. Vuonna 1974 opetusministeriö asettikin komitean valmistelemaan liikuntalakia ja se julkaisi työnsä tulokset vuonna 1976 (Kokkonen 2010, 158).

Liikuntalain tultua voimaan voidaan kuntien liikunnan ja urheilun kentällä katsoa alkaneen uusi aikakausi. Vuoden 1980 liikuntalaki sääti kuntiin pakolliseksi liikuntalautakunnan huolehtimaan liikuntatoiminnan suunnittelusta, kehittämisestä ja sen tukemisesta (Ilmanen 1996, 161). Tämä yhdenmukaisti kuntien tapoja toimia liikunnan kentällä. On kuitenkin huomattava, että laki antoi pienille kunnille mahdollisuuden toteuttaa liikuntapalvelut jonkin

muun toimielimen kautta, mikäli liikuntalautakunta osoittautuisi syystä tai toisesta tarpeettomaksi (Ilmanen 1996, 161). Kunnilla siis säilyi vielä tässä vaiheessa varsin laaja itsehallinto ja -määräämisoikeus. Liikuntalaki oli voimaan tullessaan erittäin merkittävä, sillä se saattoi kunnallisen liikuntatoimen osaksi omaa lainsäädäntöään. (Ilmanen 1996, 161.) Ennen liikuntalain voimaantuloa oli liikunnan ja urheilun rahoituksesta päätetty vuosittain valtiotasolla, osana tulo- ja menoarviota (Aaltonen et al. 2016, 13). Liikuntalain suurena vaikutuksena voidaan pitää sitä, että vaikka se edellytti liikuntapalvelujen tuottamista, se antoi kunnille asukasluvusta riippumatta mahdollisuuden toteuttaa niitä kullekin kunnalle sopivimmalla tavalla.

2.3 Muiden lakien vaikutus liikuntalakiin

Hyvin harvoja lakeja voidaan tarkastella erillään muusta lainsäädännöstä, vaan niiden voidaan katsoa vaikuttavan toisiinsa varsin paljon. Liikuntalain suhteen relevantteja tarkastelun kohteita ovat ainakin perustuslaki (731/1999), kuntalaki (410/2015), terveydenhuoltolaki (1326/2010) ja laki aluehallintovirastoista (896/2009). Myös muut lait ja asetukset voivat vaikuttaa liikuntalain pykälien toteuttamiseen ja toteutumiseen, mutta tässä tekstissä ei ole tarkoituksenmukaista alkaa etsiä ja eritellä jokaista lakipykälää, jolla saattaa olla vaikutuksia liikuntalakiin. Seuraavissa kappaleissa on eriteltyä muutamia keskeisiä lakeja, joilla voidaan katsoa olevan vaikutuksia niin liikuntalain perustaan kuin sen käytännön toteuttamiseen.

Perustuslaki on kaiken lainsäädännöllisen vallan perusta, ja siitä syystä sen vaikutus liikuntalakiin on merkittävä. Perustuslain 2. luvun 16§:ssä lukee, että ”Julkisen vallan on turvattava, sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään, jokaiselle yhtäläinen mahdollisuus saada kykijensä ja erityisten tarpeidensa mukaisesti myös muuta kuin perusopetusta sekä kehittää itseään varattomuuden sitä estämättä.” Tämä koskee myös liikuntalakia. Yhtäläinen oikeus myös muuhun kuin perusopetukseen voidaan katsoa olevan perustana sille, että niin valtio kuin kunnatkin on velvoitettu myös liikunnallisten palveluiden tuottamiseen ja tarjoamiseen.

Kuntalain vaikutus liikuntalakiin on pääpiirteiltään varsin yksiselitteinen. Kuntalain 1. luvun 1§:ssä todetaan, että kunnan on edistettävä asukkaidensa hyvinvointia ja alueen elinvoimaa sekä järjestää palvelut asiaankuuluvalla tavalla. Tämä määrää kunnan velvoitteet koskien myös liikuntapalveluiden tuottamista. Edellä mainituista kohdista liikuntaan voidaan soveltaa periaatteessa kaikkia, mutta ainakin hyvinvoinnin edistäminen ja palveluiden järjestäminen ovat selkeästi nähtävissä kuntia liikuntapalveluiden tuottamiseen velvoittaviksi. Kuntalaisten osallistumisesta taas säättää kuntalain (410/2015) 22§. Osallistumispykälän tulee toteutua kunnallisessa päätöksenteossa, myös liikuntaan ja urheiluun liittyen. Tapoja tälle on useita, joista voidaan mainita esimerkiksi kuulemistilaisuudet, mielipidekyselyt tai tässäkin työssä vahvasti esillä oleva yhteissuunnittelu.

Terveystieteiden lain 2§ (1326/2010) määrittelee tarkoitukseksi muun muassa edistää ja ylläpitää väestön terveyttä, hyvinvointia, työ- ja toimintakykyä sekä sosiaalista turvallisuutta sekä kaventaa väestöryhmien välisiä terveyseroja. Näiden tavoitteiden voi katsoa liittyvän keskeisesti myös liikuntaan ja urheiluun. Lisäksi terveydenhuoltolaki määrittelee, että kunnan eri toimialojen tehtävänä on tehdä yhteistyötä terveyden ja hyvinvoinnin edistämiseksi (Sjöholm 2016, 82). Kuten edellä mainituista huomataan, voidaan terveydenhuoltolain katsoa vaikuttavan vahvasti osana liikuntaa ja urheilua. Sen merkitys korostuu etenkin hyöty- ja terveystieteiden osalta, mutta on joiltain osin todennettavissa myös muuhun liikuntaan ja urheiluun liittyen. On kuitenkin huomattava, että liikunta ja urheilu ovat erityislaatuisessa asemassa siten, että niiden määrittely on varsin vapaamuotoista ja tilannekohtaista. Tästä johtuen niitä voi sovitella osaksi useita eri lakeja ja säädöksiä.

Laki aluehallintovirastoista (896/2009) säättää 4§:n 3 momentissa aluehallintovirastojen (AVI) tehtäväksi koulutus-, lasten päivähoito-, kirjasto-, liikunta- ja nuorisotoimen. Tämä koskee aluehallintovirastoille erikseen säädettyjä tehtäviä kyseessä olevien eri toimialojen puitteissa. Liikunnan tapauksessa kyse on valtioneuvoston asetuksessa liikunnan edistämisestä (550/2015) säädettyistä tehtävistä. Näitä ovat 1) Kuntien ja liikunnan sidosryhmien informointi ja koulutuksen järjestäminen liikuntapoliittisista tavoitteista, toimenpiteistä ja resursseista; 2) eri väestöryhmien terveyttä ja hyvinvointia edistävän liikunnan edistäminen ja tukeminen; 3) liikuntapaikkarakentamisen ohjaus ja tukeminen sekä 11 §:ssä tarkoitetuista valtionavustuksista päättäminen; 4) lausunnon antaminen opetus- ja kulttuuriministeriön

toimivaltaan kuuluvista liikuntapaikkarakentamisen perustamishankkeiden rahoitussuunnitelmaesityksistä ja perustamiskustannuksiin myönnettävistä avustuksista; 5) eri hallinnonalojen välisen yhteistyön kehittäminen liikunnan edistämiseksi; 6) kansainvälinen yhteistyö; 7) muut ministeriön osoittamat tehtävät. Aluehallintovirastojen tehtävät ovat siis erittäin laajat ja monimuotoiset. Vaikutus liikuntalain toteutumiseen on selkeästi nähtävissä tarkastelemalla edellä esitettyjä tehtäviä. Aluehallintovirastojen tehtävänä onkin kontrolloida ja koordinoida liikunnan alueellista toteutumista ja toisaalta toimia väliportaana kuntien ja valtion välillä.

3 KUNNALLINEN LIIKUNTASUUNNITTELU

Tässä luvussa avaan työssäni käyttämiä pääkäsitteitä ja sitä, miksi olen päätenyt juuri niiden käyttöön. Pääkäsitteitä työssäni ovat liikuntasuunnittelu, yhteissuunnittelu, osallistuva/osallistava suunnittelu ja osittain myös liikunnan elinpiirisuunnittelu. Edellä mainittuja käytän osittain rinnakkain, vaikka ne hieman eri asiaa tarkoittavatkin. Lisäksi näen asian niin, että osallistuvan suunnittelun tarkoituksena on osallistaa muita ryhmiä osaksi suunnitteluprosessia ja täten tuottaa uutta tietoa ja uusia näkökulmia. Tällöin voidaan olettaa, että itse suunnittelun tulos vastaa paremmin tulevien käyttäjien mieltymyksiä ja vaatimuksia.

Aloitin käsitellyn yhteissuunnittelusta ja etenen kohti osallistuvaa/osallistavaa suunnittelua. Käsitteet saavat omat alalukunsa, joissa paitsi avaan käsitteitä määrittelyn kautta, myös otan kantaa siihen, miten kyseinen käsite määrittyi suhteessa tähän projektiin. Käytännön syistä johtuen voikin olla niin, että käsitteen teoreettinen määritelmä poikkeaa hieman siitä, miten käytännössä toimittiin. Tästä johtuen pyrin myös avaamaan sitä, mitä käsite tämän projektin kohdalla tosiasiallisesti tarkoitti. On myös otettava huomioon, että käsitteet limittyvät toistensa kanssa ja aina ei ole itsestään selvää, minkä käsitteen alle projektin suunnittelun vaiheet yksiselitteisesti kuuluvat. Toisaalta, kuten alaluvuissa todetaan, aina ei ole tarkoituksenmukaista edes tehdä selkeää jakoa eri suunnitteluteorioiden välillä niiden samankaltaisuuden ja toisiaan täydentävyyden takia.

3.1 Liikuntasuunnittelun historiaa

Liikuntasuunnittelu on nimensä mukaisesti liikunnan ja urheilun suorituspaikkojen suunnittelua, ja siihen on nykyään olemassa useampia erilaisia lähestymistapoja. Näiden erilaisten tapojen välillä on nähtävissä sekä yhtäläisyyksiä että eroja. Tässä osiossa esittelen lyhyesti Uuraisten kunnan liikuntapaikkaprojektissa käytetyt suunnittelumetodit ja -menetelmät, joita ovat erilaiset yhteissuunnittelun käsitteen alle niputettavat tavat toimia. Vaikka voidaan sanoa, että lähtökohtana suunnittelulle olivat kunnan intressit, suunnittelun käytännön toteutus oli osallistuvaa ja osallistavaa. Osallistavalla tarkoitan tässä sitä, että kuntalaisille tarjottiin mahdollisuutta osallistua tiedon tuottamiseen ja vaikuttamiseen

esimerkiksi kyselyiden avulla. Suunnittelussa käytettiin apuna sekä kuntalaisten mielipiteitä että kunnan erilaisissa viroissa toimivien henkilöiden ideoita ja asiantuntemusta.

Liikuntasuunnittelun historia Suomessa ei ole kovin mittava. Se on saanut alkunsa vasta 1900-luvun alussa. Aluksi suunnittelu koski lähinnä yksittäisiä liikuntapaikkoja, ei niinkään kokonaisuuksia. Tästä edettiin kohti suurempia kokonaisuuksia, jotka hieman aikakaudesta riippuen joko rakennettiin keskitetysti yhteen paikkaan tai myöhemmin aikoina hajasijoitettiin eri alueille. (Suomi 1989, 43.) Liikuntasuunnittelussa voidaan siis havaita samantapaisia ilmiöitä kuin millä tahansa yhteiskunnan ja elämän osa-alueella. Eri aikoina johtavana ajatuksena on ollut erilaisia ideoita ja toimintatapoja, jotka on aikojen kuluessa joko hylätty tai omaksuttu osaksi uutta joko osittain tai kokonaan. Edellä mainitusta syystä on tärkeää tuntea myös liikuntasuunnittelun historiaa, sillä voidaan perustellusti sanoa, että ilman tätä historiaa ei olisi nykyisen kaltaista liikuntasuunnittelua ja tapoja toimia.

Suomalaisen liikuntasuunnittelun historiassa, erityisesti opetuksen ja tutkimuksen kannalta, tärkeä virstanpylväs oli liikuntasuunnittelun laitoksen perustaminen Jyväskylän yliopiston liikuntatieteelliseen tiedekuntaan vuonna 1971 (Suomi 1989, 11). Erillisen liikuntasuunnitteluun keskittyvän laitoksen perustaminen takasi sen, että vuodesta 1971 eteenpäin oli olemassa taho, jonka tarkoituksena oli paitsi tutkia ja analysoida liikuntasuunnittelun kenttää niin myös tuottaa käsitteitä ja määritelmiä sille, mitä liikuntasuunnittelu oikeastaan on. Edellä mainitut syyt ovat varsin tärkeitä juuri sen vuoksi, että voidaan tehdä selkeä rajausta siihen, mitä juuri liikuntasuunnittelu on ja miten se eroaa esimerkiksi yhteiskuntasuunnittelusta.

3.2 Osallistuva suunnittelu

Osallistuva suunnittelu tarkoittaa liikunnan yhteydessä lyhykäisyydessään sitä, että kansalaisille annetaan parempi mahdollisuus omien toiminta- ja liikuntaympäristöjensä kehittämiseen (Suomi 1998, 27). Yhteiset vaikutusmahdollisuudet kuuluvat kiinteästi osaksi keskustelevaa, demokraattista nyky-yhteiskuntaa (Borgogni 2012, 93). Osallistuvan suunnittelun tarkoituksena on siis ikään kuin jalkauttaa suunnittelua käyttäjien pariin ja tuoda

heidän avulla uudenlaista näkökulmaa niin suunnittelutyöhön kuin käytännön toteutukseenkin. Suunnittelussa arvokkaaksi voi osoittautua niin yksittäinen hyvä huomio kuin esimerkiksi kyselyissä tai haastatteluissa toistuva yhtenäinen teema. Tärkeintä olisikin löytää oikeanlaiset kysymykset ja tavat tuottaa tietoa niin, että ei kuitenkaan ajauduta ohjailemaan vastaajaa.

Osallistuminen suunnitteluprosessiin on eräs kansalaisten ja julkisen hallinnon yhteistoiminnan ilmenemismuoto. Kyse on nimenomaan joukosta kansalaisia, sillä perinteisesti pohjoismainen hyvinvointivaltio ei ole suosinut yksilökeskeistä lähestymistapaa. On myös huomioitava se, että aina ei ole selvää, onko kyse osallistumisesta vai osallistamisesta. (Salmikangas 2004, 66–67.) Osallistumisen ja osallistamisen ero tulee tiedostaa, mutta voi olla vaikea määritellä milloin on kyse mistäkin. Lisäksi osallistamisen kohdalla on usein kyse esimerkiksi lainsäädännön vaatimista toimenpiteistä, mutta osallistettava henkilö saattaa kokea tämän silti henkilökohtaisena päätöksenä osallistua suunnitteluun.

Tämän projektin tapauksessa osallistuminen ja osallistaminen olivat tärkeitä siksi, että kunnan ulkopuolisena henkilönä minulla ei ollut esimerkiksi omakohtaista kuntalaiskokemusta Uuraisten liikuntapaikkojen tilasta ja tarpeesta. Pelkän ulkopuolisen arvion varassa toimiessa olisi ollut mahdollista päätyä painottamaan alueiden varsinaisten käyttäjien mielestä vääriä tai tarpeettomia asioita. Lisäksi kuntalainsäädäntö takaa kuntalaisille tietyn aseman ja vaikuttamismahdollisuudet heitä koskevissa päätöksissä. Borgogni (2012, 90) toteaaakin, että suunnitteluun osallistumisen merkitys kasvaa sitä mukaa, kun erilaisten lainsäädännöllisten elinten vaikutus ja ohjaus suunnitteluun vähenee.

Osallistuva suunnittelu tarkoittaa siis sitä, että suunnitteluprosessi ottaa mukaan kaikki tahot jotka ovat suunnitteluun osallisia. Tämä sisältää esimerkiksi suunniteltavien liikuntapaikkojen ja -alueiden käyttäjät, päätöksentekijät sekä prosessissa mahdollisesti käytettävät ammattisuunnittelijat. (Suomi 2012, 20.) Pyrkimyksenä on tuottaa tietoa, joka on laajaa ja monialaista. Tällä tarkoitetaan sitä, että tietoa tuottaessa tulee ottaa huomioon erilaiset näkökulmat ja tuoda esiin niin positiiviset kuin negatiivisetkin seikat liittyen

suunnitteluprojektiin. Tällä tavoin kyetään tuottamaan uutta tietoa, jonka avulla voidaan punnita erilaisia vaihtoehtoja ja mahdollisesti esittää useita erilaisia ratkaisumalleja.

Erilaiset ryhmät tuovat prosessiin omat näkökantansa ja asiantuntijuutensa, oli se sitten teoreettista tai kokemuspohjaista. Tällä tavoin voidaan tuottaa monipuolista ja erilaisista näkökulmista ponnistavaa tietoa, joka ideaalitulanteessa limittyy keskenään tuottaen tarkemman ja laajemman kuvan suunnitteluprosessin kohteesta. Osallistuva suunnittelu mahdollistaa suunnittelumetodologisten ratkaisujen liittämisen osaksi yhteiskunnallista kontekstia (Suomi 2012, 20). Edellä mainittu syy perustelee osallistuvan suunnittelun tärkeyden paitsi yksilön (liikuntapaikkojen käyttäjät, suunnittelija, päättäjät) myös valtion ja sitä kautta kuntien kannalta. Osallistuva suunnittelu mahdollistaa erilaiset tavat tuottaa sisältöä, esimerkiksi suunnittelukokousten tai verkkoympäristöjen muodossa. Verkkoympäristöjen käyttö lienee lisääntymään päin, ja ne voivat mahdollistaa demokraattisemman suunnitteluprosessin kuin esimerkiksi pelkät suunnittelukokoukset (Suomi 2008, 28). Yleisemmän kaupunkisuunnittelun puolelta esiin voidaan nostaa Horellin (2013, 131) näkemys siitä, että aika on jo ajanut tavanomaisten suunnittelutapojen ohi ja tulevaisuuden suunnittelu tapahtuu virtuaaliympäristöjä hyväksi käyttäen. Horelli (2013, 131–132) toteaa myös, että osallistuva virtuaalisuunnittelu välttää tavanomaisen suunnittelun vaatimuksen kasvokkain tapahtuvasta, jäykkärakenteisesta suunnittelutavasta. Toisaalta esiin voidaan nostaa myös perinteisemmät tavat, kuten poliitikkojen ja kansalaisten väliset keskustelutilaisuudet. Näihin tulee kuitenkin suhtautua varauksella, sillä kuten Borgogni (2012, 96–97) huomauttaa, eivät nämä tilaisuudet useinkaan kykene kokoamaan edustavaa otosta kansalaisista ja toisaalta päättäjien ja kansalaisten välillä voi vallita eräänlainen kielimuuri. Tämä tarkoittaa tässä yhteydessä sitä, että päättäjät tuottavat liian ammatillista puhetta, jonka todellinen merkitys voi jäädä epäselväksi. Olisikin tärkeää kyetä löytämään yhteinen narratiivi, jossa eri osapuolet ymmärtävät toisiaan saumattomasti. Tässä korostuu se, miten suunnitteluprojektin koordinaattorit kykenevät kommunikoimaan muiden osallistujien kanssa.

Myös osallistuvaa suunnittelua voidaan kyseenalaistaa. Borgogni (2012, 112–114) toteaa, että usein vaikuttaisi siltä, että osallistuvaa suunnittelua käytetään ikään kuin suojakeinona virheitä vastaan. Tällä hän uskoakseni tarkoittaa sitä, että tarpeen vaatiessa voidaan vedota

siihen, että ihmisillä on ollut vaikutusmahdollisuus suunnitteluprosessin aikana. Toisaalta Borgogni (2012, 113–114) nostaa esiin myös sen, että varsinkin ajallisesti mittavat suunnitteluprojektit vaativat jatkuvaa dialogia eri tahojen välillä sekä tarkkoja suunnitelmia ja useita erilaisia metodeja. Toisin sanoen suunnittelu voi muuttua tarpeettoman monimutkaiseksi ja herättää aina vain uusia kysymyksiä ja vaatimuksia sekä toiveita. Itse nostaisin esiin vielä kysymyksen osallistumisesta ylipäätään. Voidaanko taata, että edes osallistuvan suunnittelun menetelmillä voidaan osallistaa riittävää määrää asukkaita. Olettaisin, että kaikki kansalaiset eivät osallistu tällaisiin projekteihin yhtä innokkaasti. Onko siis olemassa vaara siitä, että osallistuvan suunnittelun tuloksena on jotain, joka edustaa vain aktiivisten kansalaisten mielipidettä. Borgogni (2012, 95) viittaa samankaltaiseen ongelmaan, ja nostaa esille Michael Fagencen (1977) määrittelemät kuusi osallistujien yleisluokkaa. Yhtenä näistä luokista on inaktiiviset, jotka pidättäytyvät osallistumisesta suunnitteluprojektiin. Tämäkin luokka on kuitenkin mahdollista osallistaa mukaan, ainakin ajoittain.

Määriteltäessä osallistuvan suunnittelun käsitettä on siis otettava huomioon se, että termi on varsin laaja ja monipuolinen. Osallistumisen tapoja on useita, ja uusien virtuaalisten suunnittelu ympäristöjen avulla osallistuvan suunnittelun kenttä on alati laajenemassa. Tulkinnasta riippuen sen alle voidaan määritellä hyvinkin erilaisia suunnitteluideoita ja -metodeja. Termi osallistuva suunnittelu voidaankin nähdä eräänlaisena yläkäsitteenä, joka toimii yleisnimityksenä laajemmalle joukolle erilaisia suunnittelumetodeja ja -teorioita. Ehkä merkittävin näistä suunnitteluteorioista on yhteissuunnitteluteoria. (Suomi 1998, 29–32.)

3.3 Yhteissuunnittelu

Yhteissuunnittelulla tarkoitetaan eri ryhmien osallistumista ja osallistamista. Tavoitteena tällaisella suunnittelulla on saada eri intressiryhmät, kuten kuntalaiset ja vaikkapa viranhaltijat osallistumaan suunnitteluun ja täten heidän tietojensa ja kokemustensa hyödyntäminen osana prosessia (Salmikangas 2004, 81). Salmikankaan määritelmä yhteissuunnittelusta on yhteneväinen ajatusmaailmani, ja toimi yhtenä johtoajatuksista itse suunnitteluprosessissa. Pyrkimällä saattamaan erilaisia ryhmiä yhteistoimintaan voidaan saada arvokasta tietoa, joka

voisi muuten jäädä kokonaan saavuttamatta. Lisäksi yhteissuunnittelun vahvuudeksi luen tässä tapauksessa sen, että koen ulkopuolisena suunnittelijana olevani osittain omiin havaintoihini kangistunut enkä välttämättä ole täysin tietoinen siitä todellisuudesta, jonka kautta eri ryhmät määrittävät esimerkiksi kuntansa liikuntapaikkojen tilannetta. On perusteltua olettaa, että alueiden asukkaat ja liikuntapaikkojen käyttäjät voivat tarjota suunnitteluun erilaisia näkökulmia sekä kokemuspohjaista tietoa siitä, minkälaisia liikuntamahdollisuuksia juuri he tarvitsevat.

Salmikankaan (2004, 82) mukaan yhteissuunnittelu sai alkunsa siitä kritiikistä, jota esitettiin 1980-luvun alkupuolella suunnittelun liiallista sektoroitumista ja sisällöllistä muutosta kohtaan. Lisäksi hänen mukaansa yhteissuunnittelulle on ominaista se, että asukkaat järjestäytyvät sekä keskenään että yhdessä viranhaltijoiden ja luottamushenkilöiden kanssa. Toisaalta Taylor (1998, 86–87) ajoittaa vastaavanlaista kehitystä Iso-Britanniassa jo 1960-luvulle, johtuen pääasiassa erilaisten ryhmien osoittamasta vastustuksesta yhteiskuntasuunnitelmia kohtaan. Erotuksena Salmikankaan viittaamaan prosessiin tapahtui muutos Iso-Britanniassa hyvin valtiojohtoisesti. Se tapa, jolla yhteisö osallistuisi päätöksentekoon, jäi kuitenkin vielä epäselväksi.

Edellä mainittuja määritelmiä vasten peilattaessa voidaan todeta, että tämän projektin kohdalla kaikki edellä mainitut kohdat eivät toteudu, mutta silti on perusteltua puhua yhteissuunnittelusta. Apuna suunnittelussa olivat sekä muutamat Uuraisten kunnan viranhaltijat (vapaa-aikasihteeri, kunnaninsinööri, koulun rehtori) että kunnan liikuntalautakunta. Asukkaiden osuus suunnitteluun oli enemmän osallistuvaa siten, että he tuottivat kyselyiden avulla sitä tietoa, jonka perusteella voitiin kartoittaa ja mallintaa kunnan liikuntapaikkojen nykyistä tilaa.

Suomen (1998, 23) määritelmän mukaan yhteissuunnittelu on syntynyt tarpeesta saada suunnitelman kohdealueen ihmiset osallistumaan suunnitteluun ja yhteiskunnallisen uudistamiseen ylipäättään. Hänen mukaansa Jürgen Habermasin vaikutus näkyy vahvasti siinä, miten erilaiset suunnittelun aspektit yhdistyvät toisiinsa. Tällä tarkoitetaan tässä yhteydessä siis sitä, että tavallisten ihmisten kokemusmaailma yhdistyy systeemiseen maailmaan eli tässä

tapauksessa julkiseen hallintoon ja sen hankkeisiin. Yhdistämällä nämä on tarkoitus kohdentaa suunnittelua paremmin vastaamaan niitä toiveita ja tarpeita, joita alueen asukkailla, tai vaikkapa liikuntapaikan käyttäjillä, on. Taylor (1998, 123) kuvailee Habermasin vaikuttaneen nykyisen kapitalistisen yhteiskunnan kriitikkona ja uudenlaisen, demokraattisemman yhteiskunnan visionäärinä. Kuten Habermasin teksteihin tutustumalla voidaan havaita, ovat edellä mainitut näkemykset varsin keskeisessä asemassa hänen elämäntyössään, joka pyrkii jäsentämään uutta yhteiskuntaa. Taylorin (1998, 123) mukaan Habermasin vahva vaikutus onkin nähtävissä 1980- ja 1990- luvuilla syntyneessä keskustelevan ja osallistuvan suunnittelun periaatteita korostavissa suunnitteluteorioissa. Ehkä suurin merkitys näiden yhteissuunnittelumetodien kannalta on ollut Habermasin käsityksillä kommunikaation ja demokratian suhteesta. Taylor (1998, 124) tiivistää tämän niin, että kommunikaation neljä edellytystä ovat ymmärrettävyys, totuus, rehellisyys ja laillisuus. Edellä mainitun pohjalta hän jatkaa kommunikaation olevan demokratian edellytys ja täten olevan kaiken yhteisen suunnittelun perustana. Näiden tarkastelujen pohjalta voidaan todentaa Habermasin merkitys yhteissuunnittelun teorioihin.

Yhteissuunnittelun voidaan katsoa toimivan joko horisontaalisesti tai vertikaalisesti, riippuen ryhmien erilaisista toimintaorientaatioista. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että ensimmäisessä kohdassa voidaan hyödyntää esimerkiksi alueen asukkaiden kokemuksia alueesta, kun taas toisessa kohdassa saatu tieto on edustuksellista. (Salmikangas 2004, 83.) Näiden kahden ero voi ajoittain olla vaikeaa määrittää, ja usein vertikaalinen ja horisontaalinen tieto sekoittuvat keskenään. Kolmantena tiedon muotona Salmikangas (2004, 83) nostaa esiin pelkästään vertikaalisen tiedon, jota edustaa esimerkiksi kunnan viranhaltijalta saatu tieto. Tämä tiedon muoto syntyy esimerkiksi työelämässä toimiessa tai koulutuksen avulla ja se perustuu teorioihin ja tieteeseen. Tällainen yhteissuunnittelun jakaminen kolmeen erilliseen osa-alueeseen selkiyttää paitsi tiedon hankintaa myös tuottaa hyvin erilaisia näkemyksiä ja kokemuksia. Yhteissuunnittelu pyrkiikin nimensä mukaan yhdistämään erilaiset tiedot, taidot ja kokemukset ja toteuttamaan niiden avulla kokonaisvaltaista suunnittelua, jossa mahdollisimman monen asianosaisen ääni on kuuluvilla.

Kuten edellä voidaan huomata, saadaan samalle termille erilaisia määritelmiä sen mukaan, mistä näkökulmasta asiaa katsoo. Tämä ei kuitenkaan tarkoita sitä, että nämä määritelmät

olisivat toisensa pois sulkevia. Voidaan siis perustellusti sanoa, että käsite yhteissuunnittelu määrittyy varmasti parhaiten siten, että tarkastellaan sitä useammasta kuin vain yhdestä näkökulmasta. Tämä tarkoittaa myös sitä, että suunnitteluprosessin aluksi voi olla tarpeen määrittää myös se, mitä yhteissuunnittelu ei ole. Tämän määritelmän tekeminen voi osoittautua vaikeaksi, sillä yhteissuunnittelu, kuten muutkin suunnitteluteoriat, ovat jatkuvassa muutoksessa ja uusia yhteissuunnittelun tapoja kehitetään kaiken aikaa.

Termin yhteissuunnittelu voidaan nähdä tässä tapauksessa olevan hieman ristiriidassa käytännön kanssa, sillä varsinaisia asukkaiden ryhmittymiä ei perustettu. Lisäksi heille ei tarjottu erillistä suunnitteluympäristöä, kuten vaikkapa nykyisin suosiossa olevaa virtuaalisen suunnittelun mahdollisuutta. Kuitenkin on perusteltua käyttää myös yhteissuunnittelun käsitettä tässä yhteydessä, sillä erityisesti kunnan viranhaltijoiden ja liikuntalautakunnan asiantuntemusta ja tietoja käytettiin tämän projektin kuluessa hyödyksi. Vaikka asukkaiden varsinaiset ryhmät puuttuivatkin, oli myös heidän tuottamaansa tietoa käytössä kyselyiden kautta. Ne toimivatkin pääasiallisena osallistumistapana kunnan asukkaille. Lisäksi Salmikankaan (2004, 83–84) mukaan yhteissuunnittelussa kohtaavat asukkaiden kokemukset, viranhaltijoiden erikoistiedot ja luottamushenkilöiden maallikkotiedot. Näitä tietoja pyrittiin hyödyntämään tässä projektissa niin suuressa määrin kuin se oli realistisesti mahdollista, ja oikeastaan koko suunnitteluprosessia ohjasivat ulkoapäin tulleet toivomukset, vaatimukset ja ehdotukset. Toisaalta voidaan aiheellisesti kysyä, eikö näin tapahdu demokraattisessa yhteiskunnassa aina? Harvoin, jos koskaan, suunnittelijan on mahdollista ulkoistaa itsensä täysin ulkopuolisten oletusten ja vaatimusten ulkopuolelle.

Edeltä löytyvät perustelut mahdollistavat käsitteen yhteissuunnittelu käytön tässä tapauksessa. Käsitteen käytön avulla voidaan myös selkiyttää sitä tapaa, jolla käytännön suunnittelun tueksi hankittiin asukkaiden ja kunnan työntekijöiden sekä viranhaltijoiden asiantuntemusta. Ajatukseni termin yhteissuunnittelu käytöstä summaa hyvin Salmikankaan (2004, 83) näkemys ”Yhteissuunnittelussa pyritään siis yhdistämään erilaista tietoa”. Edellä mainittu sitaatti toimikoon viimeisenä perusteluna käsitteen käytöstä tämän projektin suunnitteluvaiheen osalta.

3.4 Liikunnan elinpiirisuunnittelu

Ennen varsinaista elinpiirien esittelyä ja määrittelyä on huomioitava se, että elinpiiriteoria on ideaali, jota kohti pyritään, mutta jonka saavuttaminen voi olla käytännössä mahdotonta. Elinpiiriteoreettinen liikuntasuunnittelu perustuu kokemusympäristöön (Suomi 1989, 41–42). Elinpiiriteorian vahvuudeksi voidaan siis nähdä se, että se ottaa huomioon myös ihmisten subjektiivisia kokemuksia. Heikkoutena taas voidaan nähdä olevan käytännön yhteiskunnallinen päätöksenteko. (Suomi 2012, 19.)

Liikunnan elinpiirisuunnittelun käsite on varsin laaja ja monimuotoinen. Tässä projektissa se on nivoutunut osaksi kokonaisuutta niin, että välillä voi olla vaikea hahmottaa edes sen olemassaoloa. Tärkeintä on huomata se, että jos suunnittelua lähestytään elinpiirien käsitteen kautta, on lähes mahdotonta löytää liikunta- ja urheilualueita, joita ei jollain tavalla voisi määrittää tämän käsittekokonaisuuden kautta. Ohitan tässä elinpiiriteorian syvällisemmän määrittelyn, sillä aiheesta voisi koostaa täysin oman pro gradu -työnsä. Lyhyt yhteenveto lienee kuitenkin paikallaan, jotta lukija voi muodostaa kuvan siitä, miksi tätä käsitettä tässä työssä käytetään. Lisää aiheesta löytyy esimerkiksi Robert Sommerin (1969) teoksesta *Personal space: the behavioural basis of design*, jota Suomen (1998, 38) mukaan voidaan pitää eräänä elinpiiriteorioiden lähtökohtana. Toinen vahva vaikuttaja liikunnan elinpiirisuunnittelun takana on Kurt Lewinin luoma niin sanottu käyttäytymisen yhtälö, jonka mukaan käyttäytyminen on persoonan ja yhdyskunnan funktio (Suomi 2012, 18).

Suomen (2012, 18–19) mukaan liikunnan elinpiirisuunnittelu perustuu yksilön ja yhteiskunnan väliseen vuorovaikutukseen yhteiskunnallisessa asiayhteydessä. Edellä mainitun teorian mukaan tämä tarkoittaa, että ihmiset eivät suinkaan liiku koko kunnan tai kaupungin mittakaavassa, vaan paljon pienemmillä alueilla. Tätä taustaa vasten seuraavaksi esittelemäni jako elinpiireihin on ymmärrettävä ja sen avulla on mahdollista hahmottaa ihmisen erilaisten ympäristöjen vaikutusta hänen liikuntakäyttäytymiseensä. Liikunnan elinpiirisuunnittelu ei lisäksi liity pelkästään suunnittelutilaan, vaan sen voidaan nähdä ottavan huomioon myös fyysisen, psyykkisen, funktionaalisen sekä sosiaalisen aspektin sekä ajassa että tilassa (Suomi 2012, 19).

Liikunnan elinpiiriteoreettiseen suunnitteluun liittyy eräs varsin suuri sudenkuoppa, johon suunnittelija helposti ajautuu. Vaikka projektin teoreettinen puoli olisi kunnossa ja valmis suunnitelma teoriassa hyvä ja kattava, on vaarana se, että suunnitelman toteutus jää täysin päättäjien vastuulle. Usein vaarana on myös yhteiskunnallisen ulottuvuuden suoranainen unohtaminen suunnitelmaa luotaessa. (Suomi 2012, 19.) Välttääkseni näitä ongelmia pyrin työssäni kuulemaan useita Uuraisten kunnan päättäjiä sekä mahdollisuuksien mukaan osallistumaan esimerkiksi vapaa-aikalautakunnan kokouksiin, joissa aihetta käsiteltiin. Lisäksi pyrin joka käänneessä muistamaan ja muistuttamaan, että suunnitelmat on tarkoitus toteuttaa osallistuvan suunnittelun avulla, jotta voidaan välttää juuri edellä mainitut ongelmat.

Silti tunnistan Suomen (2012, 19–20) mainitsevat ongelmat varsin hyvin, sillä vaikka osallistuin kokouksiin ja keskustelin esimerkiksi vapaa-aikasihteerin kanssa, en kuitenkaan voinut osallistua käytännön päätöksentekoon kuin neuvoa-antavana asiantuntijana. Varsinainen päätöksenteko jäi edelleen aiemmin mainituille toimielimille ja henkilöille. Lisäksi suurena haasteena projektin kannalta koin vuoden 2017 kunnallisvaalien läheisyyden, joka tässä tapauksessa näkyi ajoittain kuntapäättäjien suoranaisena haluttomuutena tehdä päätöksiä investoinneista ja hankesuunnitelmista.

3.5 Elinpiirien esittely

Elinpiirien käsite on syntynyt osana Elinympäristön uudistuminen -tutkimusprojektia. Se tarkoittaa tässä yhteydessä sitä, että ihminen liikkuu arjessaan eri elinpiirien välillä. Elinpiirit koostuvat fyysisestä, sosiaalisesta ja toiminnallisesta ympäristöstä. (Suomi 1989, 62–63.) Elinpiirien käsite sopii näkemykseni mukaan hyvin osaksi käytännön liikuntasuunnittelua, sillä sen avulla voidaan määritellä ihmisten liikkumisympäristöjä. Tämän avulla voidaan määrittää esimerkiksi liikuntapaikkasuunnitelmaa tehtäessä se, keitä liikuntapaikan sijainti ensisijaisesti palvelee.

Pihapiirit eli kotielinpiirit muodostavat kodin lähiympäristön, johon sijoittuu suuri osa vanhusten ja lasten toimista. Ne toimivat osana jokapäiväistä sosiaalista, fyysistä ja toiminnallista ympäristöä. (Suomi 1998, 39.) Määriteltäessä pihapiiri kiinteäksi osaksi

erityisesti lasten ja vanhusten jokapäiväistä toimintaa voidaan olettaa tähän syyksi se, että syystä tai toisesta esimerkiksi liikkuminen kauas kodista on vaikeaa tai sitä ei edes haluta. Kotielinpiiri rakentuu maaseudulla naapuruston ja kaupungeissa esimerkiksi korttelin ympärille. Niitä voidaan pitää toiminnallisuudeltaan monipuolisina ympäristöinä, joille leimallista on yhteisöllisyys. (Suomi 2012, 19.)

Pihapiirin käsitteen merkitys tälle työlle on marginaalinen. Se tulee kysymykseen lähinnä Uuraisten keskustan vanhustentalon välittömään läheisyyteen kaavaillun ulkoilun alueen kohdalla. Pihapiirin eli kotielinpiirin sisällyttäminen tähän työhön on kuitenkin perusteltua siten, että Uuraisten kaltaisessa maaseutuympäristössä erilaiset elinpiirit limittyvät vahvasti keskenään, ja usein henkilökohtainen kokemus omasta elinpiiristä voi olla varsin laaja ja monimuotoinen.

Naapurustopiiri, toisin sanoen korttelielinpiiri, on seuraava askel pihapiireistä. Naapurustopiiriä voidaan luonnehtia niin, että sosiaalinen, fyysinen ja toiminnallinen jäsentyvät korkeammalla asteella. Toisin sanoen esimerkiksi työpaikkoja ja palveluita alkaa olla yhä enenevässä määrin. (Suomi 1998, 39.) Lisäksi Suomen (2012, 19) mukaan korttelielinpiiri on varhaisnuorten pääasiallinen liikkumisympäristö. Naapurustopiiri on tämän työn kannalta tärkeä käsite siksi, että molemmat projektiin kuuluvat liikunta- ja urheilun alueet sijaitsevat asutuksen välittömässä läheisyydessä. Erityisesti keskustan liikunta-alue tarjoaa usean lajin harrastusmahdollisuudet kävelyetäisyyden päässä esimerkiksi kunnan keskuskoulusta, vanhustentalosta tai keskustan asuinalueista. Toisaalta myös Hirvasen koulun tapauksessa liikuntamahdollisuudet sijaitsevat ison asuinalueen välittömässä läheisyydessä ollen saavutettavissa myös jalan. Erilaisista yhdistävistä rakenteista eri alueiden välillä valtaosa muodostuu virkistys- ja liikennealueista (Suomi 2008, 37). Edellä mainitun perusteella onkin perusteltua sijoittaa nämä kaksi Uuraisten liikunta- ja urheilun aluetta hyvin suurelta osin juuri naapurustopiiriin. Toki on huomattava, että tämä riippuu myös siitä rajapinnasta, josta asiaa tarkastellaan. Tietystikään syrjäkylien asukkaiden näkökulmasta keskustassa sijaitseva liikunta-alue ei ole heidän naapurustopiirissään. Olennaista siis on se, miten ja kenen kautta erilaisia elinpiirejä määritellään.

Kuten jo edellä todettiin, ei tämän projektin kannalta ole täysin ongelmattomia määrittää alueiden sijoittumista erilaisiin elinpiireihin. Sen vuoksi myös päivänpiirin käsite on tuotava esiin. Se muodostuu päivittäisestä liikkumisympäristöstä, jossa monimuotoiset toimintaympäristöt limittyvät keskenään muodostaen ympäristön, joka mahdollistaa erittäin monimuotoisen ja -puolisen toiminnan. Kuten tästä määritelmästä huomataan, on se kokonaisuuden kannalta sopivampi käsite kuvaamaan sitä, mikä tilanne usein on Uuraistenkin kaltaisissa varsin harvaan asutuissa kunnissa. Lisäksi päivänpiirin sosiaalisen funktion voidaan katsoa olevan yhteiskunnallisuus. Tämä voi tarkoittaa esimerkiksi järjestötoimintaa. (Suomi 1998, 40.) Päivänpiirin käsitteen voidaan katsoa olevan niin laaja, että se mahdollistaa lähtökohdiltaan hyvin erilaisissa elämäntilanteissa olevien ihmisten sijoittamisen osaksi samaa elinpiiriä. Tämä on varsin perusteltua tässä projektissa, sillä toisaalta uusien liikuntapaikkojen on tarkoitus tarjota esimerkiksi perusopetuksen välttämättömät tarpeet, mutta myös esimerkiksi harrastus- ja kilpailuareenoita kansalaistoimintaan tai omaehtoiseen liikkumiseen.

4 LIIKUNTA-PAIKKARAKENTAMINEN

Liikuntapaikkarakentamisella tarkoitetaan nimensä mukaisesti liikuntapaikkojen rakentamista. Ennen varsinaista liikuntapaikkarakentamista tapahtuu suunnitteluvaihe, jota on kuvattu edellisessä luvussa. Erilaisia rakentamisen muotoja ovat uudisrakentaminen eli perustamishankkeet sekä muut liikuntapaikkahankkeet (peruskorjaus- ja uudistamishankkeet). Edellä mainitut termit ovat suoraan liikuntalaista (390/2015). Uudisrakentamisesta esimerkkinä on kokonaan uuden liikuntapaikan suunnittelu ja rakentaminen, tämän projektin tapauksessa Hirvasen koulun ulkoliikunta-alueet. Muusta liikuntapaikkarakentamisesta esimerkkinä toimii tässä projektissa Uuraisten keskustan urheilu- ja liikunta-alueen perusparannushanke.

Valtion rooli liikuntapaikkarakentamisen linjaajana on suuri. Tärkeimpiä ohjauskeinoja on avustusten suuntaaminen haluttuihin kohteisiin (Kokkonen 2010, 14). Erilaisilla ohjauskeinoilla valtio kykeneekin tosiasiallisesti määrittämään, minkä tyyppistä liikuntapaikkarakentamista toteutetaan. Poikkeuksena tästä voidaan katsoa olevan täysin yksityisellä rahoituksella rahoitettavat kohteet, joihin ei haeta/saada valtionapua tai avustuksia. Näiden määrä ja merkitys ei kuitenkaan ole kovin suuri, mutta sen sijaan tulevaisuudessa sekä julkisen että yksityisen sektorin yhteishankkeet näyttäisivät kasvattavan merkitystään.

Oma roolinsa liikuntapaikkarakentamisessa on myös yhteisöillä ja niihin kuuluvilla yksilöillä. Suomen laki takaa kuntalaisten oikeuden tulla kuulluksi itseään koskevissa päätöksissä sekä mahdollisuuden osallistua ja vaikuttaa (kuntalaki 410/2015). Toisaalta liikuntalaki (390/2015) säätää sekä valtion että kunnan vastuista myös liikuntapaikkarakentamiseen liittyen. Kuntalaisten rooli liikuntapaikkarakentamisessa onkin vahvasti näkyvillä suunnitteluvaiheessa, kun taas käytännön rakennusvaiheessa rooli on huomattavasti pienempi. Toisaalta valmiiden liikuntapaikkojen käyttäjiä ovat juuri kuntalaiset, olivatpa he sitten osa vaikkapa seuratoimintaa tai erilaisia yhdistyksiä.

4.1 Liikuntapaikkarakentamisen suuntaviivoja Suomessa

Kokkonen (2010) käy teoksessa Valtio liikuntarakentamisen linjaajana ansiokkaasti läpi eri aikakausien erilaisia painotuksia varsinkin uudisrakentamisen eli perustamishankkeiden osalta. Tiivistettynä Kokkosen (2010) tekemä jako on seuraava: 1) 1930-luvulta eteenpäin urheilukentät, 2) 1960-luvulta alkaen uimahallit, 3) 1980-luvulta lähtien erilaiset sisäliikuntatilat ja jäähallit sekä 4) 2000-luvulla lähiliikuntapaikat. Tästä voidaan tehdä se johtopäätös, että valtio on varsin laajamittaisesti osallistunut liikuntapaikkarakentamisen linjaamiseen. Lisäksi erilaisia linjauksia voidaan peilata oman aikakautensa yleisempään ilmapiiriin, taloudelliseen tilanteeseen tai maailmanpoliittiseen tilanteeseen.

Liikuntapaikkarakentamisen painotuksia voidaan peilata yleisempään länsimaisen yhteiskunnan muutokseen. Karkea jako voidaan tehdä siten, että yhteiskunnallinen muutos jaetaan kolmeen osaan: esiteollinen, teollinen ja jälkiteollinen yhteiskunta. Nimensä mukaisesti esiteollinen yhteiskunta on pääasiassa maatalousvaltainen yhteiskunta. Teollinen yhteiskunta taas korostaa vaihetta, jossa teollisuustuotanto nousi johtavaan asemaan. Jälkiteollisesta yhteiskunnasta puhuttaessa tarkoitetaan palveluyhteiskuntaa, jossa erilaisten palvelujen tuotto on pääasiallinen tuotantotapa. (Itkonen 2015, 40.) Edellä mainitun jaon kohdalta ongelmallisen tekee se, että ei ole mahdollisuutta määritellä tarkasti sitä, milloin suomalainen yhteiskunta on ollut missäkin vaiheessa. Itkonen (2015, 40–41) huomioi myös saman ongelman ja lisää, että kaikissa yhteiskuntavaiheissa on olemassa myös kaikenlaisia tuotantotapoja. Tämä mielessäni teen karkean jaon, jossa varsinainen liikuntapaikkarakentaminen on alkanut Suomessa esiteollisen ja teollisen yhteiskunnan murrosvaiheessa, ajallisesti 1850-luvulta aina 1900-luvun alkupuolelle asti. Perustan määritelmäni siihen, että esimerkiksi 1800-luvun lopulla porvariston parissa virisi erilaisia liikuntapaikkahankkeita, mutta laajemmin liikunnasta tuli osa kansalaisten elämää vasta työväestön vapaa-ajan lisääntymisen myötä. Kuntien rooli liikuntapaikkarakentamisessa kasvoi vasta 1930-luvulta alkaen. (Ilmanen 2015, 21–25.) Ajallisesti tämä määritelmä osuu yhteen Kokkosen (2010) määritelmään, jossa 1930-luvulta alkaen alettiin rakentaa urheilukenttiä. Johtopäätös tästä on, että urheilukentän kaltainen laajempi liikuntapaikkarakentaminen oli kunnolla mahdollista vasta, kun kuntien rooli kasvoi merkittäväksi.

Liikuntapaikkarakentamiseen on eri aikoina vaikuttanut vahvasti myös se, mitä tavoitteita sen kautta on ajateltu saavutettavan. Tavoitteet ovat voineet kohdentua joko yksilöön, yhteisöön tai koko kansakuntaan. Eri tahojen asettamissa tavoitteissa on voinut olla varsin suuria eroja. Itsestään selviä tavoitteita lienee kansanterveys ja hyvinvointi, mutta nostaisin esiin myös esimerkiksi kansallistunnon. Onhan sanottu, että Suomi juostiin maailmankartalle. Ilmasen (2015, 25) mukaan 1900-luvun alkupuolen suomalaisurheilijoiden vahva menestys kansainvälisesti oli edesauttamassa liikuntahallinnon syntyä ylipäätään. Liikuntapaikkarakentaminen onkin tähän aikaan kytkeytynyt vahvasti osaksi kansallistunnetta ja kansainvälistä menestystä. Tätä aikaa leimasi myös vahva järjestäytyminen erilaisiin järjestöihin, ja Itkonen (2015) nimittääkin tätä aikakautta järjestökulttuurin kaudeksi. Hänen mukaansa tätä aikaa kuvasti myös se, että erilaiset liikunnan ja urheilun järjestöt kytkeytyivät tiiviisti osaksi muiden elämänalojen järjestöjä, esimerkiksi työväenyhdistyksiä. Toisaalta Ilmasen (2015) mainitsemaan vahvaan kansainväliseen menestykseen liittyen Itkonen (2015) mainitsee 1930-luvun lopulla tapahtuneen siirtymän kohti harrastukselliskilpailullista kautta, jota leimasi urheilun aseman vahvistuminen suhteessa liikuntaan sekä erilaisten suorituspaikkojen määrän ja laadun kasvu.

Toisaalta yhteiskunnan muuttuessa, ja erilaisten arvojen keskiöön noustessa, alettiin valtion taholta panostamaan sellaiseen liikuntapaikkarakentamiseen, joka tuottaisi mahdollisimman paljon hyvinvointia mahdollisimman suurelle osalle väestöstä (Ilmanen 2015, 31). Tässä nähdään yleisempi kehitys kohti hyvinvointivaltion kulta-aikaa, sillä edellä mainittu hyvinvointiperuste on sellaisenaan siirrettävissä lähes kaikille valtionhallinnon alaisille osaluille. Tämä kehitys pysähtyi viimeistään 1990-luvun alun lamaan, ja näkyi omalta osaltaan myös liikuntapaikkarakentamisessa. Taloudellinen ahdinko meni niin pitkälle, että koko valtion liikuntapaikkarakentamisen tuki oli uhattuna (Kokkonen 2010, 267). Suomen valtion tilanne oli poikkeuksellisen vaikea, ja liikuntapaikkarakentamisen uudishankkeita ei juurikaan toteutettu. Kuitenkin tässä poikkeustilanteessa myös liikuntapaikkarakentamisella oli oma osansa hyvinvointivaltiossa, joskin tämä rooli oli hyvin poikkeuksellinen. Suomen uimahallikanta vaati uudistamistoimia, ja valtio käynnistikin uimahallien korjausrakentamisprojekteja osana laajempaa työllisyysprojektia. (Paavola 1994; 2008, Kokkonen 2010 mukaan.)

Liikuntapaikkarakentamista säätelee myös suuri joukko erilaisia lakeja, asetuksia ja säädöksiä. Lisäksi esiin nousevat kysymykset kaavoituksesta, maanhankinnasta ja maankäytöstä sekä ympäristölainsäädännöstä. Erilaisten lakien ja asetusten merkitys onkin liikuntapaikkarakentamisen koordinoinnissa, sillä siinä missä esimerkiksi valtion avustustoimet määrittävät linjauksia siitä, mitä ja kenelle rakennetaan, niin lainsäädännön avulla säädellään muun muassa sitä, miten rakennetaan. Lisäksi lainsäädännön avulla taataan muun muassa oikeus tulla kuulluksi itseään koskevissa päätöksissä sekä yleisemmät oikeudet päätöksentekoon ja vaikuttamiseen.

4.2 Liikuntapaikkarakentaminen ja lainsäädäntö

Liikuntapaikkarakentamista, kuten muutakin rakentamista, säätelee pääasiassa rakentamiseen liittyvä lainsäädäntö (Ratinen & Anttila 1998, 13). Tämä tarkoittaa sitä, että käytännössä liikuntapaikkarakentaminen ei lainsäädännölliseltä kannalta eroa mistään muusta uudis- ja korjausrakentamisesta. Edellä mainittu pätee vain, kun tarkastellaan pelkästään rakentamiseen ja maankäyttöön liittyviä lakeja. Maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999) 1§ säädetään, että lain yleisenä tavoitteena on järjestää alueiden käyttö ja rakentaminen niin, että luodaan edellytykset hyvälle elinympäristölle (ekologinen, taloudellinen, sosiaalinen, kulttuurinen) sekä turvataan osallistumisoikeus päätöksentekoon ja taataan suunnittelun laatu, vuorovaikutus, monipuolinen asiantuntijuus sekä tiedottamisen avoimuus. Myös erilaiset ympäristölainsäädäntöön liittyvät pykälät ja asetukset koskevat liikuntapaikkarakentamista (Ratinen & Anttila 1998, 13). Muusta rakentamisesta poiketen liikuntapaikkarakentamiseen vaikuttaa osaltaan myös liikuntalaki. Liikuntalain (390/2015) 13§ säättää määrärahaa valtionavun myöntämiseksi liikuntatilojen perustamishankkeisiin. Edellä mainittu toimikoon esimerkkinä liikuntalain yksilöllisestä kohdentumisesta pelkästään liikuntapaikkarakentamiseen.

Suomi liittyi vuonna 1995 osaksi Euroopan Unionia, ja tämä toi mukanaan varsin suuren muutoksen myös liikuntapaikkarakentamista koskettavaan lainsäädännölliseen perustaan. Tämä tarkoittaa sitä, että Euroopan Unionin lainsäädäntö tuli osaksi kansallista lainsäädäntöä. Käytännössä näitä lainsäädännöllisiä elementtejä ovat yhteisöoikeus, artiklat ja normit.

(Ratinen & Anttila 1998, 59–63.) EU-lainsäädäntö ei useinkaan ole jäsenvaltioita täysin sitovaa, vaan pikemminkin se määrittää suuntaviivoja kansalliselle lainsäädännölle. Euroopan Unionia luonnehtii käsite annetun toimivallan periaate. Se tarkoittaa sitä, että jäsenvaltiot ovat tietyissä asioissa antaneet vallan päätöksenteosta Euroopan Unionille. Kaikki se toimivalta, jota ei ole erikseen annettu Euroopan Unionille, kuuluu jäsenvaltioille itselleen. (Euroopan Unionin perustuslaki 2004.) Edeltä voidaan huomata, että määritelmien mukaan valtaosa liikuntapaikkarakentamiseen liittyvästä lainsäädännöstä on Suomen valtion omassa hallinnassa. Ratinen ja Anttila (1998, 60–62) näkevät, että suurimmat vaikutukset liikuntapaikkarakentamisen suhteen Euroopan Unionilla ovat ympäristölainsäädännöllisissä kysymyksissä ja tällöinkin ne kohdistuvat enemmän varsinaiseen ympäristönsuojeluun, ei niinkään liikuntapaikkarakentamiseen. Lisäksi he huomauttavat, että Euroopan Unionin oikeusjärjestelmä ei tunne varsinaisia rakentamisen edellytyksiä koskevia säännöksiä vaan näiden katsotaan olevan parempi säilyttää kunkin jäsenvaltion omassa toimivallassa. Voidaan siis todeta, että Euroopan Unionin lainsäädäntö ei vaikuta merkittävästi suomalaiseen liikuntapaikkarakentamiseen niin kauan, kuin valtion oma lainsäädäntö on EU:n lainsäädännön mukaista.

Lakien, asetusten ja normien perimmäiset tarkoitukset ovatkin yhtäältä taata väestön oikeudellinen asema liikuntapaikkarakentamisen suhteen sekä säätää tarkat rajat siihen, miten rakentamiseen liittyvissä asioissa tulee toimia. Edellä mainitut ovat oikeusvaltioperiaatteen mukaisia tapoja varmistaa, että niin yksilöiden kuin yhteisöjenkin oikeudet, vastuut ja velvollisuudet näytetään toteen ja varmistetaan, että ne toteutuvat.

5 LÄHILIIKUNTAPAIKKA

Käsite lähiliikuntapaikka on syntynyt tarkoittamaan liikuntapaikkaa, joka täyttää tietyt kriteerit, mutta käsite ei itsessään määritä tiettyjä reunaehtoja lukuun ottamatta sitä, millainen liikuntapaikan tulisi olla, jotta se olisi määritettävissä lähiliikuntapaikaksi. Lähiliikuntapaikkojen erottaminen omiksi liikuntapaikoikseen on kuitenkin järkevää, sillä ehdot, jotka niitä määrittelevät, ovat sekä suunnittelu- että käyttövaiheessa hyvin merkityksellisiä. Toisaalta lähiliikuntapaikoilla tapahtuvan liikkumisen voidaan katsoa olevan ainakin jossain määrin vaihtoehtoista liikuntakulttuuria, jota määrittävät erilaiset määreet kuin tavanomaisempaa liikuntakulttuuria. Vaihtoehtoinen liikuntakulttuuri on ikään kuin tavanomaisen liikuntakulttuurin vastakulttuuria. Tämä tulee hyvin ilmi siinä, että siinä missä tavanomainen liikuntakulttuuri voidaan nähdä konservatiivisena ja paikallaan pysyvänä, näyttäytyy vaihtoehtoinen liikuntakulttuuri dynaamisena ja muutoshakuisena. (Suomi & Borgogni 2017, 102–103.) Edellä määritellyn perusteella on helppo huomata, että lähiliikuntapaikkaa määrittävät yhtäältä sitä koskevat viralliset säädökset ja määritelmät, mutta myös pelkästään liikuntakulttuurista ja sen muutoksesta kumpuavat teemat.

Lähiliikuntapaikkaa määrittää joukko erilaisia asetuksia ja määritelmiä. Liikuntapaikan tulee sijaita niin lähellä, ettei pukuhuoneille ole tarvetta. Koska lähiliikuntapaikalle ei voi varata vuoroja, ja ne ovat vapaasti käytössä, ei myöskään katsomoita tarvita. Lähiliikuntapaikalla ei siis järjestetä virallista kilpailullista urheilutoimintaa, mutta toki alueen käyttäjät voivat panna pystyyn omia pelejään ja kilpailujaan. (Suomi & Borgogni 2017, 103.) Lähiliikuntapaikkaa voi siis kuvailla hyvin vapaamuotoiseksi tilaksi ja siellä tapahtuva toiminta määrittäytyy ensisijaisesti käyttäjien toiveiden pohjalta. Virallista organisaatiota ei tarvita järjestämiseen vaan käyttäjät itse huolehtivat esimerkiksi tiedotuksesta (Suomi & Borgogni 2017, 103). Kuten edellä määritellystä voidaan huomata, on lähiliikuntapaikan tarkoitus tarjota puitteet vapaamuotoiselle liikuntatoiminnalle ilman ulkopuolista ohjausta tai määrittelyä. Tällä tavoin voidaan muun muassa mahdollistaa sellaisten henkilöiden liikkuminen, joille ohjattu liikunta- ja urheilutoiminta ei syystä tai toisesta ole mahdollista tai joilla ei ole kiinnostusta ohjattuun toimintaan. Syitä tälle voivat olla vaikkapa taloudellinen tilanne, liikuntapaikoille siirtymisen ongelmat tai ohjattuun toimintaan kuluvan vapaa-ajan vähyys. Myös motivaatiotekijöihin

liittyvät syyt voivat vaikuttaa henkilön kiinnostukseen tai sen puutteeseen. Termistä lähiliikuntapaikka on jo nähtävillä alueen varsinainen käyttötarkoitus sekä sijainti suhteessa ihmisten elinpiireihin. Lähiliikuntapaikat sijaitsevat nimensä mukaisesti lähellä käyttäjiään, helposti saavutettavina.

Lähiliikuntapaikkojen suurimpana ongelmana voidaan pitää turvallisuusnäkökohtia ja riskien hallintaa (Suomi & Borgogni, 2017, 103). Koska lähiliikuntapaikalta puuttuvat esimerkiksi ohjaajat tai muu henkilökunta, jää turvallisuudesta huolehtiminen kokonaan käyttäjien vastuulle. Jos lähiliikuntapaikalla sattuu tapaturma tai sairaskohtaus, jää ensiapu muiden paikalla olijoiden harteille. Oikean toiminnan varmistamiseksi Suomi ja Borgogni (2017, 103) esittävät, että lähiliikuntapaikan omistajien tulisi varmistaa, että paikalla on ohjeet tapaturmien varalle. Myös mahdollinen ensiaputaito on hyödyllinen, mutta ei lie keinoa varmistaa, että lähiliikuntapaikalla on aina ensiaputaitoinen käyttäjä. Tästä syystä ohjeet erilaisiin tapaturma- ja vaaratilanteisiin olisi hyvä olla näkyvällä paikalla ja mielellään vähintään kahdella kielellä. Muita ongelmia voivat olla esimerkiksi esteettömyys, ympärivuotinen käyttö ja erilaisten ihmisryhmien tarpeet lähiliikuntapaikkaa koskien (Liikuntapaikkarakentamisen suunta 2014, 18). Ympärivuotisen käytön ongelmat kumpuavat todennäköisesti useassa tapauksessa siitä, että lähiliikuntapaikan käyttö vaikeutuu talvella lumen, jään ja sääolojen johdosta. Koska lähiliikuntapaikka ei juuri vaadi ylläpitoa, voi esimerkiksi liukkaus tehdä käytöstä joissain tilanteissa jopa vaarallista ja tämä taas altistaa vaaratilanteille. Toisaalta lähiliikuntapaikkojen vapaamuotoisuus ja monikäyttöisyys voi silti mahdollistaa alueen käytön jollain tavalla.

5.1 Lähiliikuntapaikkojen historia

Varsinaisesti ensimmäiset lähiliikuntapaikkahankkeet toteutettiin, termin nykyisessä merkityksessä, vuonna 2000. Johtuen lähiliikuntapaikkojen linjaamisesta painopistealueeksi on niihin kohdennettu korotettua valtionavustusmahdollisuutta. (Norra, Ruokonen, Polari & Ahonen, 2015, 7.) On tärkeää korostaa, että kyse on nimenomaan termin nykyisestä määrittelystä, sillä jälkikäteen tarkasteltuna ennenkin on rakennettu liikuntapaikkoja, jotka voidaan nykyisen määritelmän mukaan lukea lähiliikuntapaikoiksi. Esimerkiksi

liikuntapaikkatietokanta LIPAS listaa Alavudella sijaitsevan vuonna 1969 rakennetun Iivarin koulun lähiliikuntapaikan lähiliikuntapaikaksi, vaikka termiä ei kyseessä olevan alueen rakennusajankohtana sellaisena ole tunnettukaan. On siis tärkeää ymmärtää, että varsinaisten lähiliikuntapaikkojen historian voidaan katsoa alkaneen ennen kuin kyseisen kaltaisille liikuntapaikoille on kehitetty termistöä siinä muodossa kuin sen nykyään tunnemme. Nykyinen määritelmä lähiliikuntapaikalle kertoo, että sillä tarkoitetaan liikuntapaikkaa, joka on tarkoitettu päivittäiseen liikuntaan, sen käyttö on maksutonta, se sijaitsee käyttäjiensä lähellä ja on helppoa ja turvallista saavuttaa. Lisäksi se on toteutettu paikalliset vaatimukset ja olosuhteet silmällä pitäen ja siinä korostuvat monikäyttöisyys, ympärivuotinen käyttö ja alueen yleinen viihtyisyys. (Liikuntapaikkarakentamisen suunta 2011, 30.)

Lähiliikuntapaikkojen rakentamisen edistäminen on ollut jo pitkään useamman eri tahon vastuulla. Opetus- ja kulttuuriministeriö on vastannut valtion tasolla tapahtuvasta edistystyöstä. Alueellisesti on tarkastelujakson aikana ollut useampi toimija, johtuen pääasiassa aluehallinnossa toteutetuista uudistuksista. Vuoteen 2010 saakka valtionavun kohdentamisesta ynnä muista edistystoimista vastasivat lääninhallitukset ja läänilaitoksen purkamisen jälkeen Elinkeino-, liikenne ja ympäristö -keskukset (ELY) vuoden 2013 loppuun saakka. Vuoden 2014 alusta ovat nämä edistystoimenpiteet kuuluneet aluehallintovirastojen (AVI) tehtäviin. (Norra et al. 2015, 8–10.) Kuten huomataan, on tarkastelujaksolla tapahtunut yleinen hallintorakenteen muutos vaikuttanut myös lähiliikuntapaikkojen rakentamiseen, ylläpitoon ja kaikenlaiseen edistys- ja tukitoimintaan. Voidaan kuitenkin olettaa, että vaikka alueellisesti vastaava taho onkin tarkastelujaksolla vaihtunut useaan otteeseen, ovat edellä mainitut toimet pysyneet hyvin samanlaisina. Käytännössä muutos on ollut vain alueellinen, sillä koko tämän ajan opetus- ja kulttuuriministeriö on vastannut valtiotason toiminnasta.

Myös muut kuin valtio ja aluehallinnolliset tahot toimivat mahdollistaakseen ja ylläpitääkseen lähiliikuntapaikkojen rakentamista, tiedottamista sekä yleistä lähiliikunnan edistämistä. Pääasiassa näitä ovat valtakunnallisella tasolla toimivat suuremmat järjestöt kuten Nuori Suomi ry, Suomen Latu, Ikäinstituutti tai Suomen Palloliitto. Näiden järjestöjen rooli on luonnollisesti keskenään hieman erilainen, kuten jo järjestöjen nimistäkin voidaan päätellä. Nuori Suomi ry on toiminut asiassa erityisesti lasten ja nuorten liikunnan mahdollistajana, kun taas esimerkiksi Palloliitolla on vankka tausta erityisesti niin sanottujen monitoimiareenojen

rakentamisen tukena ja rahoituksen mahdollistajana. (Norra et al. 2015, 7.) Vuoden 2013 alussa Nuori Suomi sulautui osaksi Valoa ja vuonna 2016 myös Valon toiminta lakkasi.

Huomattavaa onkin, että useat eri järjestöt ovat vuosien saatossa toimineet valtion ja kuntien apuna niin tiedon tuottamisessa kuin erilaisten käytännön asioiden järjestelyssä ja ovatpa ne osaltaan hyödyntäneet omaa yhteistyökumppaniverkostoaan lähiliikuntapaikkojen asian ajamiseksi. Esimerkiksi Palloliiton ja päivittäistavarakaupan S-ryhmän lanseeraaman Ässäkenttäohjelman tavoitteena on lisätä lasten ja nuorten liikunta-aktiivisuutta liikuntapaikkarakentamisen avulla ja rakentaa 100 monitoimikenttää suomalaisten alakoulujen pihoille (Ässäkenttäohjelma 2017). Edellä mainittu on hyvä esimerkki kahden eri sektoria edustavan toimijan yhteistyöstä, jonka tarkoituksena on mahdollistaa lasten ja nuorten liikuntaa ja tarjota esimerkiksi kunnille tilaisuus rakentaa lähiliikuntapaikka pienemmillä kustannuksilla. Toki täytyy huomioida se, että sekä Palloliitolla että S-ryhmällä voi olla omia intressejään tämän kaltaisessa toiminnassa. Niiden selvittely ei kuitenkaan tähän työhön kuulu ja Ässäkenttäohjelma onkin tässä nostettu vain esimerkiksi siitä, miten yhtäältä järjestötahot ja toisaalta liike-elämä voivat yhdessä mahdollistaa kustannuksiltaan maltillisen panostuksen lasten ja nuorten päivittäiseen liikuntaan.

Nykyinen tilanne lähiliikuntapaikkojen suhteen on varsin kaksijakoinen. Tämä kahtiajako on varsin vahva, ja sen voidaan katsoa liittyvän varsinkin kuntien kokoon. Norra et al. (2015, 27–28) nostaa esiin sen, että Suomessa on kuntia, joissa on 2000-luvulla toteutettu jo yli kymmenen lähiliikuntapaikkaa ja toisaalta lähes 70 kuntaa joissa ei voida katsoa olevan lähiliikuntapaikkoja ylipäätään. Heidän selvityksensä perusteella parhaiten asia on hoidettu suurehkoissa kaupungeissa (30 000–100 000 asukasta) ja huonoiten taas pienissä kunnissa (alle 5000 asukasta). Tulos on huomiota herättävä, sillä se osoittaa epäsuhtaa erikokoisten kuntien suhteen. Se mistä edellä mainittu johtuu, on vaikeammin määriteltävissä, ja sitä varten olisi hyvä tehdä tutkimusta. Kuntien taloustilanne on koko maassa yleisesti ottaen verrattain heikko ja se voikin olla yksi syy siihen, ettei varsinkaan pienien kuntien osalta tapahdu riittävää panostusta lähiliikuntapaikkoihin. Toisena syynä voisi olla sopivan osaamisen puute erityisesti pienten kuntien hallinnossa. Edellä mainitut seikat ovat kuitenkin kirjoittajan omaa pohdintaa, ja asiaa täytyisi tutkia, jotta saataisiin tarkkaa tietoa.

5.2 Lähiliikuntapaikan suunnittelu

Lähiliikuntapaikan suunnittelu on monipuolinen ja -portainen prosessi, joka voidaan toteuttaa monella eri tapaa. Usein, etenkin ulkomailla, suunnittelu on toteutettu ylhäältä alaspäin esimerkiksi suunnittelemalla ja toteuttamalla leikkikenttä tai viheralue ilman alueen asukkaiden kuulemista. (Suomi & Borgogni 2017, 109.) Tällainen suunnittelu jättää usein toivomisen varaa, ja riskinä on toteutuneen alueen huono käytettävyys ja suoranainen sopimattomuus osaksi yhteisöä. Ylhäältä alaspäin toteutunut suunnittelu voi todennäköisesti myös saada aikaan sen, että alueen varsinaiset käyttäjät kokevat, ettei heitä kuunnella.

Suomessa on yhä enenevässä määrin siirrytty osallistuvaan suunnitteluun ja yhteissuunnitteluun, joissa kuullaan alueen asukkaita, erilaisia asiantuntijoita ja muita mahdollisesti hyödyllisiä tahoja. Tällä tavoin pyritään varmistamaan ihmisten tuleminen kuulluksi heitä itseään koskevissa suunnitteluprojekteissa. Asukkaiden ja käyttäjien todellisten tarpeiden ohjatessa suunnittelua, voidaan pyrkiä suunnittelemaan ja toteuttamaan kohteita, joita halutaan käyttää ja jotka koetaan hyödyllisiksi. Erilaiset elektroniset palautekanavat voivat auttaa antamaan reaaliaikaista palautetta ja kehittämään toimintaa entisestään (Suomi & Borgogni 2017, 110).

Lähiliikuntapaikan suunnittelussa tulee ottaa huomioon erilaiset käyttäjäryhmät, jotta voidaan taata lakisääteiset mahdollisuudet sujuvaan ja yhdenvertaiseen käytettävyyteen. Erilaisia huomioon otettavia ryhmiä ovat muun muassa lapset, aikuiset, vanhukset, liikuntarajoitteiset tai muuten esteelliset henkilöt. Edellä mainitaan vain osa erityisistä ryhmistä, mutta jo tuo luettelo kertoo, että huomioon otettavia tahoja on useita. Koska suunnittelijan tulee huomioida varsin paljon erilaisia näkökohtia, on hyvä luoda itse alueen käyttäjille mahdollisuus vaikuttaa suunnitteluun ja toteutukseen. Olemassa olevan asiantuntijuuden hyödyntäminen auttaa saavuttamaan paremman lopputuloksen ja omalta osaltaan varmistaa sen, että lähiliikuntapaikasta tulee monipuolinen ja -käyttöinen kokonaisuus. Esimerkiksi esteellisyys on näkökohta, joka tulee ottaa huomioon varsin aikaisessa suunnittelun vaiheessa, ja tässä apuna voidaan käyttää niin asiantuntija-arvioita kuin erilaisia käyttäjien kuulemisia, kyselyjä ja arviointeja. (Kilpelä & Saari 2017, 47–50.)

5.3 Lähiliikuntapaikan rakentaminen

Lähiliikuntapaikkojen rakentaminen on asetettu liikuntapaikkarakentamisen keskiöön 2000-luvun aikana. Pääasiassa niitä on rakennettu koulujen ja päiväkotien pihoilta sekä myös palvelutalojen läheisyyteen. (Liikuntapaikkarakentamisen suunta 2014.) Tällä hetkellä Suomessa on 807 lähiliikuntapaikkaa ja niistä kuntien omistuksessa on 788 kappaletta. Loput 14 kappaletta ovat esimerkiksi yritysten tai rekisteröityjen yhdistysten omistuksessa. (Lipastietokanta 2017). Valtaosa olemassa olevista lähiliikuntapaikoista on siis kuntien omistuksessa. Toisaalta valtion liikuntapaikkarakentamisen suuntaviivat ovat omalta osaltaan ohjanneet lähiliikuntapaikkojen rakentamiseen, joten on selvää, että jo olemassa olevien lähiliikuntapaikkojen omistus keskittyy hyvin vahvasti kunnallissektoriin. Voidaan nostaa esiin se, että koska lähiliikuntapaikkojen määritelmä sulkee pois maksulliset suorituspaikat, on ymmärrettävää, että esimerkiksi yrityksillä ei välttämättä ole suurta mielenkiintoa rakentaa ja ylläpitää alueita, joista ne eivät saa minkäänlaisia tuloja. Toki voidaan pohtia, voisivatko lähiliikuntapaikat tuottaa sellaisia aineettomia hyödykkeitä, jotka edesauttaisivat yrityksen toimintaa. Mahdolliset terveyttä edistävät vaikutukset voisivat mahdollisesti olla tällaisia.

Rakentaminen on siis pääsääntöisesti kuntien vastuulla ja niiden voidaan katsoa olevan kuntien perusliikuntapaikkoja (Norra et al. 2015, 11). Peruste liikuntapaikkojen rakentamiseen tulee suoraan liikuntalain 5§:stä, jossa todetaan kuntien vastuulla olevan yleisten edellytysten luominen liikunnalle. Tämä pitää sisällään myös liikuntapaikkojen rakentamisen ja ylläpitämisen. (liikuntalaki 390/2015.) Jo pelkästään lainsäädännöllinen perusta johtaa siihen, että kuntien tulee tarjota liikuntapalveluja. Lähiliikuntapaikka voi olla kunnan kannalta helppo ja käytännöllinen tapa vastata sekä lain vaatimuksiin, että myös konkreettisesti toteuttaa liikuntamahdollisuuksia niin, että ne tavoittavat mahdollisimman ison osan alueen asukkaista. Kuntien taloustilanteen ollessa usein varsin tiukka, voi kunnan kannalta olla hedelmällisempää keskittyä pienimuotoisempaan investointitoimintaan myös liikunnan ja urheilun suhteen. Toisaalta Norra et al., nostaa Lähiliikuntapaikkarakentamista 15 vuotta -raportissa esiin myös sen, että kuntien tiukka taloudellinen tilanne voi itse asiassa myös olla esteenä lähiliikuntapaikkojen kaltaisten pienten investointien toteuttamisessa. Tästä voidaan päätellä, että joka tapauksessa lähiliikuntapaikkojen rakentamiseen ja ylläpitämiseen suhtautuminen on kuntien osalta varsin polarisoitunutta. On kuitenkin perusteltua väittää, että

pelkät taloudelliset kysymykset eivät yksinään selitä sitä, miksi lähiliikuntapaikkoja rakennetaan tai ollaan rakentamatta.

Lähiliikuntapaikkojen, kuten muidenkin liikuntapaikkojen, rakentamiseen on mahdollista anoa ja saada erilaisia tukia, avustuksia ja kannustimia. Karkeasti jaoteltuna erilaiset tukikanavat voidaan jakaa kolmeen eri sektoriin: 1. julkinen sektori, 2. yksityinen sektori, 3. vapaaehtoissektori. Kaikkien edellä mainittujen kautta on mahdollista saada erilaisia tuki- ja avustusmuotoja lähiliikuntapaikkarakentamiseen. On huomattava, että tuen ja avustusten saaminen yhdeltä sektorilta ei välttämättä sulje pois mahdollisuutta saada tukea myös muilta sektoreilta. Myös muut kuin suorat taloudelliset tuet ovat mahdollisia. Esimerkiksi Nuori Suomi ry on vuoteen 2013 saakka avustanut erilaisia hankkeita esimerkiksi toimittamalla asiantuntijatukea ja tuottamalla tietoa. (Norra et al. 2015, 7.) Se mitä tämä tarkoittaa on voinut vaihdella tapauskohtaisesti.

Julkisen sektorin lähiliikuntaan jakamia avustuksia on hankkeen tyypistä ja koosta riippuen erilaisia. Liikuntalain (390/2015) toisen luvun 13§:ssä todetaan sanantarkasti ”Valtion talousarvioon otetaan vuosittain määräraha avustusten myöntämiseksi liikuntapaikkojen ja niihin liittyvien vapaa-aikatiilojen perustamishankkeisiin. Liikuntapaikkojen valtionavustuksia myönnetään laajojen käyttäjäryhmien tarpeisiin tarkoitettujen liikuntapaikkojen rakentamiseen, hankkimiseen, perusparannukseen ja näihin liittyvään varustamiseen. Lisäksi avustusta voidaan myöntää erityisestä syystä muuhun liikuntapaikkarakentamiseen. Avustusta myönnetään kunnalle tai kuntayhtymälle taikka niiden määräämisvallassa olevalle yhteisölle. Avustusta voidaan myöntää myös muille yhteisöille, jos avustaminen on tarpeen tämän lain tavoitteiden toteuttamiseksi.” Edellä mainittu toimii lainopillisena ohjenuorana liikuntapaikkojen valtionavun myöntämisessä. Lisäksi Liikuntalain (390/2015) toisen luvun 15§ määrää, että valtionapuviranomaisena toimii opetus- ja kulttuuriministeriö, mikäli kyseessä on kustannuksiltaan merkittävä hanke tai aluehallintovirastot, jos kyseessä on kustannuksiltaan muu kuin merkittävä hanke. Liikuntalaissa ei ole suoranaisesti säädetty sitä, milloin kustannukset ovat merkittävät, mutta Liikuntapaikkarakentamisen suunta -asiakirjassa (2014) rajaksi muodostuu 700 000 euroa.

Valtionavun hakeminen liikuntapaikan rakentamiseen edellyttää kyseessä olevaa tarkoitusta varten laadittavan apurahahakemuksen täyttämistä. Lähiliikuntapaikkaa koskevan valtionapuhakemuksen tulee sisältää selostus hankkeesta ja sen käyttötarkoituksesta. Hakemuksessa tulee osoittaa hankkeen tarpeellisuus sekä soveltuvuus laajoille käyttäjäryhmille sekä eritellä se liikunnallinen tarve, jonka täyttämiseksi hanketta lähdetään toteuttamaan. Erilaisia dokumentteja, jotka tulee sisällyttää hakemukseen, on runsaasti. Näitä ovat muun muassa kustannusarvio ja rahoitussuunnitelma, erilaiset rakennus- ja pohjapiirroksot sekä kunnan niin sanotut liiteaineistot kuten asemakaavat. Tärkeää olisi siis kyetä osoittamaan hankkeen todellinen tarve ja merkitys alueelle. Lähiliikuntapaikan ollessa kyseessä täytyy lisäksi ottaa tietyt määritelmät huomioon, jotta alueen kutsuminen lähiliikuntapaikaksi on ylipäättään mahdollista. Lähiliikuntapaikan tapauksessa on mahdollinen valtionavun määrä maksimissaan 35–45 prosenttia hankkeen kustannusarviosta. (Suomi 2016.) Myös muita avustuksia voidaan hakea, mutta usein valtionapu lienee paras ja suurin keino saada rahoitusta. Tarkasteltaessa valtion kriteereitä tuelle huomataan, että tärkeimmät niistä ovat liikuntapaikan tarve laajoille väestöryhmille sekä terveyttä edistävä liikunta ja lasten ja nuorten liikunta. (Suomi, liikuntapaikan suunnittelu -luennot 2016.) Painopistealueiden ollessa edellä kuvatut, on selvää, että lähiliikuntapaikan tapauksessa on mahdollista täyttää ne. Kuntien ollessa lähiliikuntapaikkarakentamisen toteuttajina on huomioitava myös se, että liikuntalain (390/2015) 2§ määrää yleisten liikuntaedellytysten luomisen kuuluvan valtiolle ja kunnille. Laki opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta (1705/2009) taas määrittää sen, miten ja mihin hankkeisiin valtionapua voidaan hakea. Perustamishankkeen, eli uudisrakentamisen, osalta määritetään sen tarkoittavan toiminnallisen kokonaisuuden muodostavien tilojen rakentamista, hankkimista ja niitä vastaavia toimenpiteitä. (Laki opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta 1705/2009, 36§.)

5.4 Lähiliikuntapaikan sijainti

Nimensä mukaisesti lähiliikuntapaikka sijaitsee lähellä käyttäjiään, helposti saavutettavana ja vapaasti käytettävänä. Määriteltäessä lähiliikuntapaikkojen sijaintia on helppoa tukeutua liikunnan elinpiiriteoriaan, joka määrittää tarkemmin sen, millaisella säteellä kodista erilaisia toimintoja tapahtuu. Suomen (1998, 41) mukaan elinpiiriteoria soveltuu liikuntasuunnittelun apukeinoksi hyvin sen vuoksi, että asukkaat eivät koskaan liiku koko kunnan mittakaavassa

vaan pikemminkin pienemmissä yksiköissä. Tätä taustaa vasten voidaan huomata, että lähiliikuntapaikan sijoittuminen lähelle käyttäjiään on monella tapaa hyödyllistä. Varsinaisesti lähiliikuntapaikat sijoittuvat elinpiiriteorian mukaan korttelielinpiiriin, joka on varsinaisesta kotielinpiiristä seuraava askel ylöspäin. (Suomi. 1998, 41–42.) Tällä voidaan nähdä olevan monia etuja, sillä läheinen sijainti helpottaa alueen saavutettavuutta ja käyttöä. Lisäksi lähiliikuntapaikka sulautuu osaksi korttelia ja voi muodostaa ikään kuin asuinalueen yhteisen ajanviettotilan. Lasten ja nuorten liikunnan harrastaminen helpottuu alueen läheisestä sijainnista johtuen ja myös huonommin liikkuvat saavuttavat alueen helpommin. Lähiliikuntapaikka voi myös läheisestä sijainnistaan johtuen nivoutua kiinteäksi osaksi asuinaluetta ja sen vapaa-ajanviettopaikoja.

Lähiliikuntapaikkojen sijaintia suunniteltaessa täytyy ottaa huomioon useita erilaisia seikkoja. Varsinkin vanhempien lähiliikuntapaikkojen kohdalla voi olla tarpeen päivittää niitä vastaamaan nykyajan erilaisiin vaatimuksiin. (Suomi & Kotthaus 2017, 58.) LIPAS-tietokannan mukaan aikaisin merkitty lähiliikuntapaikan rakennusvuosi on 1969, joka tarkoittaa sitä että kyseessä oleva kohde on 50 vuotta vanha. Kun huomioidaan se kehitys ja muutos, jota on paitsi liikuntakulttuurissa mutta myös väestön muussa vapaa-ajanvietossa tapahtunut on edellä mainittu päivitysvaatimus perusteltu. Erilaiset ylläpitoon liittyvät seikat täytyy myös ottaa huomioon, ja jo suunnitteluvaiheessa olisi hyvä määrittää alueen ylläpidosta vastaava taho. Kestävän kehityksen periaatteet tulisi sisällyttää suunnitteluun, ja esimerkiksi viheralueiden suunnittelun avulla voidaan yhdellä kertaa vastata useaan eri tarpeeseen (Suomi & Kotthaus 2017, 62). Lähiliikuntapaikan käsitteen moninaisuus ja tietynlainen suurpiirteisyys mahdollistavat monenlaisten eri alueiden suunnittelun ja toteutuksen nimikkeen lähiliikuntapaikka alle.

Mitä tulee lähiliikuntapaikan sijainnin suunnitteluun, on merkitseviä tekijöitä useita. Lähiliikuntapaikan täytyy soveltua alueelle ja jo olemassa olevaan infrastruktuuriin. Sen täytyisi myös vastata paikallisia tarpeita, jotka saattavat vaihdella huomattavasti eri-ikäisten ja kuntoisten henkilöiden kohdalla. Erilaiset riskitekijät tulee tiedostaa jo suunnitteluvaiheessa ja esimerkiksi olosuhteiden vaihteluun on varauduttava. Myös luontoon liittyvät vaatimukset tulee ottaa suunnittelussa huomioon. Näitä voivat olla esimerkiksi jokamiehenoikeus tai erilaiset suojellut alueet. (Suomi & Kotthaus 2017, 59.) Jo pelkästään edellä mainitut asiat

asettavat omat vaatimuksensa suunnitteluprosessiin. Alueen asukkaiden ja potentiaalisten lähiliikuntapaikkojen käyttäjien kuuleminen voi nostaa esiin seikkoja, jotka jäisivät muuten suunnittelussa vaille huomiota. Edellä mainittujen lisäksi täytyy tiedostaa myös lain vaatimukset. Suomen laki edellyttää tasa-arvoisia mahdollisuuksia liikuntaan liittyen. Nämä vaatimukset koskevat saavutettavuutta, turvallisuutta, käytettävyyttä ja toiminnallisuutta. (Suomi & Kotthaus 2017, 59.) Erilaisia huomioitavia ryhmiä voivat olla esimerkiksi pienet lapset tai vanhukset. Liikuntaan liittyvät rajoitukset ja esteet tulisi poistaa, jotta saavutettavuus ja käytettävyys toteutuisivat lain edellyttämällä tavalla. Karkeasti ottaen lähiliikuntapaikan tulisi palvella käyttäjiä laidasta laitaan, riippumatta heidän iästään, terveydentilastaan tai mahdollisista liikuntaan liittyvistä esteistä.

Tarkasteltaessa rakennettujen lähiliikuntapaikkojen sijaintia LIPAS-tietokannasta, ja rajaamalla näytettäväksi pelkästään koulujen liikuntapaikat, saadaan lukumääräksi 531 kaikkiaan 807 lähiliikuntapaikasta. Johtopäätöksenä voidaan olettaa, että valtaosa lähiliikuntapaikoista on siis koulujen välittömässä läheisyydessä tai osana koulun piha-alueita. Vuoden 2016 lähiliikuntapaikkojen määrään (767 kappaletta) suhteutettuna sen hetkisten koulujen läheisyydessä sijaitsevien lähiliikuntapaikkojen osuus on ollut noin 58 prosenttia. (Vehkakoski & Norra 2017, 20.) Vuoden 2019 lukuja tarkasteltaessa voidaan huomata, että kyseinen osuus on noussut noin 66 prosenttiin lähiliikuntapaikoista. Edellä mainituista luvuista voidaan päätellä, että lähiliikuntapaikkojen rakentaminen osaksi koulujen piha- ja lähialueita on ollut varsin suosittua ja vaikuttaa jatkuvan samankaltaisena. Yleistäen voidaan myös todeta, että jäljelle jäävät 276 lähiliikuntapaikkaa sijaitsevat muualla kuin koulujen välittömässä läheisyydessä. Muiden sijaintien osalta LIPAS-tietokanta ei tarjoa mahdollisuutta luokitteluihin ja aineistojen suodattamiseen, mutta on perusteltua olettaa muita mahdollisia sijainteja olevan esimerkiksi puistot ja virkistysalueet tai muut liikunta- ja urheilualueet. Periaatteessa lähiliikuntapaikan käsite ei itsessään rajaa sitä, minkä alueen yhteydessä lähiliikuntapaikan tulisi sijaita. Toisaalta lähiliikuntapaikan määritelmästä johtuen alueen tulee olla helposti saavutettavissa, joten sijainti ei voi olla liian syrjäinen. Ongelmiksi saattaa tällöin muodostua muun muassa syrjäisestä sijainnista johtuva tunne yhteiskunnasta eristymisestä ja erilaiset turvallisuutta koskevat näkökulmat (Suomi & Kotthaus 2017, 54–55).

Eräs lähiliikuntapaikkojen sijaintiin liittyvä seikka on se, mikä taho vastaa lähiliikuntapaikan rakentamisesta. Suomessa liikuntapaikan rakentaminen ei ole minkään yksittäisen yhteiskunnallisen tason vastuulla vaan siitä voivat vastata joko yksi tai kaikki niin kutsutuista yhteiskunnan kolmesta sektorista. Toisaalta pääasiallisen vastuun lähiliikuntapaikkojen rakentamisesta kantaa kunnallinen sektori, kuten aluehallinto ja kunnat. (Suomi & Kotthaus 2017, 55.) Tämä vaikuttaa siihen, miten ja mihin lähiliikuntapaikkoja rakennetaan ja kuka vastaa niiden ylläpidosta. Lähiliikuntapaikan rakentaminen esimerkiksi koulujen yhteyteen vastaa kerralla useampaan tarpeeseen, joten sen avulla lienee mahdollista paitsi säästää rahaa myös toteuttaa mielekkäitä ympäristöjä useampaa käyttötarkoitusta ja käyttäjäryhmää varten. Edellä mainittu kiteyttää koko lähiliikuntapaikan käsitteen varsin hyvin, ja ei ole yllätys, että tuon kaltainen rakentaminen näyttäisi olevan suosiossa. Lähiliikuntapaikkojen rakentaminen voi tuottaa myös taloudellista hyötyä paitsi liikunnan tuottaman terveyshyödyn myös erilaisten valtiontukien muodossa (Suomi & Kotthaus 2017, 56).

6 TUTKIMUSKOHTENA UURAISTEN KUNTA

Uurainen on Keski-Suomen maakunnassa sijaitseva noin 3 700 asukkaan itsenäinen kunta (Tilastokeskus 2017). Se on perustettu vuonna 1868. Uuraisten naapurikuntia ovat Jyväskylä, Laukaa, Multia, Petäjävesi, Saarijärvi ja Äänekoski. Asukasmäärältään merkittävimpiä näistä ovat maakunnan hallinnollinen keskus Jyväskylä sekä alueen toinen suurempi kaupunki Äänekoski. Uuraisten kunta tarjoaa asukkailleen peruspalvelut, mutta esimerkiksi toisen asteen oppilaitoksia ei kunnasta löydy. Näitä palveluja varten asukkaiden on hakeuduttava ympäryskuntiin. Lisäksi täytyy huomioida verrattain lyhyt välimatka useampaan suureen väestökeskittymään, jonka voi myös olettaa vaikuttavan erilaisten palveluiden tarjontaan.

Kunnasta löytyy kattavasti perusliikuntapaikkoja kuten ulkoilualueita, pallokenttiä ja koulujen saleja, mutta esimerkiksi uimahallia tai jäähallia ei Uuraisilla ole (LIPAS-tietokanta 2018). On myös oletettavaa, että kunnan vähäisestä asukasmäärästä johtuen näitä palveluja ei ainakaan välittömässä lähitulevaisuudessa tulla rakentamaan. Tämän vuoksi on luonnollista, että käyttääkseen näitä palveluja joutuvat kuntalaiset hakeutumaan lähikuntiin kuten Jyväskylään, Saarijärvelle tai Äänekoskelle. Edellä mainituista kaupungeista Jyväskylä koko Keski-Suomen keskuksena on luonnollinen suunta kuluttaa esimerkiksi huippu-urheilua tai sosiaali- ja terveystalvveluja. Toisaalta myös Saarijärvi ja Äänekoski vaikuttaisivat olevan luonnollisia suuntia niiden palveluiden osalta, joita Uuraisilla ei ole tarjolla.

6.1 Väestön avainluvut

Tässä työssä käytetään ensisijaisesti Tilastokeskuksen vuoden 2017 tunnuslukuja, sillä ne ovat tuoreimmat saatavilla olevat luvut. Vertailua tehdään ympäröivään maakuntaan eli Keski-Suomeen. Vuonna 2017 Uuraisten tarkka väkiluku oli 3 747 henkilöä ja koko Keski-Suomen maakunnan 276 031 henkilöä, joten Uuraisten asukasmäärä muodostaa noin 1,4 prosenttia koko Keski-Suomen maakunnan asukasmäärästä (Tilastokeskus 2017). Kuten voidaan huomata, on Uurainen väkimmäärältään varsin pieni kunta vaikkakaan ei maakuntansa pienin.

Alle 15-vuotiaita Uuraisten väestöstä on 25,8 prosenttia, kun taas Keski-Suomen maakunnan koko väestöstä heitä on 16,2 prosenttia (Tilastokeskus 2017). Tästä voidaan nähdä, että Uuraisilla on maakunnan keskiarvoon verrattuna prosentuaalisesti enemmän nuorta väestöä. Yli 25 prosenttia väestöstä tarkoittaakin sitä, että keskimäärin joka neljäs uuraislainen henkilö kuuluu ikäryhmään alle 15-vuotiaat. Kun tarkastellaan väestörakenteen avainlukuja tarkemmin, huomataan että 55,6 prosenttia Uuraisten väestöstä kuuluu ikäryhmään 16–64-vuotiaat (Tilastokeskus 2017). Tämä tarkoittaa, että kunnan asukkaista yhteensä 80,4 prosenttia on alle 64-vuotiaita. Uuraisten asukkaat ovat siis verrattain nuoria, koska varsinkin alle 15-vuotiaiden osuus väestöstä korostuu.

Taulukkoa 1 tarkastelemalla voidaan huomata, että Uurainen eroaa kaikissa luokituksissa varsin merkittävästi Keski-Suomen maakunnan keskiarvoista. Kun muualla Keski-Suomessa väestö painottuu ikävuosiin 15-vuotiaat ja sitä vanhemmat, on Uuraisten painotus vastaavasti nuoremmat kuin 64-vuotiaat. Lisäksi Uurainen erottuu muuttovoittokuntana, ja sen väkiluku kasvaa myös syntyneiden lasten kautta. Myös kunnan keskimääräinen työllisyysaste on maakunnan keskiarvoa korkeampi. Toisaalta taulukon 1 lukujen perusteella voidaan tehdä myös se johtopäätös, että kunnassa on varsin vähän veronmaksajia suhteessa koko väestön määrään. Tämä johtopäätös syntyy siitä, että alle 15-vuotiaiden osuus on varsin suuri, ja tämän ikäisten ansiotulojen määrä ei ole niin merkittävä, että siitä perittäisiin kunnallisveroa. Toisaalta samat avainluvut osoittavat, että vanhuksia on kunnassa varsin vähän, joten tämän voisi olettaa tarkoittavan pienempiä menoja terveyden- ja vanhustenhuoltoon. Edellä mainittuihin päätelmiin tulee kuitenkin suhtautua varauksella ja ne ovat enemmän suuntaa antavia.

TAULUKKO 1. Uuraisten ja Keski-Suomen väestötietojen vertailu

	Väkiluku, 2017	Alle 15- vuotiaiden osuus väestöstä, %, 2017	15-64 -vuotiaiden osuus väestöstä, %, 2017	Yli 64- vuotiaiden osuus väestöstä, %, 2017	Syntyneiden enemmyys, henkilöä, 2016	Kuntien välinen muuttovoitto/- tappio, henkilöä, 2016	Työllisyysaste, %, 2016
Uurainen	3747	25,8	55,6	18,5	25	25	70,1
Keski-Suomen maakunta	276031	16,2	61,5	22,3	-333	9	64,8

6.2 Uurainen, urheilu ja liikunta

Uuraisilla on useiden eri lajien liikunta- ja urheilutoimintaa. Kunnassa toimivien urheiluseurojen Uuraisten Urheilijoiden ja Uuraisten Raikun valikoimiin kuuluu ainakin salibandy, jalkapallo, hiihto, pesäpallo, yleisurheilu ja erilaiset harrasteliikuntaryhmät kuten jumpat. Kunnassa toimivista seuroista Uuraisten Urheilijat on alun perin SVUL-seura ja Uuraisten Raiku TUL-seura. Nykyisin voidaan kuitenkin katsoa, että poliittinen kahtiajako on vahvasti menettänyt merkitystään suomalaisen liikunnan ja urheilun kentällä. Tarkasteltaessa opetus- ja kulttuuriministeriön myönnettyjä seuratukia vuodelle 2017 voidaan huomata, että yksikään Uuraisten liikunta- tai urheiluseuroista ei saanut kyseistä tukea (opetus- ja kulttuuriministeriö 2017). Kummankaan seuran jäsentietoja ei ole yleisesti saatavilla, joten niitä ei tässä työssä käsitellä.

Jo aiemmin sivuttujen uinti- ja jääurheilulajien toimintaa ei kummankaan kunnassa toimivan urheiluseuran lajivalikoimista löydy (Uuraisten Raiku 2018; Uuraisten Urheilijat 2018). Näiden lajien harrastajien onkin harrastettava joko omatoimisesti tai hakeuduttava ohjatun valmennuksen piiriin naapurikuntiin, joissa on jäähalli. Näitä kuntia Uuraisten naapurikunnista ovat Jyväskylä, Laukaa, Saarijärvi ja Äänekoski. Tätä ilmiötä tullaan sivuamaan myös jäljempänä esiteltävissä kyselytutkimusten tuloksissa.

6.3 Uuraisten liikunnan ja urheilun avainluvut

LIPAS-tietokanta listaa Uuraisilla olevan 52 liikuntapaikkaa, mutta tässä luvussa on mukana myös laavuja, luontotorneja ja muita vastaavia rakennelmia, joiden lukeminen liikuntapaikaksi riippuu määrittelyistä. Käytän kuitenkin LIPAS-tietokannan antamaa lukuarvoa, sillä ei ole tarkoituksen mukaista ottaa kantaa siihen, onko jokin liikuntapaikaksi listattu varsinainen liikuntapaikka vai ei. Voidaan kuitenkin esittää perusteltu väite siitä, että kaikki listauksesta löytyvät paikat eivät ole varsinaisia liikuntapaikkoja. Lisäksi liikuntapaikkojen luettelosta puuttuvat tämän työn aiheena olevat uudet liikuntapaikat. Todellinen liikuntapaikkojen määrä Uuraisilla onkin oletettavasti 40–60 kappaletta.

Uuraisten LIPAS-tietokantaan listatuista liikuntapaikoista voidaan huomata varsin vahva panostus perusliikuntapaikkoihin kuten ulkoilualueet, koulujen salit ja erilaiset pallokentät. Liikuntasaleja tai -halleja on LIPAS-tietokannan tietojen mukaan neljä, joista yksi on listattu liikuntahalliksi. Pallokenttiä kunnasta löytyy samaiset neljä kappaletta. Erilaisia jääurheilualueita on viisi kappaletta, joista neljästä löytyy kaukalo. Nämä alueet ovat kaikki luonnonjäitä, eli tekojääratioja ei Uuraisilta löydy. Latuja, ulkoilureittejä ja luontopolkuja on listattu varsin kattavasti, 12 kappaletta. Näistä ainakin osa näyttäisi olevan ympärivuotisessa käytössä. Uusista lajeista frisbeegolf on saanut jalansijaa kahden radan verran. (LIPAS-tietokanta 2018.) Yleisesti voidaan todeta, että listattujen liikuntapaikkojen perusteella Uuraisilla on varsin kattavat mahdollisuudet harrastaa erilaisia liikunnan ja urheilun muotoja, mutta esimerkiksi lähiliikuntapaikkojen vähäinen määrä on silmiinpistävä (LIPAS-tietokanta 2018). Toisaalta kunnan vapaa-aikasihteerin kertoman perusteella on LIPAS-tietokannassa oleva listaus varsin puutteellinen, joten se ei kerro koko totuutta (Honkanen 2018).

Viiden vuoden tarkastelujaksolla Uurainen on investoinut liikuntaan ja urheiluun varsin vaihtelevasti. Taulukossa 2 esitetyt investoinnit (€/asukas) osoittavat, että euromääräisesti summat ovat laskeneet vuosi vuodelta, saavuttaen pohjatason vuonna 2015, jolloin investointeja ei tilastojen mukaan tehty. Vuoden 2012 varsin korkea summa selittyy Uuraisten vapaa-aikasihteeriltä saamani tiedon mukaan koulukeskuksen palloilusalin sekä kuntosalin korjauksilla ja laajennuksilla (Honkanen 2018). Huomioitavaa on vuoden 2013 tietojen puuttuminen. Jatkuvasti laskevista investointisummista voidaan yhdessä LIPAS-tietokannan tietojen kanssa muodostaa käsitys siitä, että Uuraisten kunnan perusliikuntapaikkojen määrä ja kunto on kunnan taholta koettu ainakin riittäväksi. Toisaalta täytyy huomioida se, että usein liikuntaan ja urheiluun investoitavat summat saattavat vaihdella vuosittain huomattavasti, koska usein kyseessä ovat ajallisesti rajatut projektit, joiden kustannukset näkyvät tarkasteluissa lähinnä vuositasolla.

Käyttökustannusten suhteen on viiden vuoden ajanjaksolla havaittavissa merkittävä korotus. Vuoden 2012 57,2 €/asukas on kasvanut 66,8 prosenttia ollen vuonna 2016 jo 85,9 €/asukas. Taulukon 2 luvuissa on havaittavissa epäsuhtaa, sillä kasvaneet käyttökustannukset eivät ole siirtyneet suoraan investoinneiksi. Toisaalta samalla ajanjaksolla on havaittavissa myös

merkittävää käyttötuottojen kasvua. Tästä voidaan päätellä, että Uuraisten kunta on nähnyt mahdollisuuden saada tuottoja liikunnan ja urheilun kautta.

TAULUKKO 2. Uuraisten liikunnan ja urheilun taloudelliset avainluvut

Vuosi	Asukasluku	Investoinnit (€/asukas)	Käyttökustannukset (€/asukas)	Käyttötuotot (€/asukas)	Avustukset (€/asukas)	Nettokust. (€/asukas)
2012	3569	134,8	57,2	3,1	2,2	54,1
2013	3594	-	57,9	6,1	2,2	51,8
2014	3608	42,1	61,8	10	2,2	51,8
2015	3622	0	84,2	11,3	1,9	72,9
2016	3667	7,9	85,9	13,9	2,2	72

7 UURAISTEN KUNNAN LIIKUNTASUUNNITTELUPROJEKTIN TAUSTA JA TOTEUTUS

Tässä luvussa käyn seikkaperäisesti läpi sen, miten tutkimani suunnitteluprosessi eteni käytännössä. Ensimmäiseksi otan käsittelyyn Hirvasen uuden koulun liikuntapaikkojen suunnitteluprosessin. Tämän jälkeen käyn läpi Uuraisten keskustan liikunta-alueen suunnittelun vaiheet. Tarkoituksena on avata sitä tapaa, jonka avulla lopullisiin suunnitelmiin päädyttiin. Toisaalta selvennän myös niitä keinoja, joilla esimerkiksi kunnan peruskoululaisilta kerättiin tietoja ja näkemyksiä, joiden avulla suunnitteluprosessiin saatiin käyttäjien näkökulmaa. Kunnan edustajien kanta kyselyihin oli varsin selkeä; he halusivat kuntalaisten ääntä kuuluviin.

Kunnan vastuulla on liikuntalain mukaan 1) järjestää liikuntapalveluja ja terveyttä ja hyvinvointia edistävää liikuntaa eri kohderyhmät huomioon ottaen, 2) tukea kansalaistoimintaa sekä 3) rakentaa ja ylläpitää liikuntapaikkoja (liikuntalaki 390/2015, 5§). Edellä mainitun johdosta kunnan täytyy lakisääteisesti järjestää kyseisiä toimintoja ja mahdollisuuksia. Laki ei kuitenkaan yksiselitteisesti kerro, missä laajuudessa kyseistä toimintaa ja mahdollisuuksia tulee järjestää vaan se jätetään kunnan päättäjien vastuulle. Toisaalta liikuntalain 2§ säättää lain tavoitteeksi edistää muun muassa 1) eri väestöryhmien mahdollisuuksia liikkua ja harrastaa liikuntaa, 2) väestön hyvinvointia ja terveyttä, 3) fyysisen toimintakyvyn ylläpitämistä ja parantamista, 4) lasten ja nuorten kasvua ja kehitystä, 5) liikunnan kansalaistoimintaa mukaan lukien seuratoiminta, 6) huippu-urheilua, 7) liikunnan ja huippu-urheilun rehellisyyttä ja eettisiä periaatteita sekä 8) eriarvoisuuden vähentämistä liikunnassa (liikuntalaki 390/2015, 2§). Edellä mainitut liikuntalain kohdat riittävät jo yksinään perustelemaan sitä, miksi kunnan on huolehdittava siitä, että se tarjoaa väestölleen riittävät liikuntamahdollisuudet ja -palvelut.

7.1 Hirvasen koulun liikuntapaikkasuunnitelma

Hirvasen uuden koulun liikuntapaikkasuunnitelma lähti tarpeesta toteuttaa uuden koulun alueelle erilaisia ulkoliikuntamahdollisuuksia. Uutta koulua rakennettaessa liikunta-alueita

varten oli varattu erillinen maa-alue koulun välittömästä läheisyydestä, mutta suunnitelman osalta olivat käytännössä kokonaan tekemättä. Varattu maa-alue sijaitsee uuden koulurakennuksen vieressä olevassa suurehkossa hiekkakuopassa, jota on entisestään suurennettu ajamalla siitä maata koulun rakennustyömaalle. Alueen erityispiirteenä on sijainti pohjavesialueella. Tästä johtuen esimerkiksi kivituhkakentillä yleisenä hoitotoimenpiteenä käytetty suolaus ei tule kyseisellä alueella kysymykseen. Tämän vuoksi osana alkuperäistä suunnitelmaluonnosta oli ajatus päällystää kenttäalue tekonurmipinnoitteella. Tästä ajatuksesta kuitenkin luovuttiin suunnittelun yhteydessä lähinnä kustannussyistä. Lisäksi liikuntalautakunta linjasi kokouksessaan kivituhkapinnoitteen riittävän alkuvaiheessa koulun käyttöön. Lautakunta kuitenkin jätti tekonurmen mahdollisuuden auki vielä jälkikäteen asennettuna. (Uuraisten liikuntalautakunta 2016.)

Suunnitelman tarkoituksena oli luoda koulun käyttöön sopivia liikunnan suorituspaikkoja, jotka palvelisivat sekä liikunnan opetusta että välituntien omatoimista liikuntaa ja urheilua. Toisaalta Hirvaskankaan alue sijaitsee varsin kaukana Uuraisten keskustasta, joten asuinalueella on tarpeen olla omia liikuntapaikkoja, jottei liikunnan harrastajien tarvitsisi aina matkata joko Uuraisten keskustaan tai vaikkapa Äänekoskelle (Honkanen 2016). Google maps -palvelun mukaan välimatkaa Uuraisten kunnan keskustan ja Hirvaskankaan koulun välille kertyy noin 15 kilometriä ja Hirvaskankaan koulun ja Äänekosken keskustan välille noin 13 kilometriä. Välimatka on siis varsin pitkä, varsinkin alueen nuoremmille asukkaille.

Lähtökohtia alueen suunnittelussa oli kaksi. Ensimmäinen lähtökohta oli taata perusopetusta varten liikuntapaikat ja mahdollisuudet, joita koulun väki koki tarvitsevansa. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014 ei määrittele kovinkaan tarkasti sitä, mitä liikuntalajeja perusopetukseen tulisi kuulua. Määrittely on varsin vapaamuotoista, käytettyjen termien ollessa esimerkiksi palloilulajit tai luontoliikunta. Edellä mainittu silmällä pitäen tehtiin suunnitelma, joka sisältää 70m x 45m kokoisen kenttäalueen, asfaltoidun 42m x 32m alueen jääkiekkokaukalon pohjaksi sekä kyseisen alueen välittömässä läheisyydessä sijaitsevan, asfaltoidun 25m x 15m alueen esimerkiksi skeittausta tai koripalloa varten. Jatkossa pienemmälle asfaltialueelle on tarkoitus rakentaa välineistöä esimerkiksi juuri skeittausta varten joko kunnan tai alueen käyttäjien toimesta (Honkanen 2016). Edellä mainitun vuoksi

projektissa sivuutettiin tämän alueen tarkempi suunnittelu ja tyydyttiin rakentamaan pelkästään pohja.

Toisena lähtökohtana oli alueen iltakäyttö eli toisin sanoen ympäristön asukkaiden vapaa-ajan toiminta. Koska Hirvaskankaan alueella on suhteellisen paljon asukkaita, alue kasvaa yhä. Ja koska matka esimerkiksi Uuraisten keskustaan on suhteellisen pitkä, koettiin tälle alueelle tarvittavan mahdollisuuksia erilaisten omatoimisten liikunta- ja urheilulajien toteuttamiseen. Alueen liikuntamahdollisuudet ennen koulun piha-alueen suunnitelmaa rajautuivat lähinnä luonnossa liikkumiseen ja kevyen liikenteen väylien käyttöön. Lisäksi asuinalueella on vanha ja huonokuntoinen jääkiekkokaukalo. (Honkanen 2016.) Aluetta leimaakin se, että liikuntainfrastruktuuri ei ole pysynyt nopean väestönkasvun tahdissa vaan on jäänyt jälkeen sekä määrällisesti että laadullisesti. Jo aikaisemmin mainittu etäisyys esimerkiksi Uuraisten keskustaan tai Äänekoskelle yhdessä varsin suuren lapsiperheiden määrän kanssa tarkoittaa sitä, että alueelle on tärkeää saada rakennettua riittävästi liikunnan suorituspaikkoja.

Koulun läheistä liikunta-aluetta suunniteltaessa tarkoitus oli siis suunnitella suorituspaikkoja koululiikunnan ja vapaa-ajan toiminnan tarkoituksiin, mutta viralliset kilpailut, lajista riippumatta, järjestettäisiin yhä Uuraisten keskustan liikuntapaikoilla (Honkanen 2016). Edellä mainitun periaatteen vuoksi suunnitteluprosessissa ei tarvinnut ottaa tarkasti huomioon erilaisten järjestöjen virallisia asetuksia ja suosituksia esimerkiksi kenttien koosta tai erilaisten suorituspaikkojen muista ohjeellisista mitoista. Tämä mahdollisti suunnittelun kantavaksi temaksi alueen monikäyttöisyyden ja mahdollisimman tehokkaan eri suorituspaikkojen sijoittelun. Tämä ei olisi ollut tässä mittakaavassa mahdollista, jos suunnittelussa olisi tullut ottaa huomioon eri lajiliittojen kilpailuolosuhteita varten luodut asetukset ja säännökset.

7.2 Uuraisten keskustan liikunta- ja urheilualue

Uuraisten keskustan liikunta- ja urheilualan parannusta ja uusien suorituspaikkojen rakentamista varten luotu suunnitelma oli toinen Uuraisten kunnan edustajien intresseistä koskien kunnalle tekemiäni liikuntapaikkasuunnitelmien luonnoksia ja varsinaisia suunnitelmia. Keskusta-alueen tilanne poikkesi Hirvasen uuden koulun tilanteesta siten, että

alueella oli jo olemassa liikunnan ja urheilun suorituspaikkoja, ja täten suunnitelmassa pystyttiin hyödyntämään jo olemassa olevia kohteita. Keskustan liikunta- ja urheilualue on ollut ja tulee jatkossakin olemaan Uuraisten kunnan ainoa paikka järjestää esimerkiksi virallisia pesäpallo-otteluita. Voidaan siis todeta, että Hirvasen koulun ollessa uudisrakentamista on tämä alue taas jo olemassa olevan liikuntainfrastruktuurin peruskorjausta ja ajanmukaistamista.

Pääasiallisena syynä jo olemassa olevan alueen parannussuunnitelmaan nähtiin kunnan edustajien puolelta yhtäältä tarve nykyaikaistaa ja parantaa olemassa olevia suorituspaikkoja sekä toisaalta pyrkimys helpottaa esimerkiksi kenttien kunnossapitoa. Nykyisellään, kenttäalueiden ollessa pääsääntöisesti kivituhkapäällysteisiä, koetaan niiden kunnossapito paitsi haastavaksi myös kalliiksi. (Honkanen 2016.) Kunnossapidon helpottuminen johtuu pääasiallisesti siitä, että tekonurmikentän harjaus/lanaus on helppo ja nopea toimenpide, eikä kenttä vaadi esimerkiksi kastelua, jota käytetään usein kivituhkakentillä sitomaan pölyä (Konola 2016). Ylipäätään tekonurmikentän hoito ja huoltotoimenpiteet ovat usein helpompia toteuttaa, sillä kentälle ei esimerkiksi tarvitse suorittaa maan ajoa tai muuta kentän pintamateriaalin paikkausta, eikä kenttä kärsi keväisin lumen sulamisvesien aiheuttamasta pehmydestä siinä määrin kuin hiekkakenttä tai luonnonnurmi. Esimerkiksi luonnonnurmen ongelmana voi olla se, että kenttä on keväällä pitkään käyttökelvoton tai -kiellossa, koska nurmi ei ole vielä kasvanut tarpeeksi ja täten on altis vaurioitumiselle (Konola 2016). Edellä mainitut näkökulmat olivat tärkeässä osassa suunnitelmaa, koska yhtäältä haluttiin taata käyttäjille mahdollisuus käyttää aluetta heti lumien sulamisen jälkeen ja toisaalta haluttiin helpottaa kenttäalueen kunnossapitoa ja siitä vastaavien työntekijöiden työtä.

Nykytilassaan kyseinen urheilu- ja liikunta-alue käsittää kolme kappaletta tekonurmipäällysteisiä tenniskenttiä ja kivituhkakentän, jossa sijaitsee sekä pesäpallo- että jalkapallokenttä ja mahdollisuus merkitä kalkilla 300 metrin juoksurata sekä muita yleisurheilun suorituspaikkoja. Kivituhkakentän alueella on pesäpallokentän kotipesän sisemmän alueen kokoinen hiekkatekonurmen pala, joka on asennettu yhtäältä helpottamaan pesäpallon lyöntisuoritusta ja toisaalta helpottamaan kentän kunnossapitoa, jottei lyöntipaikan kohdalle tule jatkuvasti lisätä kenttämassaa lyöntisuoritusten aiheuttaman kulumisen johdosta (Honkanen 2016). Lisäksi alueella on jääkiekkokaukalo sekä valaistu hiihtolatu, yleisesti

”vanhana valaistuna” tunnettu lyhyt hiihtolenkki. Alueen muuta infrastruktuuria on lämmitetty huoltorakennus sekä pukuhuoneena talvisin toimiva lämmitetty kontti.

Alueen pääasialliset käyttäjäryhmät voidaan jakaa karkeasti kolmeen erilaiseen ryhmään. Ensimmäinen näistä ovat koululaiset, jotka käyttävät aluetta osana perusopetuksen liikuntatunteja. Koululaisten kannalta nykyinen alue koetaan varustelultaan ja mahdollisuuksiltaan puutteelliseksi, lähinnä yleisurheilun opetuksen kannalta (Honkanen 2016). Toisaalta nykyinen kivituhkakenttä mahdollistaa muun muassa jalkapallon pelaamisen aikaisemmin keväällä kuin esimerkiksi luonnonnurmi (Konola 2016). Koululaisryhmien alueen käyttö ajoittuu arkipäiviin koulujen lukuvuoden aikana, ja samalla alueella voidaan vuodenajasta riippuen toteuttaa useita erilaisia liikuntalajeja osana perusopetusta.

Toisena käyttäjäryhmänä voidaan pitää Uuraisten kunnan alueella toimivia urheilu- ja liikuntaseuroja. Kentällä tapahtuva toiminta on seurojen järjestämänä lähinnä jalkapalloon ja pesäpalloon liittyvää juniori- ja harrastajatoimintaa. Yleisurheilun suhteen toimintaa ei juuri seuratasolla ole. Alueen käyttö urheiluseurojen osalta voidaan nähdä vähäisenä. Tämän projektin yhteydessä ei ollut mahdollisuutta selvittää sitä, vaikuttaako alueen koettu tila seurojen toimintaan ja jos niin millä tavalla.

Kolmas käyttäjäryhmä on tekemäni jaottelun mukaan vapaa-ajan käyttäjät, henkilöt ja ryhmät, jotka käyttävät alueen liikuntapalveluja vapaa-ajallaan, ilman ohjausta tai valmennusta. Esimerkkeinä kyseisestä ryhmästä voidaan nostaa esiin vaikkapa tenniskentillä pelaavat harrastelijat ja kaukalossa vapaa-aikaansa luistellen viettävät henkilöt. Tätä ryhmää varten on tärkeää turvata alueiden vapaat käyttömahdollisuudet erityisesti arki-iltaisina. Tämä ryhmä on myös edellä mainituista ryhmistä suurin, sillä muihin ryhmiin kuuluvat henkilöt voivat ajoittain kuulua myös tähän ryhmään. Kuntalaisten peruspalvelujen kannalta on tärkeää, että heille tarjotaan mahdollisuus myös maksuttomaan liikuntaan kunnan hoitamilla liikunta-alueilla. Asiantuntijanäkökulmasta alueen tila on vapaa-ajan käyttäjien kannalta varsin hyvä, sillä heille on tarjolla monipuolisia liikuntamahdollisuuksia ilman kustannuksia. Lisäksi tarjolla olevat pukutilat vaikuttaisivat olevan riittävät tähän vapaa-ajan käyttöön.

Käyttäjryhmien tarkastelu osoittaa, että näiden kolmen ryhmän tarpeet voivat todellisuudessa olla varsin eriävät. Varsinkin urheiluseurojen näkökulmasta alueen varustelu voi olla heikko. Toisaalta perusopetuksen kannalta alue tarjoaa monipuoliset mahdollisuudet toteuttaa erilaisia liikunnan ja urheilun muotoja. Perusopetuksen kannalta suuremmaksi rajoittavaksi tekijäksi voikin osoittautua kulloinenkin säätila. Tähän ongelmaan suunnitteluprojekti tarjoaa ratkaisuksi esimerkiksi tekonurmikenttää ja pinnoitettuja juoksuratoja. Tällöin alueen käytön riippuvuus säätilasta ei ole niin suurta kuin nykyisin. Tämä palvelisi toki myös muita käyttäjryhmiä.

8 UURAISTEN KUNNAN KOULULAISKYSELY

Koululaiskysely toteutettiin aikavälillä 30.8.–5.10.2016. Kysely oli suunnattu kaikille Uuraisten kunnan peruskoululaisille iästä ja luokka-asteesta riippumatta eli peruskoululaiset toimivat kyselyn perusjoukkona. Perusjoukon koko oli yhteensä 560 henkilöä. Kyselyyn oli mahdollista vastata niin sähköisenä kuin paperisena versiona. Tällä pyrittiin parantamaan kyselyn tavoitavuutta ja yksityisyyden suojaa. Vastaajan yksityisyyden suoja onkin yksi sähköisen kyselyn kiistattomia etuja (Rea & Parker 2014, 12). Vastauksia saatiin yhteensä 442 kappaletta, joten kyselyä voidaan pitää varsin onnistuneena ja se saavutti kohderyhmänsä erittäin hyvin.

Kyselyn tarkoituksena oli antaa koululaisille mahdollisuus kertoa omista ajatuksistaan koskien liikuntaa ja urheilua sekä esittää mahdollisia toiveita ja kehityskohteita. Kyselyssä haastetta tuotti se, että kohderyhmä oli varsin laaja, käsittäen oppilaat ensimmäiseltä luokalta aina yhdeksänteen luokkaan. Onkin ymmärrettävää, että osa nuorimmista vastaajista on voinut kokea kyselyn liian vaikeana tai monimutkaisena. Silti myös heiltä saatiin vastauksia varsin kattavasti. Kysely pidettiin lyhyenä ja yksinkertaisena johtuen perusjoukon laajasta ikäskaalasta ja lisäksi haluttiin mahdollistaa oppituntien käyttäminen vastaamiseen ilman, että opetus kärsii liiaksi.

Kyselyn alkuperäinen idea nousi esiin keskusteluissa Uuraisten kunnan edustajan kanssa. Alun perin kyselyn piti koskea vain uuden Hirvasen koulun oppilaita, mutta se päätettiin laajentaa koskemaan koko Uuraisten kunnan alueen koululaisia, jotta saataisiin tarkempaa kuvaa lasten ja nuorten suhteesta liikuntaan ja urheiluun. Lisäksi tavoitteena oli saada tietoa siitä, minkälaisia uusia liikunta ja urheilumahdollisuuksia vastaajat toivoivat. Kysely toimi myös osana kuntalain (410/2015) 22 §:n mukaista kuntalaisten vaikuttamista heitä koskeviin päätöksiin.

8.1 Kyselyn toteutus

Kysely toteutettiin yhtäaikaaisesti kaikissa Uuraisten kunnan kouluissa. Kyselyyn vastaaja sai useimmissa kysymyksissä valita valmiiksi määritellyistä vastausvaihtoehdoista kuvaavimman vaihtoehdon. Tällä tavoin pyrittiin sekä madaltamaan vastauskynnystä että jouduttamaan vastausprosessia, jotta vastaaja kykeni keskittymään koko kyselyyn käyttämänsä ajan.

Osassa kysymyksiä hyödynnettiin Likert-asteikkoa vastaamisen tukena. Likert-asteikolla tarkoitetaan kaksisuuntaista vastausasteikkoa, jonka vastausvaihtoehdot ilmaisevat vastaajan kantaa tai mielipidettä. Lisäksi vastausvaihtoehtojen tulee olla erikseen nimettyjä, ja eri vastausvaihtoehtojen erojen toisiinsa nähden tulisi olla samanarvoisia. (Brill 2011, 427.) Likert-asteikon keskimäinen vastausvaihtoehto on yleensä niin sanottu neutraali ja sen tarkoitus on mahdollistaa myös sellaisten vastaajien vastaaminen, joilla ei ole asiasta mielipidettä (Valli 2015, 37).

Kysely toteutettiin käyttäen Webropol-ohjelmistoa, joka mahdollistaa varsin helpon sähköisten kyselylomakkeiden luonnin sekä myös niiden tulostamisen paperisiksi kysymyslomakkeiksi. Uuraisten kunta on käyttänyt ohjelmistoa ennenkin, joten heillä oli tarjota myös valmiit käyttäjätunnukset sekä kokemus ohjelmiston käytöstä. Riippumatta siitä, millä tavalla vastaaja oli vastauksensa jättänyt, se siirrettiin sähköiseen muotoon. Tämä helpotti vastausten käsittelyä ja erilaisten taulukoiden ja graafien luomista vastausten pohjalta. Kuten Valli (2015, 30) toteaa, on sähköisen kyselyn vahvuutena erityisesti nopeus, oli kyse sitten kyselyn saattamisesta vastaajille tai vastausten jättämisestä. Vastaamisen nopeutta ja helppoutta haluttiin painottaa, sillä osa perusjoukosta oli verrattain nuorta ja täten he eivät välttämättä jaksanut keskittyä pitkään ja monimutkaiseen kyselyyn. Sähköisessä kyselyssä on myös mahdollisuus estää useamman vaihtoehdon valinta ja tämän avulla tulkinvaraisuus vastauksissa (Valli 2015, 32). Tämä ilmiö tuli esiin tässäkin kyselyssä, sillä osassa paperisista lomakkeista oli valittu useampia vaihtoehtoja, vaikka lomakkeessa ohjeistettiin valitsemaan ainoastaan yksi vaihtoehto. Tämä taas johtaa siihen, että vastauksia analysoitaessa ei voida saada täyttä varmuutta siitä, mitä vastaaja on tarkalleen ottaen tarkoittanut.

Aineiston keruun ei haluttu aiheuttavan kunnan työntekijöille vaivaa. Hyvä kyselylomake ei myöskään sido tutkimuksen tekijää aineiston keruuseen, vaan mahdollistaa tietojen keruun helposti. Lisäksi kysymys esitetään jokaiselle vastaajalle täysin samalla tavalla. (Valli 2015, 27–28.) Kaiken kaikkiaan kyselyn tuli olla helposti lähestyttävä ja riittävän yksinkertainen, mutta samalla myös kattava.

8.2 Kysymykset

Kysymyksiä laadittaessa pyrittiin siihen, että ne olisivat mahdollisimman selkeitä ja yksinkertaisia, jotta myös vastaaminen olisi helppoa ja vaivatonta. Vastaajien ikähaitari asetti omat haasteensa kyselyn suunnitteluun, sillä tavoitteena oli mahdollistaa kaikkien vastaajien vastaaminen samaan kysymyspatteriin, riippumatta heidän iästään. Kysymyksiä kyselyssä oli yhteensä yhdeksän kappaletta, joista kaksi oli avoimia.

Ensimmäinen kysymys koski vastaajan käymää koulua. Vaihtoehtoina annettiin Uuraisten koulukeskus, Hirvasen koulu, Höytiän koulu sekä Kynämöisten koulu. Toinen kysymys oli vastaajan sukupuoli, jota kysyttiin siksi, että mahdolliset sukupuolten väliset erot olisivat helpommin hahmotettavissa.

Kolmannessa kysymyksessä pyydettiin vastaajaa määrittämään, mihin seuraavista ryhmistä hän kuuluu. Vaihtoehtoina olivat 1.–2. luokkalainen, 3.–4. luokkalainen, 5.–6. luokkalainen ja 7.–9. luokkalainen. Vaihtoehtojen jaottelussa käytettiin vakiintunutta jakoa, jossa alakoululaisten kolmesta ryhmästä kukin käsitti kaksi luokka-astetta, yläkoululaisten ollessa yhdessä ainoassa ryhmässä. Vastaajan anonymiteetin kannalta suurpiirteisempi jako edesauttaa sitä, että vastausten perusteella ei voi yksilöidä tiettyä vastaajaa. Toisin sanoen vastaaja säilyy nimettömänä.

Neljäs, viides ja kuudes kysymys koskivat vastaajan harrastamaa liikuntaa ja urheilua. Neljännessä kysymyksessä kysyttiin, harrastaako vastaaja liikuntaa ja/tai urheilua ja jos harrastaa, niin mitä lajeja. Kysymys koostui kiinteästä kyllä/ei vastauksesta sekä avoimesta kentästä, johon vastaaja sai kirjoittaa harrastamansa lajin tai lajit. Viides kysymys oli ikään

kuin jatkoa edelliselle, sillä siinä kysyttiin harrastaako vastaaja liikuntaa tai urheilua urheiluseurassa. Jälleen kerran oli käytössä avoin kenttä, johon vastaaja sai kirjoittaa seuran nimen. Kuudes kysymys koski liikunnan harrastamisen määrää. Vaihtoehtoina olivat en harrasta liikuntaa, 1–2 kertaa viikossa, 3–4 kertaa viikossa, 5–6 kertaa viikossa ja päivittäin.

Seitsemäs kysymys koski tyytyväisyyttä vastaajan asuinalueen liikuntamahdollisuuksiin. Kysymyksessä oli kolme alakohtaa: liikuntapaikkojen määrä, liikuntapaikkojen kunto ja liikuntapaikkojen saavutettavuus. Kysymys oli toteutettu 5-portaisella Likert-asteikolla. Tässä kyselyssä 1 tarkoitti ”täysin samaa mieltä”, kun taas 3 oli ”en samaa enkä eri mieltä” ja 5 ”täysin eri mieltä”.

Kahdeksas ja yhdeksäs kysymys koskivat vastaajien toiveita liikunnan ja urheilun suhteen. Kahdeksannessa kysymyksessä kysyttiin, mitä lajeja vastaaja haluaisi harrastaa ja yhdeksäs kysymys puolestaan koski sitä, minkä lajien harrastusmahdollisuuksia vastaaja toivoisi koululleen. Molemmat kysymykset olivat avoimia kysymyksiä, jotta vastaajat saivat kertoa ajatuksensa mahdollisimman kattavasti ja omin sanoin.

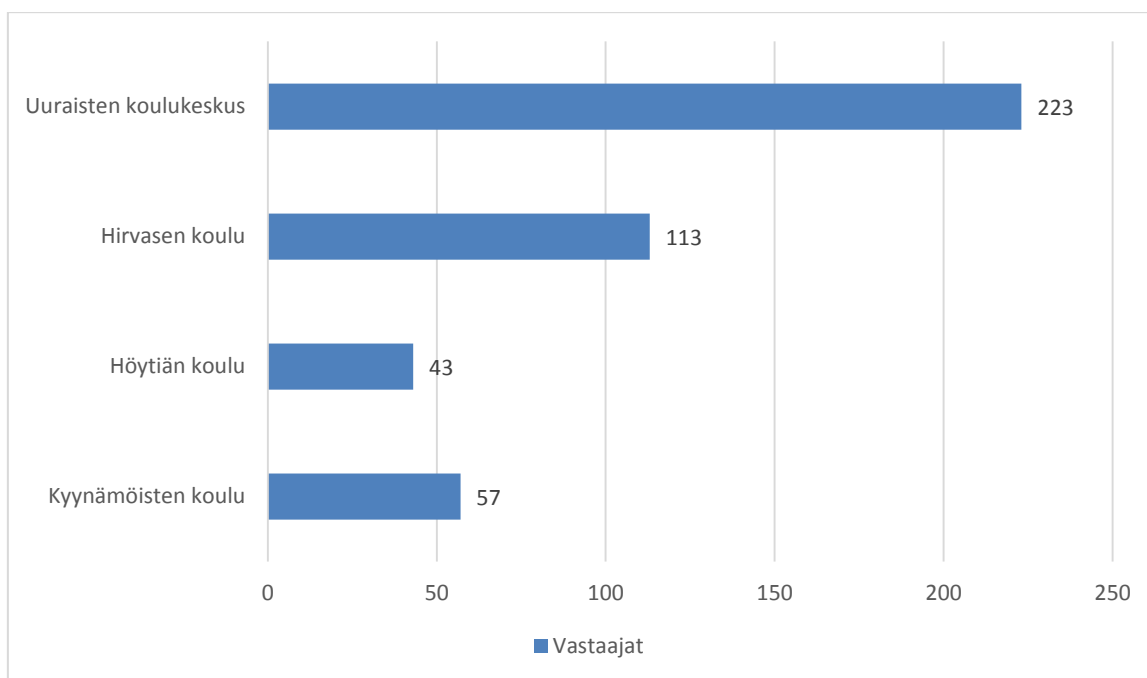
8.3 Kyselyn tulokset

Kyselyyn vastanneiden kokonaismäärä oli 442. Edellä mainittu luku tarkoittaa koko kyselyyn osallistuneita vastaajia. Yksittäisissä kysymyksissä vastaajien määrä vaihtelee. Tämä johtuu siitä, että kyselyssä ei ollut yhtään pakollista kysymystä. Pakollisia kysymyksiä haluttiin välttää siksi, että kyselyyn vastaamisen kynnystä saataisiin laskettua. Lisäksi vastaajalle haluttiin antaa mahdollisuus valita, mihin kysymyksiin hän haluaa vastata.

Huomionarvoista on, että Uuraisten kunnassa on yhteensä 560 oppilasta, jotka kuuluvat tämän kyselyn mahdollisiin vastaajiin. Täten 442 vastaajaa tarkoittaa, että noin 79 prosenttia mahdollisista vastaajista on vastannut kyselyyn. Osansa varsin suureen vastaajamäärään on varmasti opettajien aktiivisuudella, ja tästä heille, kuten vastaajillekin, kuuluu iso kiitos. Lisäksi varsin iso vastaajien määrä tarkoittaa sitä, että vastaukset edustavat kattavasti Uuraisten kunnan peruskoululaisten yleistä mielipidettä liikunnasta ja urheilusta.

8.3.1 Koulu

Tähän kysymykseen saatiin yhteensä 436 vastausta, eli kaikki vastaajat eivät halunneet kertoa mitä koulua he käyvät. Tarkastelemalla kuviota 1 voidaan huomata, että vastauksia on saatu varsin tasaisesti kaikilta kouluilta. Kysely on siis saavuttanut vastaajia erinomaisesti. Huomionarvoisena seikkana on nostettava esille Kyynämöisten koulun 57 vastaajaa, joka tekee koulun yhteensä 60 oppilaasta peräti 95 prosenttia.

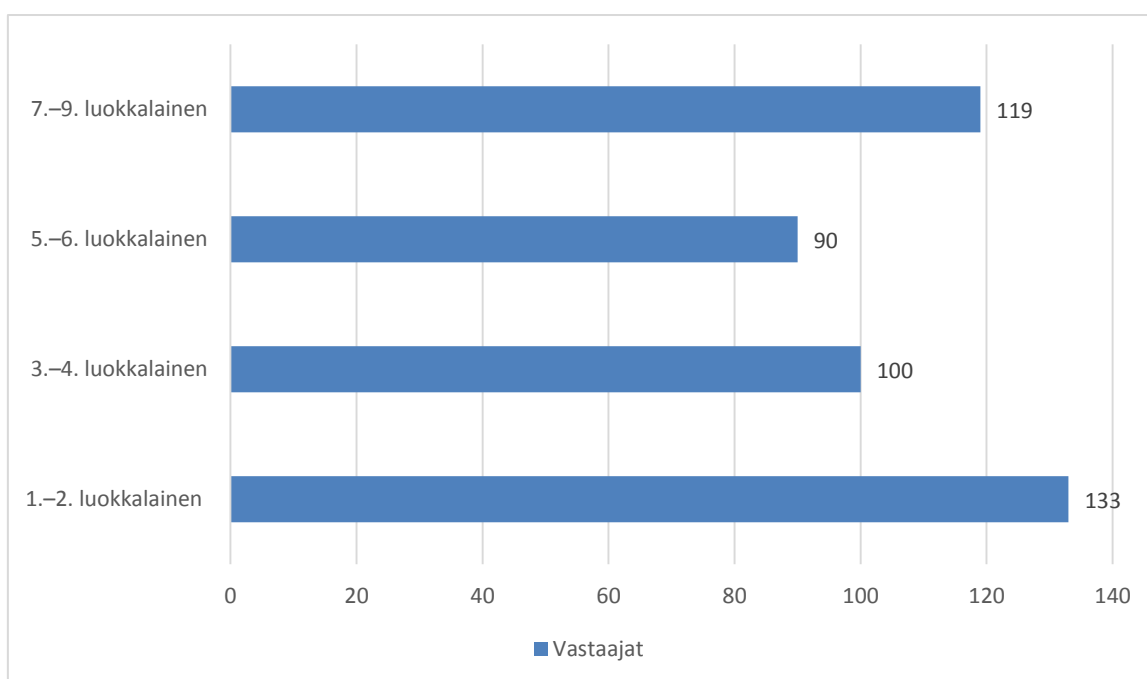
KUVIO 1. Vastaajien käymä koulu (N=436)

8.3.2 Sukupuoli

Vastaajista (N=343) 45 prosenttia oli tyttöjä ja 55 prosenttia poikia. Kysymyksellä ei ollut tämän kyselyn kannalta kovin suurta merkitystä, mutta se mahdollisti sukupuoleen perustuvat ristiintaulukoinnit.

8.3.3 Luokka-aste

Kuten kuviosta 2 voidaan todeta, on vastauksia saatu varsin tasaisesti kaikista ryhmistä. Erityisesti nuorimpien, 1.–2. luokkalaisten, vastausten määrä on suuri. Tulosten perusteella voidaan todeta, että kyselyyn vastasivat kaikkein innokkaimmin juuri nuorimmat ja vanhimmat kohderyhmän jäsenet. Tulosten perusteella voidaan päätellä myös se, että kyselyn tulokset ovat edustavia kaikissa ikäryhmissä, koska vastaajien määrä nousee korkeaksi.

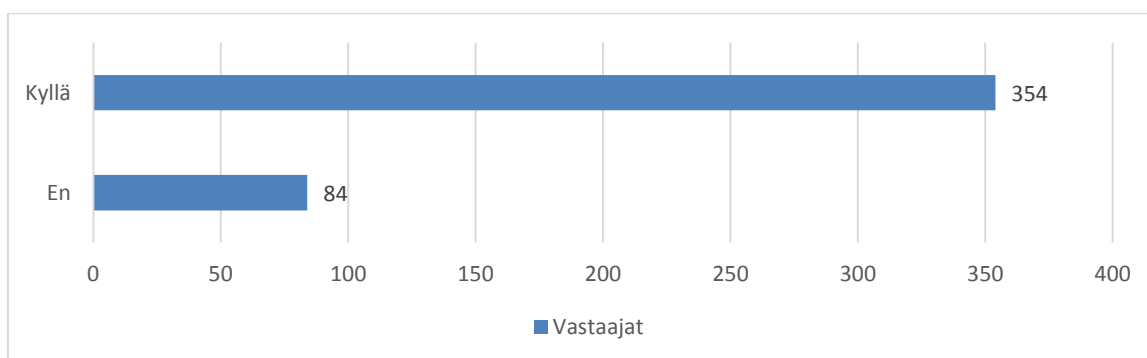
KUVIO 2. Luokka-aste (N=442)

8.3.4 Liikunnan ja urheilun harrastaminen

Kuviosta 3 selviää, että valtaosa vastaajista, noin 81 prosenttia, ilmoittaa harrastavansa liikuntaa tai urheilua. Tätä voidaan pitää varsin hyvänä määränä. Ristiintaulukointien avulla saadaan selville lisäksi se, että ryhmien välillä ei ole prosentuaalisesti suuria eroja liikunnan ja urheilun harrastamisessa, sillä esimerkiksi 1.–2. luokkalaisista 81 prosenttia ilmoittaa harrastavansa liikuntaa tai urheilua. Muiden ryhmien vastaavat osuudet nuorimmasta vanhimpaan ovat 86 prosenttia, 81 prosenttia ja 76 prosenttia. Khiin neliö -testi tuottaa p-arvoksi 0,377, joten ryhmien välillä ei ole havaittavissa tilastollisesti merkitseviä eroja. Tämän otoksen perusteella liikunnan ja urheilun harrastajia siis riittää, ja se on suosituinta 3.–

4. luokkalaisten keskuudessa. Täytyy toki muistaa, että eri ryhmissä vastaajien määrät eroavat toisistaan ja jo muutamien lisävastaajien vastaukset voivat muuttaa prosentuaalisia osuuksia. Siksi näistä luvuista ei voi vetää muuta johtopäätöstä kuin sen, että liikunta ja urheilu ovat vastaajien suosiossa.

Tytöistä 77,9 prosenttia ilmoitti harrastavansa liikuntaa tai urheilua. Poikien kohdalla tämä osuus 83,0 prosenttia. Khiin neliö -testin perusteella voidaan todeta, että tulosten välillä ei ole tilastollisesti merkitsevää eroa (p-arvo 0,188).

KUVIO 3. Liikunnan ja urheilun harrastaminen (N=438)

Lisäksi vastaajat saivat ilmoittaa harrastamiaan lajeja avoimessa vastauskentässä. Vastauksista on nähtävissä, että erilaisia lajeja harrastetaan runsaasti. Joukossa on niin perinteisiä pallopelejä, ratsastusta, lenkkeilyä, parkouria kuin eräharrastuksia. Mainitaanpa myös vapaapalokunta ja rumpujen soitto. Vastausvalikoima osoittaa, miten moninaista liikunnaksi ja urheiluksi tulkittu harrastuneisuus voi olla.

Lajeista erottuu vastaajien määrän perusteella viisi eri lajia. Suosituimpana lajina esiin nousee jalkapallo, jota ilmoittaa harrastavansa 87 vastaajaa. Toisella sijalla on sähly/salibandy, joka mainitaan 58 kertaa. Kolmantena on lenkkeily/juoksu, 52 mainintaa. Myös pyöräily/maastopyöräily ja jääkiekko yltyvät yli 40 vastaajan määrään. Tämän jälkeen tapahtuu selkeä lasku, sillä seuraavaksi korkeimman vastaajien määrän kerää voimistelu, 19 vastaajaa. Vastausten perusteella perinteisten joukkuelajien suosio on vahva, ja harrastettujen yksilölajien kirjo laaja. Pyöräilyn kohdalla voidaan olettaa, että kaikki pyörällä liikkuvat lapset ja nuoret eivät ole vastanneet harrastavansa pyöräilyä, koska kokevat sen pikemminkin

tavaksi liikkua paikasta toiseen kuin varsinaiseksi harrastukseksi. Taulukkoa 3 tutkimalla huomataan, että kymmenen harrastetuinta lajia ovat varsin erilaisia ja pitävät sisällään niin perinteisiä kuin modernejakin lajeja.

TAULUKKO 3. Kymmenen harrastetuinta lajia

Jalkapallo	87
Sähly/salibandy	58
Lenkkeily/juoksu	52
Pyöräily/maastopyöräily	47
Jääkiekko	43
Voimistelu	19
Yleisurheilu	19
Ratsastus	17
Parkour	17
Hiihto/ampumahiihto	17

8.3.5 Liikunta ja urheilu seurassa

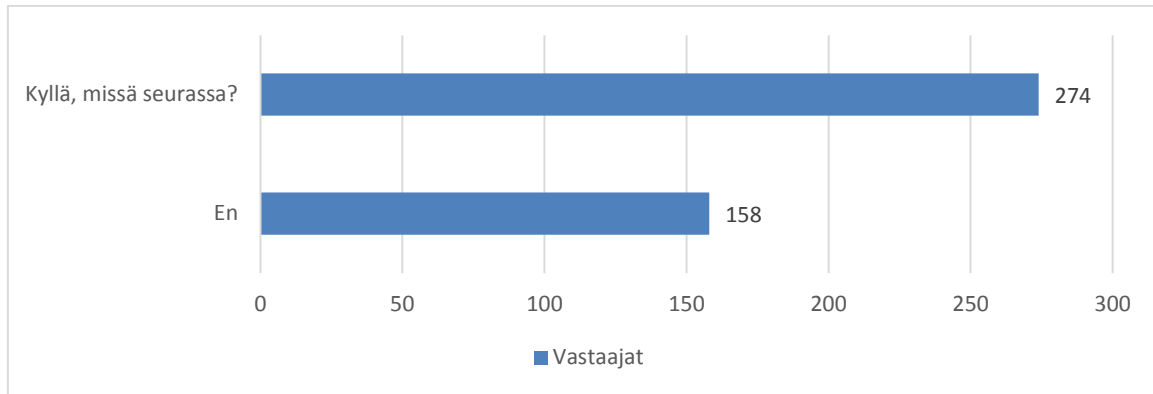
Kuten kuvioista 4 voidaan huomata, reilusti yli puolet vastaajista ei harrasta liikuntaa tai urheilua urheiluseurassa. Tytöistä 32,1 prosenttia harrastaa liikuntaa ja urheilua seurassa, kun poikien kohdalla vastaava luku on 40,7 prosenttia. Tämä tarkoittaa, että tytöistä 67,9 prosenttia ei harrasta liikuntaa ja urheilua seurassa ja poikien kohdalla vastaava luku on 59,3 prosenttia. Ristiintaulukoinnin tuloksena saadaan tyttöjen ja poikien välille tilastollisesti lähes merkitsevä ero (p-arvo 0,068). Tämä tieto yhdistettynä edellisen kysymyksen tuottamiin tietoihin tarkoittaa siis sitä, että Uuraisten nuoret harrastavat liikuntaa ja urheilua, mutta pääasiassa tämä tapahtuu muualla kuin ohjatun toiminnan piirissä.

Eri luokka-asteiden välillä on havaittavissa eroja. 1.–2. -luokkalaisista 37,7 prosenttia ilmoittaa harrastavansa liikuntaa ja urheilua seurassa. 3.–4. -luokkalaisten kohdalla vastaava luku on 47,4 prosenttia, 5.–6. -luokkalaisten kohdalla 34,8 prosenttia ja 7.–9. -luokkalaisten kohdalla 27,6 prosenttia. Liikunnan ja urheilun harrastaminen seurassa on siis yleisintä 3.–4. -luokkalaisten keskuudessa. Khiin neliö -testi tuottaa ryhmien välille tilastollisesti merkitsevän eron (p-arvo 0,027).

Vastaajien toimesta mainitaan useita eri seuroja, joista osa toimii Uuraisilla ja osa taas ympäröivissä kunnissa. Eniten mainintoja, 45 kappaletta, sai Uuraisten Urheilijat eri alajaostoinen. Näitä alajaostoja ovat muun muassa salibandyjaosto Kuukka Gunners ja voimistelijaosto Uuraisten Liinat. Vastaajat ovat selkeästi erottaneet eri alajaostot omiksi seuroikseen, sillä esimerkiksi Kuukka Gunners sai 17 mainintaa kun Uuraisten Urheilijat mainittiin kymmenessä vastauksessa. Uuraisten Raiku mainittiin 12 kertaa, joten Uuraisilla kotipaikkaansa pitävät seurat mainittiin yhteensä 57 kertaa. Lukuun ei ole laskettu mukaan 4H-yhdistystä, joka nousi esiin kahdeksassa vastauksessa, koska sen yhteydessä ei mainittu kotipaikkaa. Oletettavaa on, että kyse on Uuraisten 4H-yhdistyksestä, jolloin kokonaisvastausmäärä nousee jo 65 kappaleeseen.

Uuraisten kunnan ulkopuolella toimivia seuroja mainittiin useita, joista useimmin esiin nousi 11 kertaa mainittu Äänekosken Huima. Huomionarvoista on, että se oli ainoa Uuraisten ulkopuolinen seura, jolla oli enemmän kuin kymmenen mainintaa. Muita ympäristökuntien esiin nousseita seuroja olivat muun muassa LKP (Laukaa), Diskos (Jyväskylä) sekä Tikkakosken Tikka. Kaiken kaikkiaan kysely osoitti, että iso osa lasten ja nuorten seuratoiminnasta tapahtui kotikunnassa. Vastauksissa mainittujen seurojen lajivalikoimaa tarkastellessa näyttäisi siltä, että merkittävä osa ulkopaikkakunnilla harrastavista harrastaa jääkiekkoa tai muita jääurheilun muotoja. Tätä tukee myös se, ettei Uuraisilla ole jäähallia eivätkä seurat ilmoita järjestävänsä varsinaista jääurheilutoimintaa.

Huomioitavaa on, että vaikka kyllä -vastauksen antaneita vastaajia oli 274 kappaletta, ei avoimissa vastauksissa mainittu seura kuin 146 vastauksessa. Näistä runsaat sata vastausta sisälsivät tarkemman maininnan seurasta. Vapaiden vastausten joukossa olikin varsin paljon mainintoja esimerkiksi koululla harrastamisesta ilman varsinaista seuraa. Nämä vastaukset rajattiin pois, sillä ne eivät varsinaisesti vastanneet kysymykseen.

KUVIO 4. Liikunta ja urheilu seurassa (N=432)

8.3.6 Liikunnan harrastamisen yleisyys

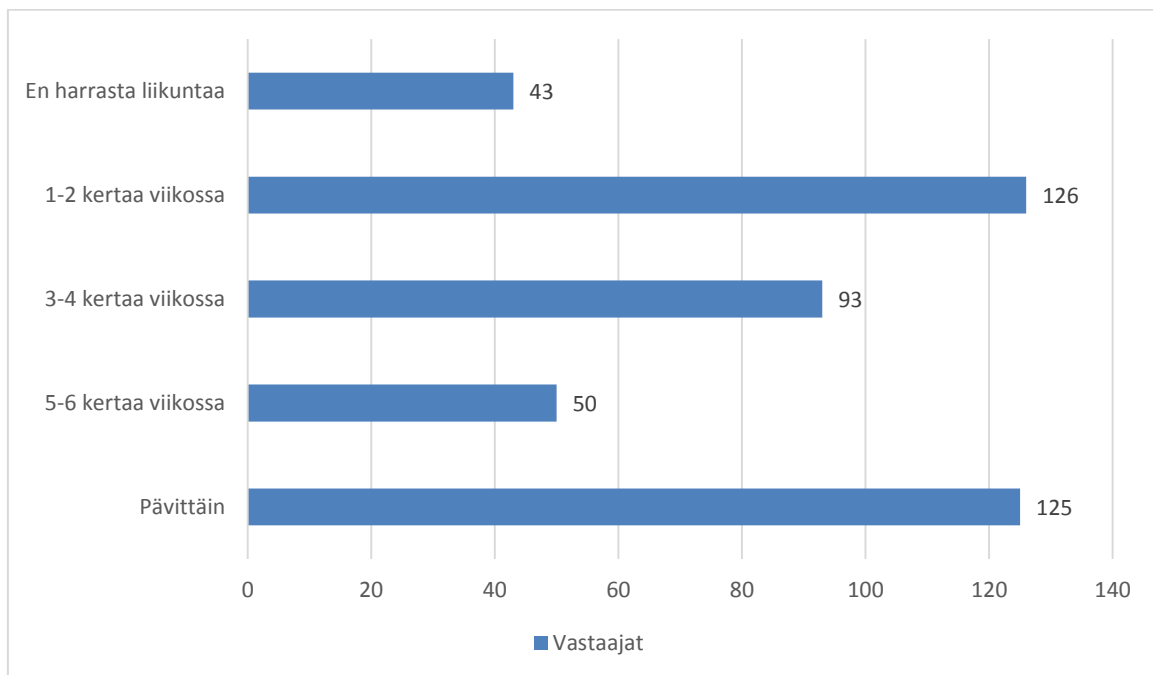
Kuviosta 5 voidaan nähdä, että valtaosa Uuraisten koululaisista harrastaa liikuntaa ainakin jonkin verran. Vain 43 vastaajaa ilmoitti, ettei harrasta ollenkaan liikuntaa. Kaikista vastaajista tämä ei ole edes kymmenesosa, joten jo tätä lukua katsomalla voidaan todeta, että varsin pieni joukko Uuraisten koululaisista ei harrasta ollenkaan liikuntaa. Kyselyssä ei eroteltu vapaa-ajan ja koulun liikuntaa toisistaan.

Sukupuolten välillä suoritettu vertailu osoittaa, että vastaajista tytöt harrastavat liikuntaa keskiarvollisesti noin 3 kertaa viikossa, kun pojat taas noin 3,3 kertaa viikossa. T-testi tuottaa arvoksi 0,079, joten tilastollisesti on todennettavissa eroa, mutta se ei ole merkitsevää.

Jaoteltaessa liikunnan harrastamisen yleisyyttä eri luokka-asteiden välillä, voidaan havaita selkeitä eroja. 1.–2. -luokkalaisten liikkuvat keskiarvollisesti 2,8 kertaa viikossa. 3.–4. -luokkalaisten kohdalla tapahtuu kasvua liikunnan määrässä, sillä heillä keskiarvoksi muodostuu noin 3,4 kertaa viikossa. 5.–6. -luokkalaisten kohdalla liikunnan harrastamisen yleisyys on huipussaan, sillä tämän ryhmän keskiarvoksi muodostuu 3,7 kertaa viikossa. 7.–9. -luokkalaisten kohdalla tapahtuu laskua, ja keskiarvo onkin noin 3,2 kertaa viikossa. Vertailtaessa ryhmäkeskiarvoja yksisuuntaisella varianssianalyysillä (ANOVA) saadaan p-arvoksi 0,000, joten testi osoittaa ryhmien välisissä keskiarvoissa tilastollisesti merkitsevää eroa.

Luokka-asteita voidaan verrata myös toisiinsa, ja tämä on tarpeellista, koska varianssianalyysi osoitti ainakin joissain ryhmissä olevan merkitseviä eroja. Tähän käytetään Bonferron-menettelmää. Merkitsevät erot löytyvät 1.–2 -luokkalaisten ja 3.–4. -luokkalaisten ryhmien väliltä (p-arvo 0,005), 1.–2 -luokkalaisten ja 5.–6. -luokkalaisten väliltä (p-arvo 0,000) sekä 5.–6. -luokkalaisten ja 7.–9. -luokkalaisten väliltä (p-arvo 0,035). Ristiintaulukointien perusteella voidaan siis todeta, että useiden ryhmien välillä on löydettävissä tilastollisesti merkittäviä eroja liikunnan harrastamisen yleisyyden välillä.

Yleisimmät liikunnan harrastamisen määrät ovat 1–2 kertaa viikossa tai päivittäin. Jälleen kerran vastausten perusteella on mahdotonta erottaa sitä, mitä vastaaja on kokenut liikunnaksi vastatessaan kyselyyn. Voi olla, että osa vastaajista on huomionut kaiken arkiliikunnan vastatessaan, kun taas toiset eivät ole laskeneet mukaan kuin esimerkiksi ohjatut harrastuksensa. Yhtä kaikki, tuloksia katsoessa selviää se, että liikunnan harrastaminen on yleistä, ja se, että valtaosalle liikunta on osa arkea.

KUVIO 5. Liikunnan harrastamisen yleisyys (N=437)

8.3.7 Tyytyväisyys asuinalueen liikuntamahdollisuuksiin

Asuinalueiden liikuntamahdollisuuksia jäljittävät osa-alueet olivat liikuntapaikkojen kunto, liikuntapaikkojen määrä ja liikuntapaikkojen saavutettavuus. Vastauksia kerättiin käyttäen 5-portaista Likert-asteikkoa. Kysymyksen tarkoituksena oli kerätä suurpiirteisempää tietoa, joten asuinalueen mukainen yksilöinti jätettiin pois.

Tarkastelemalla taulukkoa 4 huomataan, että pääsääntöisesti vastaajat ovat olleet tyytyväisiä asuinalueidensa liikuntapaikkoihin. Kaikissa kolmessa kohdassa vastaukset ovat painottuneet määrällisesti vaihtoehtoihin 1 ja 2. Kohtaan 3 tulleita vastauksia voidaan pitää neutraalina suhtautumisena, ja tähän kohtaan on varmasti tullut vastauksia myös vastaajilta, joilla ei ole asiasta täysin selkeää mielipidettä. Varsin pieni osa vastaajista ei ollut tyytyväisiä asuinalueensa liikuntamahdollisuuksiin.

TAULUKKO 4. Tyytyväisyys asuinalueen liikuntamahdollisuuksiin (N=439)

	1	2	3	4	5	Yhteensä	Keskiarvo
Liikuntapaikkojen määrä	99	134	126	49	25	433	2,46
Liikuntapaikkojen kunto	130	115	104	49	28	426	2,37
Saavutettavuus	111	110	120	43	31	415	2,45
Yhteensä	340	359	350	141	84	1274	2,43

8.3.8 Liikunta- ja urheilulajien harrastustoiveet

Liikunta- ja urheilulajeja, joita vastaajat haluaisivat harrastaa, jäljitettiin avoimella kysymyksellä. Tähän kysymykseen vastasi 321 henkilöä. Vastauksissa on nähtävissä varsin laaja kirjo erilaisia lajeja ja harrastuksia. Joukossa on niin perinteisempiä kuin modernejakin lajeja. Mukana on myös lajeja, joita ei välttämättä yleisesti pidetä liikuntana tai urheiluna. Osa vastaajista on vastannut myös, etteivät he haluaisi harrastaa mitään lajia. Voidaan olettaa, että nämä vastaajat ovat joko niitä, jotka eivät harrasta liikuntaa tai sitten he harrastavat jo tiettyjä lajeja, eikä muita lajeja koskevia toiveita ole.

Taulukosta 5 selviää, että joukkuelajit pitävät pintansa myös tässä kategoriassa, sillä jalkapallo (52), jääkiekko (41) ja sähly/salibandy (33) ovat järjestyksessä kolme eniten mainintoja saanutta harrastusta. Tässäkin kysymyksessä vastaukset ovat varsin monipuolisia, sillä 12 eri lajia saa mainintoja kymmenen tai enemmän. Ei mitään -vastauksia on 25 kappaletta, kun taas 17 vastaajaa ei osaa mainita mitään lajia. Tulkitsen vastauksia niin, että en osaa sanoa - vastauksen antaneet vastaajat haluaisivat harrastaa jotain, mutta eivät tiedä mitä. Ei mitään - vastauksen antaneilla on oletukseni mukaan jo olemassa jokin laji, jota he harrastavat. Toinen vaihtoehto on se, että he eivät halua harrastaa mitään lajia ylipäätään. Kaiken kaikkiaan vastauksissa mainitaan 55 eri lajia. Kuriositeettina voidaan esiin nostaa laskuvarjohypyn sekä vesihiihdon saamat maininnat.

TAULUKKO 5. Liikunnan ja urheilun harrastustoiveet (yli kymmenen mainintaa saaneet)

Jalkapallo	52
Jääkiekko	41
Sähly/salibandy	33
Ratsastus	24
Yleisurheilu	18
Uinti	17
Luistelu	16
Voimistelu	15
Lenkkeily/juoksu	14
Parkour	14
Kamppailulajit	12
Koripallo	10

8.3.9 Minkä lajien harrastusmahdollisuuksia toivoisit koulullesi

Avoimeen kysymykseen koulujen lähettyville toivottavista harrastusmahdollisuuksista vastasi 336 henkilöä, joista 160 Uuraisten koulukeskukselta, 92 Hirvaselta, 49 Kynämöiseltä ja 35 Höytiältä. Kaiken kaikkiaan vastauksia saatiin tähänkin kysymykseen varsin paljon.

Koulukeskuksen osalta vastaajat toivoivat esimerkiksi seikkailupuistoa/-rataa, karting-rataa, trampoliineja ja isoja kiviä. Viimeksi mainittu lienee parkouriin liittyvä toive. Hirvasen

vastaajat toivoivat esimerkiksi jalkapallo- ja yleisurheilumahdollisuuksia. Myös jääkiekko ja frisbeegolf nousivat esiin.

Useissa Kynämöisten koulun oppilaiden vastauksissa esitettiin toive uimahallista. Yhtä runsasta toivetta uimahallista ei löydy muitten koulujen oppilaiden vastauksista. Höytiän koulun oppilaiden vastauksista ei noussut esiin muuta yhteistä toivetta kuin jalkapallokenttä. Muuten vastaukset olivat hyvinkin erisuuntaisia, joka voi johtua myös otoksen pienestä koosta.

Eniten yksittäisiä mainintoja keräsi jalkapallo (50). Tämä on hyvin linjassa aikaisempien kysymysten kanssa, ja jalkapallon suosio vastaajien kohdalla vaikuttaa varsin vahvalta. Toisaalta tämä kertoo myös siitä, että jalkapallon harrastusmahdollisuudet eivät vastaa heidän tarpeitaan. Myös jääurheilu sai runsaasti mainintoja (44). Tässä kysymyksessä yhdistelin vastauksia niin, että en tehnyt eroa jääkiekon ja muiden jääurheilulajien välille. Tämä johtuu siitä, että vastauksissa mainittiin muun muassa tekojäärata, kaukalo ja luistelukenttä.

9 POHDINTA

Tässä pro gradu -tutkielmassa tutkittiin kahta Uuraisten kunnan liikuntasuunnitteluprojektia. Nämä olivat Hirvasen uuden koulun liikuntapaikkasuunnitteluprojekti ja Uuraisten keskusta-alueen liikuntapaikkasuunnitteluprojekti. Projektien tarkoituksena oli luoda kaksi erillistä, toisistaan riippumatonta liikuntapaikkasuunnitelmaa. Näitä varten järjestettiin kaksi kyselyä, koululaiskysely ja kuntalaiskysely. Kyselyiden avulla oli tarkoitus kerätä tietoja ja mielipiteitä alueiden tilasta ja toisaalta täyttää kunnan lakisääteistä velvollisuutta kuulla asukkaita näitä koskevissa päätöksissä (kuntalaki 2015).

Kyselyt toteutettiin Webropol-ohjelmistolla, ja niihin oli mahdollisuus vastata sekä sähköisesti, että kirjallisena. Koululaiskyselyn vastausprosentti oli noin 79. Kuntalaiskysely päätettiin jättää pois tästä työstä, sillä sen vastausprosentti jäi niin matalaksi, ettei sen koettu antavan edustavaa tulosta kunnan asukkaiden mielipiteistä. Jälkikäteen ajateltuna kuntalaiskysely ei tavoittanut tarpeeksi laajalti kohdejoukkoaan siksi, että sitä ei markkinoitu kunnan asukkaille tarpeeksi hyvin. Koululaiskyselyn kohdalla ei ollut tätä ongelmaa, sillä koulujen opettajien yhteistyön avulla saatiin kerättyä edustava otos. Huomioitavaa on, että koululaiskyselyn kohderyhmä olivat vuosiluokat 1.–9., sillä toisen asteen koulutusta ei Uuraisilla järjestetä.

Koululaiskyselyssä saatuja tuloksia voidaan pitää varsin luotettavina, sillä ne edustavat suurta osaa kunnan koululaisista. Tarkasteltaessa koulujen vastausprosentteja erillään, voidaan edelleen todeta kyseessä olevan edustava otos. Huomionarvoisena seikkana nousee esiin Kyynämöisten koulun vastausprosentti, liki 95. Tuloksia tutkimalla selviää myös se, että kysely tavoitti sekä tyttöjä että poikia varsin tasaisesti. Myöskään eri luokka-asteiden välillä ei ole tilastollisesti merkitseviä eroja.

Uuraisten kunnan liikuntapaikkojen tilanteen osalta projekti tarjosi varsin konkreettisia ehdotuksia ja suunnitelmia. Hirvasen uuden koulun osalta suunnitelmaan kuuluu koulun välittömään läheisyyteen suunniteltu liikunta-alue, joka sisältää 70m x 45m kokoisen kenttäalueen, asfaltoidun 42m x 32m alueen sekä asfaltoidun 25m x 15m alueen. Lisäksi

alueeseen kuuluu lämmitetty pukuhuoneterila. Kenttöaluideiden välittömässä läheisyydessä kulkee talvisin hiihtolatu. Alueen pääasiallinen tarkoitus on toimia koulun perusopetuksen liikuntapaikkana ja iltaisin taata alueen asukkaille mahdollisuus liikunnan ja urheilun harrastamiseen. Liikuntapaikat sijaitsevat pohjavesialueella. Tarkoituksena oli suunnitelma, jossa yhdistyy niin lähiliikuntapaikka kuin hieman virallisempi liikuntapaikka. Lähiliikuntapaikan piirteitä alueessa ovat esimerkiksi helppo saavutettavuus, maksuton käyttö sekä epäviralliset suorituspaikkojen mitat.

Keskustan liikunta- ja urheilualueen suunnitelmassa pääosassa oli jo olemassa olevan infrastruktuurin korjaus- ja parannusrakentaminen. Alueen suurena puutteena on tilojen koettu riittämättömyys esimerkiksi perusopetuksen tarpeisiin (Honkanen 2016). Alueella on kivituhkapintainen kenttä, johon saa tarpeen vaatiessa kalkin avulla rajattua erilaisten urheilulajien suorituspaikkoja. Kentän pintamateriaali koetaan ongelmalliseksi lähinnä kunnossapidon kannalta (Konola 2016). Alueella sijaitsee myös jääkiekkokaukalo sekä tekonurmipohjaisia tenniskenttiä. Pukuhuoneteriloina toimivat vanha huoltorakennus sekä lämmitettävä kontti. Ratkaisuksi edellä mainittuihin ongelmiin kirjattiin suunnitelmaan kenttöalueen tekonurmipöällyste sekä mahdollisuus pinnoitettujen juoksuratojen rakentamiseen. Näiden toimenpiteiden avulla voidaan vastata suurimpaan esiin nousseeseen ongelmaan eli kunnossapidon kalleuteen ja vaikeuteen. Keskustan liikunta-alueen suunnitelmien toteutumisesta ei ole tätö kirjoittaessa tietoa, mutta kyseinen projekti oli jo alusta lähtien sijoitettu tärkeysjärjestyksessä Hirvasen uuden koulun liikuntapaikkarakentamisen taakse.

Tulevaisuudessa olisi hyvä tutkia, ovatko Hirvasen uudet liikuntapaikat vaikuttaneet esimerkiksi asukkaiden koettuun tyytyväisyyteen asuinalueensa suhteen tai miten koulun oppilaat kokevat alueen liikuntapaikat osana niin koulutyötään kuin vapaa-aikaansa. Lisäksi koululaiskyselyn kaltaisia kyselyitä voisi olla tarpeellista järjestää esimerkiksi kolmen vuoden välein, jotta voitaisiin mitata ja arvioida kunnan nuoren väestön tyytyväisyyttä liikunnan ja urheilun mahdollisuuksiin. Kuntalaiskyselyn uusiminen voisi tuoda ajankohtaista tietoa kunnan aikuisväestön koetusta tyytyväisyydestä kunnan liikunta- ja urheilumahdollisuuksiin. Tätö ajatellen olisi tärkeää muokata edellistä kyselyä, sekä suunnitella tarkasti se, missä ja miten kyselyyn voisi vastata. Tärkeää olisi, että kuntalaiskyselyn tavoitavuutta saataisiin

parannettua. Tämä voisi tapahtua vaikkapa hyödyntämällä kunnan julkisia tiloja paremmin. Toisaalta myös sähköisen kyselyn näkyvyyttä ja tavoitavuutta voisi parantaa.

LÄHTEET

Aaltonen, K. 2016. Nykyistä liikuntalakia edeltävät lait. Teoksessa K. Aaltonen. (toim.) Liikuntalakiopas. Helsinki: Tietosanoma, 13–15.

Borgogni, A. 2012. Body, town planning, and participation: The roles of young people and sport. *Studies in Sport, Physical Education and Health* 186. Jyväskylän yliopisto.

Brill, J. E. 2001. Likert Scale. Teoksessa P. J. Lavrakas. (toim.) *Encyclopedia of survey research methods*. Thousand Oaks: Sage publications, Inc., 427–428 Viitattu 11.9.2018 <http://methods.sagepub.com.ezproxy.jyu.fi/reference/encyclopedia-of-survey-research-methods/n273.xml>.

Euroopan Unionin perustuslaki 2004. Viitattu 3.4.2019 https://europa.eu/european-union/sites/europaeu/files/docs/body/treaty_establishing_a_constitution_for_europe_fi.pdf

Honkanen, P. 2016. Henkilökohtainen tiedonanto.

Horelli, L. 2013. Participatory E-Planning Meets the Glocal. Teoksessa L. Horelli (toim.) *New Approaches to Urban Planning – Insights from Participatory Communities*. Aalto University Publication series 10/2013, 131–150.

Ilmanen, K. 1996. Kunnat liikkeellä: Kunnallinen liikuntahallinto suomalaisen yhteiskunnan muutoksessa 1911–1994. Jyväskylän yliopisto.

Ilmanen, K. 2015. Liikuntapalvelujen muutos 1800-luvun lopulta 2000-luvulle. Teoksessa H. Itkonen & A. Laine (toim.) *Liikunta yhteiskunnallisena ilmiönä*. Jyväskylän yliopisto. Liikuntakasvatuksen laitos. Tutkimuksia 1/2015, 19–37.

Itkonen, H. 2015. Kansalaistoimintojen kaudet ja muuttuvat käytännöt. Teoksessa H. Itkonen & A. Laine. (toim.) Liikunta yhteiskunnallisena ilmiönä. Jyväskylän yliopisto. Liikuntakasvatuksen laitos. Tutkimuksia 1/2015, 39–58.

Konola, P. 2016. Henkilökohtainen tiedonanto.

Kuntalaki 410/2015. Viitattu 27.2.2018

<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2015/20150410#Pidp451220112>.

Kilpelä, N. & Saari, A. 2017. Inclusive desing in neighbourhood sports facilities calls for good planning. Teoksessa K. Suomi & D. Kotthaus (toim.) Neighbourhood sport facility. LIKES. Research reports on physical activity and health 327, 47–50.

Kokkonen, J. 2010 Valtio liikuntapaikkarakentamisen linjaajana. Liikuntatieteellisen Seuran julkaisu nro 165.

Laki opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta 1705/2009. Viitattu 27.3.2019.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2009/20091705>

Liikuntalaki 390/2015. Viitattu 11.4.2019. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2015/20150390>

Liikuntapaikkarakentamisen suunta 2011. Opetusministeriön julkaisuja 2008:45. Viitattu 9.11.2017. http://www.liikuntaneuvosto.fi/files/30/rakentamisen_suunta.pdf

Liikuntapaikkarakentamisen suunta 2015. Valtion liikuntaneuvoston julkaisuja 2014:4. Viitattu 6.11.2017.
http://www.liikuntaneuvosto.fi/files/378/www_liikuntapaikkarakentamisen_suunta_paivitetty.pdf

LIPAS-tietokanta. 2017. Lähiliikuntapaikat. Viitattu 6.11.2017. <http://lipas.cc.jyu.fi/lipas/>

Maankäyttö- ja rakennuslaki 132/1999. Viitattu 3.4.2019.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990132>

Norra, J., Ruokonen, R., Ehrlen, V., Polari, A., & Ahonen, A. 2015. Lähiliikuntapaikkarakentamista 15 vuotta – seurantaselvitys. Valon julkaisusarja nro 7/2015. Helsinki: Valo. Viitattu 9.11.2017.
http://www.lahiliikuntapaikat.fi/files/lahiliikuntapaikat/Liitetiedostot/Lahiliikuntapaikkarakentamisen_seurantaselvitys_nettiluonnos_valmis_loppuraportti.pdf.

Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2017. Myönnettyt seura-avustukset 2017. Viitattu 8.4.2018.
<http://minedu.fi/documents/1410845/4286032/Seuratuki+2017/50959ef6-1ad2-480e-abb2-972bd01371c4/Seuratuki+2017.pdf>

Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet 2014. Helsinki: Opetushallitus. Viitattu 20.3.2019.
https://www.oph.fi/download/163777_perusopetuksen_opetussuunnitelman_perusteet_2014.pdf.

Peruspalvelujen tila -raportti 2016, osa 1. Valtionvarainministeriön julkaisuja 9/2016. Helsinki. Viitattu 7.5.2018
https://vm.fi/documents/10623/2326012/Peruspalvelujen_tila_2016_osa_I.pdf/336d7620-0176-42de-bf40-43322a2d8a5c?version=1.0

Pyykkönen, T. (toim.) 2013. Liikuntaympäristöt kulttuuriperintönä – opas arviointiin. Liikuntatieteellisen seuran julkaisu nro 170.

Ratinen, T. & Anttila, R. 1998. Liikuntapaikkarakentamisen lainsäädäntö ja vastuut. Liikunnan ja kansanterveyden julkaisuja 116. Jyväskylä: LIKES.

Rea, L. M & Parker, R. A. 2005. Designing and conducting survey research: a comprehensive guide. San Francisco: Jossey-Bass.

Salmikangas, A-K. 2004. Nakertamisesta hanketoimintaan. Tapaustutkimus Nakertaja-Hetteenmäen asuinalueen kehittämistoiminnasta ja liikunnan osuudesta yhteissuunnittelussa. *Studies in Sport, Physical Education and Health* 95. Jyväskylän yliopisto.

Salmikangas, A-K. 2012 Kunnalliset liikuntapalvelut hyvinvointivaltion peruspalveluina. Teoksessa K. Ilmanen & H. Vehmas (toim.) *Liikunnan areenat*. Jyväskylän yliopisto. Liikuntakasvatuksen laitos. Julkaisu 1/2012, 121–136.

Sjöholm, K. 2016. Kunnan liikuntatoiminnan asema lainsäädännössä. Teoksessa K. Aaltonen (toim.) *Liikuntalakiopas*. Helsinki: Tietosanoma. 78–83.

Suomen perustuslaki 731/1999. Viitattu 27.2.2018.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1999/19990731>

Suomi, K. 1989. Yhdyskuntasuunnittelusta liikunnan elinpiirisuunnitteluun. Liikuntatieteellisen seuran julkaisu nro 121.

Suomi, K. 1998. Liikunnan yhteissuunnittelumetodi. *Studies in Sport, Physical Education and Health* 58. Jyväskylän yliopisto.

Suomi, K. 2000. Liikuntapaikkapalvelut ja kansalaisten tasa-arvo. Jyväskylän yliopiston Liikunnan kehittämiskeskuksen julkaisu no 1/2000.

Suomi, K. 2008 Uutta osallistuvaa suunnittelua Keravan projektissa. Teoksessa M. Fogelholm (toim.) *Liikettä koulupihoille – Keravan liikuntapaikkaprojektin loppuraportti*. Tampere: UKK-instituutti, 22–31.

Suomi, K., Sjöholm, K., Matilainen, P., Nuutinen, L., Myllylä, L., Glan, V., Pavelka, B., Vehkakoski, K., Vettenranta, J. & Lee, A. 2012. Liikuntapaikkapalvelut ja väestön tasa-arvo – seurantatutkimus liikuntapaikkapalveluiden muutoksista 1998–2009. Jyväskylän yliopiston Liikunnan kehittämiskeskuksen julkaisu no 1/2000.

Suomi, K. 2016. Opintojakson LYTS016 / Liikuntapaikan suunnittelu -luennot. Jyväskylän yliopisto.

Suomi, K. & Borgogni, A. 2017. The changing sport policy – changing infrastructure. Teoksessa K. Suomi & D. Kotthaus (toim.) Neighbourhood sport facility. LIKES. Research reports on physical activity and health 327, 90–110.

Tiehallinto. 2015. Kevyen liikenteen väylät liikuntapaikkoina – Suunnittelu ja vuorovaikutus. Tiehallinnon selvityksiä 16/2005. Helsinki: Tiehallinto. Viitattu 27.3.2019 <https://julkaisut.vayla.fi/pdf/3200928-vkevliikentvaylliikunt.pdf>.

Tilastokeskus. Kuntien avainluvut 2017. Viitattu 4.4.2018. <https://www.stat.fi/tup/alue/kuntienavainluvut.html#?year=2017&active1=892>.

Taylor, N. 1998. Urban planning theory since 1945. Lontoo: SAGE.

Uuraisten Raiku. 2018. Viitattu 5.4.2018. <http://www.uuraistenraiku.fi/>.

Uuraisten Urheilijat. 2018. Viitattu 5.4.2018. <http://www.uuraistenurheilijat.com/>

Valli, R. 2015. Johdatus tilastolliseen tutkimukseen. Jyväskylä: PS-kustannus.

Valtioneuvoston asetus liikunnan edistämisestä 550/2015. Viitattu 27.3.2019. <https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2015/20150550#Pidp447970704>

Vehkakoski, K. & Norra, J. 2017. The situation of local sports facilities in Finland. Teoksessa K. Suomi. & D. Kotthaus. (toim.) Neighbourhood sports facility. LIKES. Research reports on physical activity and health 327, 20–23.

Ässäkenttä-ohjelma. 2017. Viitattu 13.11.2017.

<http://seuraohjelma.fi/seuranhallinto/olosuhteidenkehittaminen/avustusohjelmatjatukimuodot/assakenttaohjelma2014-2017>

LIITTEET

Liite 1

Koululaiskysely

Tämän kyselyn tarkoituksena on selvittää Uuraisten kunnan peruskoululaisten mielipiteitä ja toiveita liittyen suunnittelun alla oleviin sekä jo olemassa oleviin liikuntapaikkoihin. Kyselyn avulla on määrä selvittää, kuinka usein liikuntaa harrastetaan, mitä lajeja harrastetaan sekä sitä, mitä mahdollisesti haluttaisiin harrastaa. Kyselyn tuloksia pyritään käyttämään hyväksi suunniteltaessa uusia liikuntapaikkoja.

1. Mitä koulua käyt?

- Uuraisten koulukeskus
- Hirvasen koulu
- Höytiän koulu
- Kynnämöisten koulu

2. Sukupuoli

- Nainen
- Mies

3. Mihin seuraavista ryhmistä kuulut? *

- 1.–2.-luokkalainen
- 3.–4.-luokkalainen
- 5.–6.-luokkalainen
- 7.–9.-luokkalainen

4. Harrastatko liikuntaa/urheilua? Jos kyllä, mitä lajeja?

- Kyllä
- En

5. Harrastatko liikuntaa/urheilua seurassa?

- Kyllä, missä?
- En

6. Kuinka usein harrastat liikuntaa?

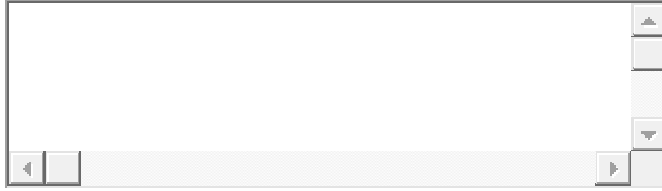
- En harrasta liikuntaa
- 1–2 kertaa viikossa
- 3–4 kertaa viikossa
- 5–6 kertaa viikossa
- Päivittäin

7. Olen tyytyväinen asuinalueeni liikuntamahdollisuuksiin?

1 Täysin samaa mieltä 2 Jokseenkin samaa mieltä 3 En samaa enkä eri mieltä 4
Jokseenkin eri mieltä 5 Täysin eri mieltä

	1	2	3	4	5
Liikuntapaikkojen määrä	☐	☐	☐	☐	☐
Liikuntapaikkojen kunto	☐	☐	☐	☐	☐
Saavutettavuus	☐	☐	☐	☐	☐

8. Mitä lajeja haluaisit harrastaa?

An empty rectangular text input field with a light gray border. On the right side, there are three small square buttons stacked vertically. On the bottom side, there are two small square buttons, one on the left and one on the right, with a horizontal scroll bar between them.

9. Minkä lajien harrastusmahdollisuuksia toivoisit koulusi alueelle?

An empty rectangular text input field with a light gray border. On the right side, there are three small square buttons stacked vertically. On the bottom side, there are two small square buttons, one on the left and one on the right, with a horizontal scroll bar between them.